YÖN

HAFTALIK GAZETE

SEÇİMLERDEN SONRA

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ

Yıl: 5 - Sayı: 168 17 HAZIRAN 1966 125 Kuruş

OKUYUCUDAN YÖN'E

Savaş budalalığı

Dünyanın en kısa kitabının geçen yıl Yugoslavya'da yayınlandığını, kitapta tek kelimenin, daha doğrusu kitabın adının «Savaş» olduğunu, içindeki dünya haritasının çevresindeki türlü milletlere mensup insanların da hep bir ağızdan «HAYIR» dediklerinin yazılı olduğunu gazetelerde okumuştum.

Fikrimce bu konuda dünyanın en değerli kitabı da budur. Yazarını candan kutlarım.

Bilindiği gibi Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarında yıkılan, yok olan sayısız maddî değerlerden ve telâfisi imkânsız manevî kayıplardan başka milyonlarca ve milyonlarca insan öldü ve bir o kadarı da sakat kaldı. Analar, babalar ve eşler göz yaşı döktü, milyonlarca çocuğun boynu bükük kaldı.

Bu rakkamlar ve olaylar bir yana, yalnız 1915'deki Çanakkale savaşında yarısı Türk ve öteki yarısı İngiliz ve Fransız askeri olmak üzere yarım milyondan fazla genç insan toprağa ve denize gömüldü. Bunların geride bıraktıkları da sonsuz bir acı içinde kaldı.

Türk Kurtuluş Savaşında ise akıllarını kayıp edip de Anadoluya saldıran 200 binden fazla Yunanlı asker ve subaya bu topraklar mezar odu ve kaçabilen bir kısmı da Ege Denizine döküldü.

Bugün de Vietnamda bir türlü durmayan savaşta her gün yüzlerce insan ölmekte ve bunların dul ve öksüz kalan kadın ve çocukları perişan bir halde sürünmektedir.

Savaşa karar verecek durumda olan bazı muhteris, hayalperest veya sabit fikirli yöneticilere tarihin verdiği dersi bir kez daha hatırlatalım ki, hangi çağda, hangi şartlar altında ve hangi ulustan olursa olsun bir milletin ülkesine saldıranlar mutlaka karşılık ve dayanışma görmüş ve göreceklerdir. Saldırganlar çoğu zaman perişan oldukları gibi muzaffer olsalar bile, savaşlarda her iki taraf telâfisi imkânsız zarara girmekte ve mutluluğunu yitirmektedir.

Son zamanların 21 yıl önceki silâhı, atom obmbasının yaptığı tahribatı John Hersey'in «HIROŞIMA» adlı kitabının Türkçesinden şöyle özetleyebiliriz: «6 Ağustos 1945'de 250 bin nüfuslu liman şehri Hiroşima üzerine atılan 20 kilotonluk (20.000 tona eşit) atom bombası patlayınca mevcut 90 bin yapıdan 62 bini yerle bir oldu. 6 bin yapı oturulmaz hale geldi. Şehirde topu topu 5 yapı ayakta kalmıştı. Bomba, patlama merkezinde 6 bin derece ısı saçtı. Mika 900 derecede eridiğinden o gün merkezden 350 metre uzaktaki granit kayalara mika sızdı. Merkezden 4 bin metre uzaktaki ağaçtan telefon direkleri derhal kömür oldu. 1.300 derecede eriyen yapı tuğlaları da merkezden 550 metre uzakta olduğu halde eridi ve yok oldu.

Bombanın patlamasıyla ilk anda ölen kadın, erkek, çocuk, genç, yaşlı sivil halkın sayısı 60 bindi. 100 bin kişi de ilk anda yaralandı ve merkeze bin metre mesafedeki insanların % 95'i gövdelerinin maruz kaldığı nötron, beta tanecikleri ve gama ışınlarının tesiri ile iki saat içinde öldüler. Işınlar daha uzak takilerin de binlercesini öldürmeden önce gözlerini yaktı, çekirdeklerini çürüttü ve göze uçlarını yok etti.

O gün kimi ağır, kimi hafif yaralı, kimi kolu bacağı kırılmış, kimi yüzü ve boynu çizilmiş, sırtı berelenmiş olarak ölümden kurtulanlar aradan bir ay kadar zaman geçtikten sonra nereden geldiği, nasıl olduğu bilinmeyen bir takım hastalıklara tutuldular. Sebepsiz mide bulantıları, diş etlerinde kanama, saç dökülmesi, bitkinlik, kanda alyuvar sayısında azalma, ishal, sonu gelmeyen yüksek ateş, deri üstünde bir türlü kapanmayan irili ufaklı yaralar ve tabiatta radyoaktivitenin artmasından ileri gelen bozukluklar, özellikle alyuvarlar sayısında birden başgösteren dengesizlik dikkati çekti. Ağustos ortalarında Hiroşimaya gelerek araştırma yapan Japon doktorlarının belirttiğine göre gama ışınları kemiklerdeki fosfora radyoaktivite aşılıyor, kemiklerin beta tanecikleri yapmalarına yol açıyor, bu tanecikler de etin içine değilse bile, iliklere, kanın oluştuğu bölgelere girerek onları aşındırıyor. Bu arada cinsel hayat da durmuştur. Erkekler kısırlaşmış, kadınlar çocuklarını düşürmüşler ve aybaşları kesilmiştir.

Püsküllü belâ bununla da bitmemişti. Doğmamış kuşaklara da uzanacaktı. Radyoaktivite bulaşmış çimenlerden ineklere geçen ışınlar, nötronlar, tanecikler ve daha türlü belâ 10 yıl sonra, 15 yıl sonra da dünyaya gelecek insan oğlunun nicesini dünyadan alıp götürecek, yada sakat bırakacaktı. 6 Ağustos günü Hiroşima'da daha doğmamış Japon çocukları hangi ülkünün, hangi düşüncenin, hangi çıkarın kurbanı oldu?.. 3 gün sonra Negasaki tepesinde patlayan ikinci atom bombasının yaptığı tahribatı saymaya lüzum görmüyoruz.

1945 Ağustos sonlarında Pasifik adalarının birinde İngilizlerin ilk Hidrojen bombası denendi. Denemeden bir iki yıl sonra bilim adamları adaya çıktılar. Adanın geçici sakinleri Denizkaplumbağaları binlerce yıldan beri yaptıkları gibi çok uzaklardan adaya geliyorlar, yorgun argın kumsalda çukurlar açıyorlar, yumurtalarını bırakıp geri dönüyorlardı. Bilim adamlarının incelediği bu yumurtaların hepsi boş çıktı.»

Şimdi ise o bombayı gölgede bırakan bin kez daha yakıcı, yıkıcı ve öldürücü kudrette 20 megatonluk (Yirmi miyon ton) atom ve hidrojen bombaları, saatte 35 bin kilometre sür'ata sahip füze ve nükler silâhlar yapıldı. Belli başlı milletler bu silâhları daha da geliştirmektedirler. Gene alınan haberlerden öğrendiğimize göre bu yeni bombalardan bir tanesi bile dünyanın yarısını yok etmeye yetecektir. Şu halde karşılıklı bir kaç bomba atılması halinde dünyamız toptan ve bütün canlıları ile yok olacak ve geriye kalan bazı insanlar da aklın alamıyacağı acılar içinde, korkunç ve iğrenç bir görünüşle sürünecek ve ölecektir.

Böylece dünyamız onun en büyük değeri ve ziyneti olan insandan yoksun kalacak ve belki de boş bir dünyada yeni bir buzu' çağı başlıyacaktır. Böyle uygarlık da, ilericilik te yok olsun daha iyi...

Büyük düşünür B. Karlik: «İnsanların mutsuzluğuna sebep, gülün yetişmesinin atomun parçalanmasından daha büyük bir harika olduğunu unutmuş olmalarıdır» diyo.

Alman şairi Heinrich Heine de şöyle demiştir: «Dağlar yüksektir, bulutlar dağlardan yüksektir, yıldızlar bulutlardan yüksektir ama insanların budalalığı yıldızlardan da yüksektir.»

Dünyanın en eski ve büyük dinlerinden olan Budizm ise üç büyük günah kabul etmiştir. «— 1 — Duygulara yenilmek, 2 — Kötü isteklere düşmek, 3 — Budalaca davranranmak.»

En yeni bir haber de şudur: Kafatasları üzerinde uzun incelemeler yapan ünlü Fransız doktoru Gabriyel Delmas bütün dünyada politika adamlarının geri zekâlı olduğu sonucuna varmıştır.

Eğer savaş çıkaran yöneticiler gerçekten budala değillerse ya deli, ya da canavar ruhludurlar. Hattâ daha da kötü.. Çünkü canavarlar kendi cinsini yemez ve öldürmezler.

Tanrı, insanları savaşmak, birbirini yemek veya sakat bırakarak kendisini ve çoluğunu çocuğunu mutsuzluğa sürüklemek ve acı çekmek için yaratmamış, aksine dünyanın sayısız nimetlerinden faydalanmak ve mutlu yaşayıp normal ömrünü tamamlamak için yaratmıştır. Ve gene hiç kimseyi öldürmek yetkisini kimseye vermediği gibi bir kulun hakkını ötekine bağışlamaktan da tenzihi kudret eylemiştir.

Şu halde akıl gibi büyük nimeti, sevgi gibi kutsal duyguyu insanlar niçin iyiye kullanmazlar ve tabiatın bin bir güzelliği içinde su sesi, kuş sesi, insan dehasının yarattığı duyguları kanatlandıran, insanlığı yücelten harika müzik nağmeleriye güzel seslerin tatlı şarkılarını dinleyerek ömürlerini hoşça geçirmezler?.

Yukarıda belirtilen fikir adamlarının sözleri üzerinde her akıl ve iz'an sahibi yönetici düşünebilse mesele kalmayacaktır. Bakınız Sir William Drummond ne diyor: «Bir kimse ki düşünmek istemiyor bir müteassıptır, bir kimse ki düşünmek gücüne sahip değildir bir budaladır, bir kimse ki düşünmeye cesaret edemiyor bir tutsaktır.»

Şu halde her nasılsa iş başına geçen bir kaç budala veya deli yüzünden Tanrının verdiği nimetleri tepip boğazlaşmamak ve insanlığı yok etmemek için ne yapmalı? Kimi demiş ki dünyanın idaresini filozoflara verelim! kimi demiş şöyle, kimi demiş böyle... Sonuç: Yok.

İnsanlar var olduğundan beri bir şeyler yapılmamış. Bitkileri, meyvaları, hayvanları yemek yetmemiş gibi durmadan, birbirlerini de kudurmuşçasına yemişler ve yemeye devam etmişlerdir.

Yugoslavya'da yayınlanan yukarıda sözü edilen kitaptan ilham alınarak şimdi bütün dünya ulusları arasında bir anket açılsa şüphe yok ki hiç kimse savaşa evet demeyecektir.

Birleşmiş milletler kuruluşu hangi amaçla vücut buldu? Her halde dünyanın iyiliğine ve insanlığın mutluluğuna çalışmak için olmalı.. Öyle ise gerek Birleşmiş Milletler kuruluşu yöneticilerine gerekse öteki milletler yöneticilerine, öğretmenlere, hekimlere, müzisyenlere, din adamlarına ve insaf, akıl, mantık, idrak sahibi bütün insanlara sesleniyorum: Savaşı lânetleyiniz.. Tanrının verdiği kutsal emaneti, insan canını insan eliyle almamak ve herkesin ömrünü tamamlayıncaya kadar mutlu yaşamasına yardım etmek için dünyanın yönetimini annelere ve tercihan evli iki kızı ve iki oğlu olan annelere bırakınız.

Ve gene yeryüzündeki bütün annelere sesleniyorum: Sizler de her şeyden önce idareyi ele almak için her yönden ve bütün gücünüzle çalışınız, insanlığın kurtuluşu için sonuna kadar çaba harcayınız ve silâharı yok ediniz.

Anne olan dünyanın ilk kadın Başbakanı Bayan İndira Gandi'nin hiç bir zaman savaş istemeyeceğine ve halkının refahına çalışacağına inancım tamdır.

Sayısız savaş ve araç ve gereçleri giderleri dünya ekonomisine ve insanlığın refahına harcanırsa bu dünya gerçek bir cennet ve insanlar da gerçek bir mutluluk içinde yaşamış ve ancak o zaman bütün bu oluş asıl anlamını ve değerini bulmus olacaktır. **Mehmet Nuri ALPAY**

BASINDAN

Balıkesir Ekspres

Pancar Kooperatifi idaresinden bütün köylüler şikâyetçidir

Behram Eker
(AP'li Çiftçi)

Memleketini seven bir devlet adamı çıksa da baksa 1958 den bu yana, hep bu çırpınmaları mı görecektir zabıtlarda.

(Kellüm - Kellüm Lâ Yenfa) söyle söyle kendin dinle. Gören kim. Köylü dâvası ile ilgilenen kim?

İşte yine Haziranda bu sekiz milyonluk Kooperatifin toplantısı.

Açlıkla mücadelede acı soğanı et niyetine kara, kuru ekmeğine katık yapan ağızlarını sulandıra sulandıra yiyenlerin bu toplantısı yine Haziranda.

Yine işlerin en çok olduğu güne neden kasden ayarlandı ki, gravatlı beylerce bu toplantı?

Gelebilir mi buna köylüm?.

Yıl içinde tahsildarı, taksidi. Tarım Kredi Kooperatifi, yüzde 50 faizli bilmem ne borcu derken yiyecek ekmeği mi kalır elinde, buğdayını ucuza sata sata.

Ağzı köpürdü fakirin. Hem kesesi delindi garibin. On aydır. Devenin kuyruğu yutması gibi, çavdarı buğday, kepeği, mısır küspesi karışımını has un diye, yiye yiye.

Kolay mı? Haziran geliyor, haziran dostlara müjde. Ooh kavuşacak buğdayına, 120 ye satılan gübresizlikten cılız amma olsun varsın buğday. Alacaklılar kapıyı çalmadan, el çabukluğu marifet. Hele bir yol yesin karnını şişirince sıcacık yumuşacık mis gibi kendi buğdayının ekmeğinden. Enayi mi, kalır mı? Kooperatif - Mooperatif için değirmenin yolundan.

Nasıl olsa bu köylüyü hakkını almağa değil yıllardır sadaka ile geçindirmeğe alıştırmadılar mı? Geçen sene de gitmişti, evvelki yıl da bu toplantıya da ne oldu sanki.

Bir bey var, hep ayni bey, çıkar tiyatrocuların sahnesine, alır eline bir kitap, okur, okur, sayın baylar der, ağalar der, milyon der, 500 bin der, 80 yok 180 bin der, kâr der, zarar der, amma prensip kararı var kârı vermiyeceğiz der. Okur okur benim oğlum bina okur, döner döner yine okur en sonunda kabul edenler der, ona da mı tasa?

Ismarlama ayakkabı gibi ısmarlanmışlar, lüks arabalarla gelenler var ya topu kaldırır elini, bizler de ya bunlara uyarız uygunsuz demesinler diye, ya da içimizden biri çıkar durun der. Şu iş yanlış öyle değil, böyle olması gerek der. Der amma onun da kolayı var beylerce. Mehmet ağa amma da yaptın haaa?

Konuşmasını bil hele aslanım. Hıh, hıh, hah, O senin dediğin dilekler faslında. Mehmet ağa da hay anasını der, oturur yerine ve dertlere dava 35 likten yakar bir cigara. Dumanını savura. Enayi mi bir daha kalksın?. Her kimse kendine diş bilemez, hem de benimki gibi ne avansı ne çapa parası tehlikeye girer, öyle ya hepsi ellerinde, alın der bizimki birin yerine iki elimi kaldırıyorum ben.

Kabul mü rapor kabul, hayır olmadı bir boy gösteren salak daha çıkar deminki tiyatora sahnesine. Ben kabul etmiyorum. 100 binlerce yardım yaptığımız Gümüş Motor denilen şirket kılıklı şey 7,5 milyon zarardadır ona metelik vermek hatadır. Aman bizim paralarımızı çar çur etmeyin. Köylü eti yılda bir kerecik yiyor bayramdan bayrama, Kışın sıcak olur diye ahırlarda yatıyor garipler, yapmayın der, ve karar alınır bir daha olmasın diye umumî heyetçe. Beyler der, al alabildiğin kadar.

Yıl geçer aaa ne olmuş? Faaliyet raporuna bak. Yine 200 bin liramız uçmuş Gümüş Motor'a. Amma adı değişmiş bu kere, PANCAR MOTOR yapmışlar yutturmak için.

Ve bu toplantıya şehirlisi gelmez bana ne diye.

Gazetecisi gelmez yazsam kim okur diye.

Yıllardır yalancıktan efendimsin diye diye bize binen, sosyal adalet deyen, iktisadî kalkınma deyen, hürriyet deyen gelmez ve seçimlerde. Mehmet ağa sana ekmek, köyüne su, karına don, oğluna pabuç, kızına fistan deyen açık rejimciler gelmez, hiç kimsecikler de gelmeyince yönetim kuruluna seçilen köylü yerine beyler istediği gibi bizi yönetir, düzeltir, vesselâm. Hadi bakalım yeni Milletvekilleri siz bari gelin de 6 Haziranda bu dalavereli toplantıyı görün neler olduğunu emi?..

200 bini çar çur edeni MAHKEMEYE VERMEK GEREK, MAHKEMEYE. (ve) Anayasanın 51. maddesi ne diyor? Devlet Kooperatifçiliğin gelişmesini sağlar, buna tedbir alır diyor, değil mi?

HAFTALIK GAZETE

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu — Mümtaz Soysal — Doğan Avcıoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu
Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T. A. Ş.

ADRES: Yazı İşleri: Sümer Sokak No: 16/8. Yenişehir — ANKARA Telefon: 176989 — İstanbul Bürosu (Satış İlân ve Abone İşleri): Mollafenari Sokak No 32. Cağaloğlu — İstanbul. Telefon: 229570 — Posta Kutusu: 512 İSTANBUL.

ABONE: Bir yıllık (52 sayı) 60 T.L., Altı aylık (26 sayı) 30.— T.L., Üç aylık (13 sayı) 15.— T.L. dır Yurt dışı abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dır.

İLÂN: Beher sütunda santimi 25.— T.L.'dır Sürekli çıkacak ilân ve reklâmlarla kitap ilânları için özel indirimler yapılır İlân ve reklâmların yayınlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenilmez.

BAKIŞ

TİP'E DAİR..

TİP, güç şartlar altında şerefli bir görev yapıyor. Gittikçe artan, ağır ve haksız saldırılarla karşı karşıya. Bu bakımdan, toplum hayatında köklü değişiklikler isteyen ilerici güçlerin önemli bir kısmının ümidini teşkil eden TİP hakkında soğukkanlılıkla düşünmek kolay değil. Fakat inanıyoruz ki, üzerine titrenen bir varlığı korumak için, her türlü tartışmayı reddetmek ve objektif olarak «TİP ne yaparsa doğrudur» anlamına gelen bir tutumu benimsemek, sosyalistçe bir davranış sayılamaz. Sosyalist düşünce ve sosyalist eylem, iyi niyetle, dostça yapılacak tartışmalarla zenginleşecek ve güçlenecektir. Bu düşünce ile YÖN, konu ile ilgilenen herkesin katılmasını arzuladığı geniş bir tartışmayı başlatma ümidindedir. Aşağıdaki satırlar, kesin hükümlerin değil, daha çok faydalı olacağına inandığımız böyle bir tartışmayı açma hevesinin akla getirdiği sorunların ve tereddütlerin ifadesidir.

Bir noktada, sanırız ki tereddüde yer yoktur: TİP, Anayasaya titizlikle bağlı kalarak, parlmanter sistem içinde faaliyet gösterme durumundadır. Mesele, bu imkândan en iyi şekilde yararlanma ve mücadeleyi hayale kapılmadan, doğru yönde yürütme noktasında toplanmaktadır.

Yavaş yavaş anlaşılmaktadır ki, sosyalist mücadele, çok çalışma. sabır, ciddiyet ve doğru teşhis isteyen uzun vâdeli bir çabadır. Bu sebeple, «1969'da başa güreşmek», ya da «sosyalizmi gerçekleştirme yolunda yeni bir çığır açmak» iddiaları, gerçeklere pek uygun düşmemektedir. Hâkim sınıfların kütleler üzerinde kurdukları «demirperde» nin kırılması, toplumsal yapıyı ve bu yapıdan gelen mukavemetleri iyi tanımayı, burjuvazinin çeşitli tabakaları arasındak çelişmeleri iyi değerlendirmeyi, sabırlı ve bilgili çalışmayı gerektirmektedir.

Bu noktada hayli hazırlıksız yola çıkıldığı kabul edilmelidir. TİP programındaki toplumsal yapının tahlili ile ilgili uzun açıklamalar, elli yıl önce yazılmış Batı kitaplarından yapılmış çok genel plânda kalan bir «çeviri» den ibarettir. Ne var ki, bunun kabahati TİP'te değil, Türkiye'de sosyalist düşüncenin kısırlığında aranmalıdır. Sosyalist düşünce de, kapitalist düşünce gibi, bir Batı aktarmacılığından öteye pek gidebilmiş değildir. Sosyalist düşüncenin, Türk toplum yapısını evrimi içinde aydınlatacak verimli bir metod olarak kullanılması, hâlâ el sürülmemiş bir konudur.

Türkiye'de sosyalizmin bu büyük zaafının sorumluluğunu hepimiz taşımaktayız. Yalnız «işçi sınıfı öncülüğü» konusundaki kısır tartışmalara ve hatâlı politikalara yol açan davranışlar, bu genel plândaki zaafın değil, sosyalist teorinin çoktan açıklığa kavuşturduğu sorunları yanlış değerlendirmenin sonucudur.

Öncü, işçi sınıfı değil, işçi sınıfının öncüsü olan partidir. İşçi ve köylü olmak, partinin yönetiminde en ufak bir imtiyaz sağlamaya yol açamaz. Partide ilerlemeyi mümkün kılacak tek ölçü, üyenin sosyalistliğidir. Sosyalist olmak için, işçi ve köylü olmak zorunluluğu yoktur. Ne var ki, bu konuda, burjuva menşeli sosyalisti küçümseme duygusu ile birlikte giden Saint-Germain kahvelerinde görülen biçimde bir soyut işçi hayranlığı, bir ırgat efsanesi hatâlı davranışların kaynağını teşkil etmiştir. «En iyi sosyalistler Meclise» yerine, oy getirici değeri de bulunmadığı anlaşılan «Eli nasırlılar Meclise» sloganı, bu hatâlı değerlendirmenin sonucudur.

Parti organlarına seçileceklerin yarısının işçilerden gelmesi zorunluluğu, aslında çoğunluğu sosyalizmden habersiz, oportünist ve bürokrat küçük burjuvalar olan sendika yöneticilerine, değerli unsurların feda edilmesi pahasına, haksız imtiyazlar tanınmasına yol açmıştır. İşin garibi, işçiden kopuk ve işçi oyu üzerinde etkisiz sendika yöneticilerine bu imtiyazlar verilirken, TİP'in dayandığı en sağlam güç olan gençlik, bir sınıf teşkil etmiyor gerekçesiyle küçümsenmiştir. CHP'nin Kurultaydan sonra en yüksek organı olan Parti Meclisinde, gençlik kollarının iki temsilcisi yer almaktadır. TİP ise, gençlik kollarından gelen talebe rağmen, gençliğin parti organlarında temsilini reddetmiştir. Bir yandan bütün gücünüzü köklü değişikliklerden yana «zinde kuvvetler» den alacaksınız, öte yandan bu gücü küçümseyeceksiniz. Ortada bir tersliğin bulunduğu muhakkaktır.

TİP'in parlamentoda yeteri kadar güçlü bir kadro ile temsil edilemeyişinde de, yanlış bir sınıf öncülüğü anlayışının payı olsa gerektir. Bu anlayış, TİP'in Parlamentoda ümit edilen başarıyı göstermesini engellemiştir. Gerçi Parlamento faaliyetlerinin büyük kısmı, seçim kanunu çıkmazı dolayısiyle boşa gitmiştir. Ama bütçe sırasında da TİP, ayrıca ciddi bir çalışmayı gerektirecek olan somut meselelere inememiş, programında yer alan çok genel plândaki prensipleri tekrarlamakla yetinmiştir. Seçim öncesi Meclise verilen kanun teklifleri ise, üzülerek söyliyelim, ciddi bir çalışmanın değil, çalışıyor görünme hevesinin sonucudur. Bunlar arasında bir işsizlik sigortası kanun teklifi vardır ki; eğer önceden okumuş olsalardı, TİP yöneticileri, onu Meclise sevketmekten herhalde vazgeçerlerdi.

Bütün bu sebeplerle TİP, işçi-işçi olmıyan gibi sun'i ayırımları bırakarak, parti kademelerinde ve Parlamentoda en güçlü unsurları ile temsil edilmeye önem vermelidir. Ayrıca parti örgütüne hâkim olma endişesiyle delege sayısının son derece dar tutulması ve Merkez Yürütme Kurulu üyelerinin liste başlarına kendilerini tâyin etmesi gibi, dar bir yönetici kadrosu dışında kalanlara güvensizlik ifade eden «kapalı tutum» a son verilmelidir.

Teorik plânda kesin ve gerçekçi görüşlerden yoksun olarak yola çıkışın başka bir sonucu, başlangıçta çok sert formüllerle ortaya atılan görüşlerin, özellikle Parlamentoya girildikten sonra, hızla yumuşama eğilimi göstermesi olmuştur. Bütçede karma ekonominin geçici niteliğini savunan TİP, Radyoda karma ekonomiyi daimi bir sistem olarak tanıyormuş intibaını veren konuşmalar yapmıştır. Emperyalizmin Enosis politikasının hatâlı bir değerlendirilmesiyle ilk önce, «Rumlar» kurtuluş savaşı vermekteler. Bizim ise Kıbrıs dâvâmız yoktur» biçiminde ele alınan ve sonradan antiemperyalist ciddi ve gerçekçi bir temele oturtulan Kıbrıs tezi, Meclis müzakerelerinde Çağlayangil'in teşekkürlerini kazanacak ölçüde, tutarsız ve tanınmaz bir hâle getirilmiştir. TİP'in bütün davranışlarında, bu tâvizkâr gidişin dikkat çekici belirtileri görülmektedir. Bu tâvizci eğilime, şimdilik sâdece işaret etmekle yetiniyoruz. Fakat bütün bunların hepsinden çok daha hayati olduğuna inandığımız bir vuzuhsuzluk üzerinde durmayı zorunlu saymaktayız: Türkiyenin 1 numaralı meselesinin, bugünkü bağımlı durumdan kurtulmak olduğu noktasında, sanırız, bütün sosyalistler birleşmişlerdir. Bu görüşün gerektirdiği antiemperyalist milliyetçi mücadele, henüz sosyalizme hazır olmıyan, fakat sağlam Atatürkçü geleneği ile, antiemperyalist mücadeleye açık olan önemli çevrelerde destek bulmaktadır. Milliyetçi mücadele, bu çevrelerin bilinçlendirilmesi ve kazanılması ile ancak gerçek bir ağırlığa kavuşacaktır. Ne var ki TİP, bir yandan antiemperyalist mücadeleyi 1 numaralı mesele sayarken, öte yandan klâsik bir proleter-burjuva mücadelesinin sloganlarını ön plâna çıkararak güçleri dağıtmakta ve zayıflatmaktadır. Başka bir deyişle, TİP, ayni anda iki meydan muharebesi vermekte, üstelik ikinci muharebe yüzünden, ilk muharebeye hazır güçlerin azalmasına ve amaçların dağılmasına yol açmaktadır. Çok güçlü ve bilinçli kütlelerin bulunduğu ülkelerde iki mücadelenin birlikte yürütülmesi mümkündür. Türkiyede durum böyle olmadığına göre, emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı milletçe mücadeleye kesin öncelik tanımak ve onu proleter-burjuva mücadelesinden dikkatle ayırmak, kanımızca, hayati bir meseledir. Bu konuda teorik vuzuhsuzluk, zararlı olmaktadır.

1969 seçimlerine daha üç yıl vardır. Bu zamanı iyi değerlendirmek ve doğru teşhislere varmak zorundayız. Onun içindir ki, görüşlerimizi, bu konuda olumlu bir tartışmaya yol açmak üzere iyi niyetle, fakat açıkça yazmaya çalıştık. Çok muhtemeldir ki, bir sürü konuda haksız ve insafsız davrandık, yanlış değerlendirmeler yaptık ve önemli meseleleri unuttuk. Yanlış değerlendirmelerin ve noksanların, TİP yetkililerinin ve konu ile ilgilenen bütün aydınlarımızın açıklamalarıyla düzeleceğine ve vuzuh kazanacağına inanmaktayız. YÖN, bu konudaki bütün iyi niyetli görüşleri yayınlamaya hazırdır.

Doğan Avcıoğlu

PARTİLER ARASI MÜTAREKE

Şimdi söz, yerli- yabancı iş çevrelerinin

Adalet Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Demirel, tecrübeli çevrelerden gelen telkinlere uyarak, seçim kanunu tasarısını geri aldı ve böylece yaz ayları için bir mütareke imzalanmış oldu. AP., seçim kanunu tasarısını geri almaya karşılık, Af Kanunu tasarısını ön sıraya koyma şeklinde bir pazarlıkta dahi ısrarlı davranmadı. Af Kanunu, yaz tatiline kadar görüşülecek kanun tasarılarının sonunda yer aldı. Böylece seçim sonrası günlerinde dahi gergin kalan siyasî tansiyon düşürülmüş oldu. Daha bir ik gün önce İnönü, «devrimler için akıtılan kan» dan, «iç harp tehlikesi» nden ve «iktidarın Nurculuğa dayanan politikası» ndan seçim sonrası günlerinde şimdiye kaadr görülmemiş bir sertlikle söz ediyordu. Demirel ise, telâşlı ve sinirli bir sertlikle, kurtuluş ihtilâlinin kurt liderine cevap yetiştirmeye çalışıyordu. Böyle gergin bir havada, bir seçim kanununu şimdilik geri alarak, iç ve dış iş çevrelerini fena halde endişelendiren gerginliğe son vermek, AP. bakımından, hiç şüphe yok, akıllıca bir davranıştır. Bu mütarekeden yararlanarak, Demirel, Menderes dönemini hatırlatan temel atma törenleri düzenleyecek ve parti içi ve dışı durumunu hızla düzeltecektir. Mütarek ve temel atmalar yolu ile yükselen prestiji sayesinde, Başbakan, Bilgiç'in ve öteki gayri memnun grupların muhalefetini etkisiz kılacak ve kabine değişikliğine giderse de, herhalde bunu gönlünce yapacaktır.

Kumandanlar kademesinde de, AP. Genel Başkanı, daima ekonomik rakamları alt alta sıralayarak, yatırımlardan söz ederek ve İnönü'nün bu işlerden anlamadığını nazikâne belirterek prestij sağlamayı denemiştir. Çankaya'daki kumandanlı plân toplantısında da Demirel, «ekonomiden anlamıyan statik zihniyetli devlet adamı İnönü'ye karşı, «ekonomi bilen, dinamik ve yatırımcı» devlet adamı imajını ön plâna çıkararak puan toplamıştır. Kabul etmek gerekir ki, Demirel bu yolda hayli başarılı olmakta ve yatırımcı mühendis hüviyeti ile bazı çevreleri büyülemktedir. Yaz mütarekesi, şaşaalı temel atma törenleriyle, Demirel'in bu yolda mesafe kazanarak, iktidarını sağlamlaştırmasına yol açacaktır. «Kendini yatırımlara vermiş» bir Demirel'i, muhalefetin, hele yaz aylarında tenkidi kolay olmıyacaktır. Şimdiden CHP. organı Ulus, «Keban'ı Demirel değil, biz gerçekleştirdik», «Konya fabrikasına AP. karşı çıktı» diye savunmaya girmiştir. AP. ise, «CHP.'ye rağmen Keban'ı yaptık» propagandasıyla Doğunun fethi çabasındadır. Eğer irtica uslu durursa, yaz ayları Demirel için şanslı bir dönem olacaktır. Ne var ki, alevilere hakaret yağdıran ve İstabul'daki görevi sırasında Cumhuriyet Bayramı törenlerine katılmayı reddeden bir zâtın Diyanet İşleri Başkanlığı yaptığı bir ortamda, irtica her an başını kaldırabilir. Muğla'da, asayiş kuvetlerinin gözü önünde, ırza geçme ve cinayet olayları ile alevlenen sunni - alevi çatışması, bunu ilk belirtilerinden biridir.

Yakın olayların da gösterdiği üzere, din ve mezhep tartışmaları, Demirel için çok avantajlı olan mevcut şartların bir siyasî buhran içinde kaybolmasına yol açabilecektir. Muğladaki kökü mezhep ayrılıklarına dayanan olaylar üzerine, CHP. Grup Başkan Vekili Prof. Nihat Erim, Başbakan Demirel'i ziyaret etmiştir. Başbakana CHP.'nin bu konudaki düşüncelerini duyuran ve Hükûmetten «kamu oyunu rahatlatıcı bir açıklama» isteyen Prof. Erim'in, iki gün sonra, hem bu teşebbüsünü ve hem de Başbakan Demirel'in A.P. Grubunda yaptığı konuşma hakkındaki düşüncelerini kamu oyuna açıklaması da açıkça göstermektedir ki, CHP., din ve mezhep tatışmalarının önümüzdeki günlerdeki gelişmelerine büyük önem vermekte ve bu konuda «ellerinin temiz» olduğunu şimdiden herkese duyurmakta fayda görmektedir. Prof. Erim, demecinde şöyle demektedir:

«İki gün önce sayın Demirel'i ziyaret edeek, kendisine CHP. nin düşüncelerini söyledim. Biz gazetelerde okuduklarımızı ve gezilerden getirilen intibaları değerlendirmeye girişmeden önce, Hükûmetin olaylar üzerinde açıklama yapmasını rica ettim. Tedbirlerini bildirmesini ve kamu oyunu rahatlatıcı bir demecini beklediğimzi Başbakana anlatmaya çalıştım. Sayın Dmirel'in AP. Grubundaki sözleri, aranılan açıklığı ve vatandaşların hakkı olan huzuru getirecek nitelikten ne yazık ki uzaktır.»

Gerçekten Demirel, AP. Grubunda, ünlü devekuşu misâlini andırır biçimde, ortada mevcut bir olayın unsurları üzerinde hiç durmadan «Olayın mezhep kavgası ile hiç bir ilgisi yoktur, basit bir arazi ihtilâfıdır» görüşünü savunmuş, kim oldukları belirsiz «istismarcılar» ı suçlamak yolunu tutmuştur.

Hele, Sivaslı 129 vatandaşın olaylar üzerine kendisine çektikleri telgrafa verdiği cevapta Demirel, yurttaşlık bilgisi dersinin «vatandaşlık» bölümünü tekrarlayarak «Türkiyede bütün vatandaşlar, kanunlar nezdinde eşittir ve tefriksiz muamele görür. Türk Devleti vatandaşlarının her türlü haklarını koruyacak güçtedir» demiş. CHP.'nin de kendisinden talep ettiği tedbirlerini açıklama yoluna gitmemiştir. Ortada olan olayları yok saymak, bilerek başka sebeplere bağlıymış gibi göstermek ve üstelik bu fırsattan yararlanarak kime hitap ettiği belli olmadığı halde sert ithamlar savurmak siyasî havayı, yerli-yabancı iş çevrelerinin arzuladıkları kıvamdan çıkarabilecek niteliktedir.

Özellikle İçişleri Bakanı Dr. Sükan'ın da bu hedefi belirsiz suçlamalara katılarak «istismarcılar» a çullanması, kendisinin siyasî çevrelerde son olaylarla yarattığı hassasiyet de hesaba katılacak olursa, sert mukabeleleri dâvet edici bir davranış sayılmalıdır. MP., önergeleri geri alma mütarekesine rağmen, bir önerge ile «baş sorumlu olarak» Başbakan ve İçişleri Bakanı hakkında gensoru açılmasını istemiştir. Mesele, siyasî sükûnet için ciddî bir tehdittir ve AP. Genel Başkanı, tasarladığı yolda ilerleyebilmesi için bu düğümü tatlıya bağlamak durumundadır.

Başbakan Demirel, herhalde yatırımcı imajını gölgelemekten kaçınacaktır. Esasen yabancı sermaye de, yerli özel teşebbüs gibi, aylardır Demirel'in özlenen yatırım ortamını yaratmasını beklemekteydi. Milliyetçiler, dikkatli olmalıdırlar. Demirel ekibi, TPAO İdare Meclisindeki mukavemet yuvalarını tasfiye ettikten sonra, İpraş Müdürünü ve Hukuk Müşavirini de işten uzaklaştırmıştır. Böylece yabancı petrol şirketleri günden güne durumlarını güçlendirmekte ve maden tekelleri harekete geçmeye hazırlanmaktadır.

TİP VE SEÇİM SONUÇLARI

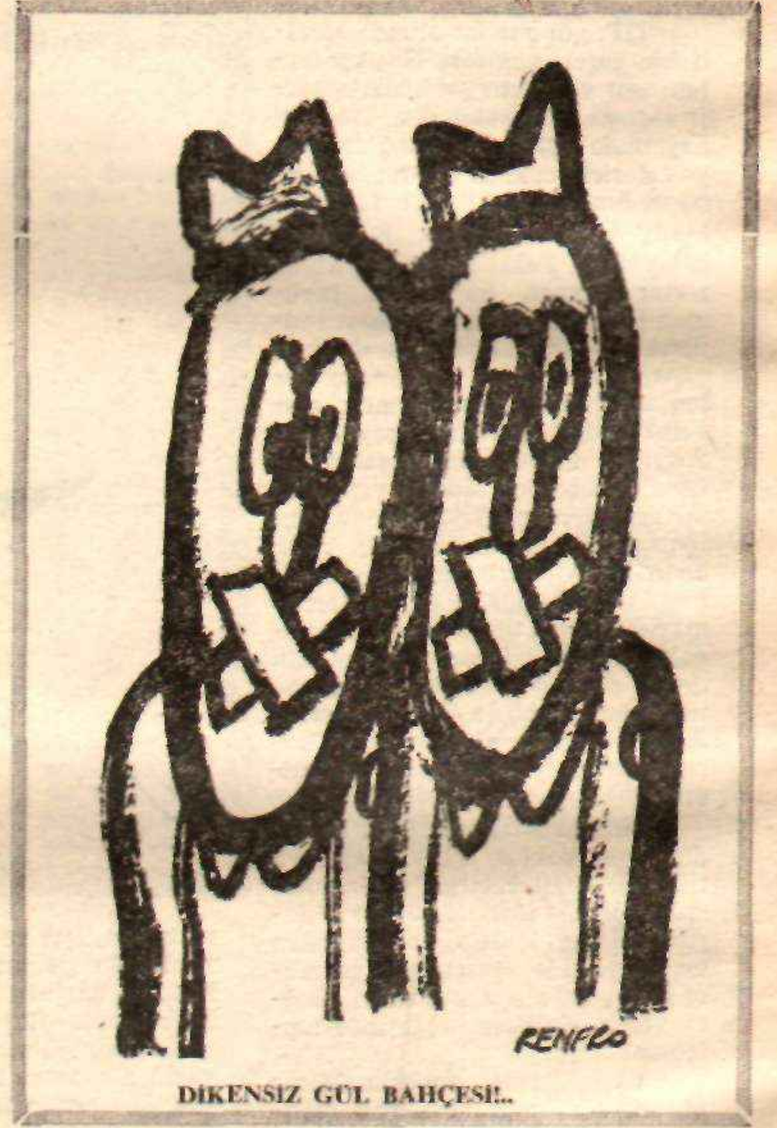
(TİP'in 1965 Milletvekilleri Seçimi ile son Kısmi Senato Seçimlerinde aldığı oyları mukayeseli olarak yayınlıyoruz)

İLLER	Milletvekil Seçimi	Senato Secimi	Fark
ADANA	7.962	6.433	—1493
AFYON	2.795	2.216	— 579
ANKARA	20.264	17.095	—3169
BİNGÖL	820	2.182	+1362
BURSA	6.019	5.803	— 216
DENİZLİ	2.691	2.039	— 652
DİYARBAKIR	8.867	11.549	+2682
ELÂZIĞ	2.062	3.288	+1226
ESKİŞEHİR	3.766	2.777	— 989
GİRESUN	2.393	1.872	— 521
İSTANBUL	49.422	32.155	—17267
KAYSERİ	3.700	4.161	+ 461
KOCAELİ	3.495	2.195	—1300
MARAŞ	2.284	5.206	+2922
MUĞLA	3.021	2.058	— 963
NİĞDE	2.539	2.263	— 276
SAKARYA	2.777	2.006	— 771
TEKİRDAĞ	2.639	2.857	+ 218
TRABZON	1.939	1.792	— 147
TUNCELİ	2.387	1.394	— 993
URFA	3.771	4.178	+ 407
UŞAK	—	856	+ 856
TOPLAM	135.537	116.375	—19.162

Partilerin aldıkları oy sayıları ve yüzdeleri

(Seçmen sayısı: 5.466.284, oyunu kullanan: 3.072.393, İştirak oranı: Yüzde 56.20, Geçerli oy sayısı: 2.967.331)

AP'nin oy sayısı	:	1.688.316	Yüzde :	56.90
CHP'nin oy sayısı	:	877.066	Yüzde :	29.56
CKMP'nin oy sayısı	:	57.367	Yüzde :	1.93
MP'nin oy sayısı	:	157.115	Yüzde :	5.29
TİP'nin oy sayısı	:	116.375	Yüzde :	3.92
YTP'nin oy sayısı	:	70.043	Yüzde :	2.36
Bağımsızlar	:	980	Yüzde :	0.04

DİKENSİZ GÜL BAHÇESİ!..

Bir seçim zaferinden sonra, Seçim Kanununu şimdilik geri çekmek gibi bir siyasi tâviz sâyesinde, hiç değilse yaz ayları için, yerli - yabancı iş çevrelerinin özledikleri bir ortam yaratılmıştır.

Dr. Faruk Sükan
Allerjik!..

Maden yağması!

100 bin tonluk görünür krom sahası, Sanayi Bakanlığının himmeti ile bir özel firmaya devredilmek üzeredir. Bunun bir kaç misli kadar da muhtemel rezervi bulunacağı düşünülürse, peşkeş çekilen, asgari 5 milyon liralık bir kârdır.

Maden konusundaki bu «özel teşebbüsçülük», Danıştay D. D. Genel Kurulunun bir kararı ile kanunların ayaklar altına alınması pahasına gerçekleştirilmektedir.

Bursanın Orhaneli ilçesinde bulunan Balat Danişmendi krom sahası üzerinde Rasih ve İhsan Maden Limited Şirketi arama ruhsatnamesi istemiş ve her nasılsa bu şirkete talep ettiği ruhsat verilmiştir. Ancak işletme safhasına geçişte, Sanayi Bakanlığı farkına varmış ki, arama ruhsatı verdiği saha, esasen mekşuf (keşfedilmiş) bulunmaktadır ve 7.8.1931'de 175 sıra ve 367 dosya numaraları ile «mekşuf» saha olarak kayıtlıdır. Maden Kanununa göre, bu durumdaki alanlar için ruhsatname verilemiyeceği için her nasılsa verilen ruhsatın iptali yoluna gidilmiştir. Mesele, bunun üzerine Danıştay'a intikal etmiş ve çeşitli safhalardan geçen dâvâ sonunda Sanayi Bakanlığının lehinde karara bağlanmıştır. Danıştay D. D. Genel Kurulunun 1.12.1961 gün ve K. 961/533 sayılı kararı, bahis konusu alanın «mekşuf» olduğunu hiç bir tereddüde meydan bırakmıyacak şekilde belirtmiş ve bahis konusu şirkete ruhsatname verilmesi kapısını kapatmıştır. Fakat hangi sebeplerle olduğu bilinmez, bir süre sonra Sanayi Bakanlığı, lehindeki

«Türlü - Çeşitli»nin Nedeni

[illegible] konuşmaları so-[illegible], [illegible], lafı bi-[illegible] [illegible] Türkçe [illegible] söyleyiverdi... [illegible] olarak «türlü çeşit-li» [illegible] gösterdi...

[illegible], Başbakanın yakın-[illegible], bu «türlü çeşitli» de-[illegible] bilhassa kullandığı-[illegible] söylüyorlar. Çünkü, bu Amerika'da da âdet-[illegible]...

[illegible], Amerika'da bu-[illegible] arada yapılan iki [illegible] yakından takip et-[illegible]... [illegible] halka bi-[illegible], [illegible] yönetimleri [illegible]. İnsan psiko-[illegible] çok iyi bilen Ameri-[illegible], insanın 15 da-[illegible] kadar dikkatini bir [illegible] edebildiğini [illegible]. Bu yüzden de, [illegible], türlü, çeşitli gi-[illegible] koyuyorlar-[illegible]... Böylece, «Acaba ne [illegible] ve ne söyleyecek» [illegible] ve dikkatleri [illegible].

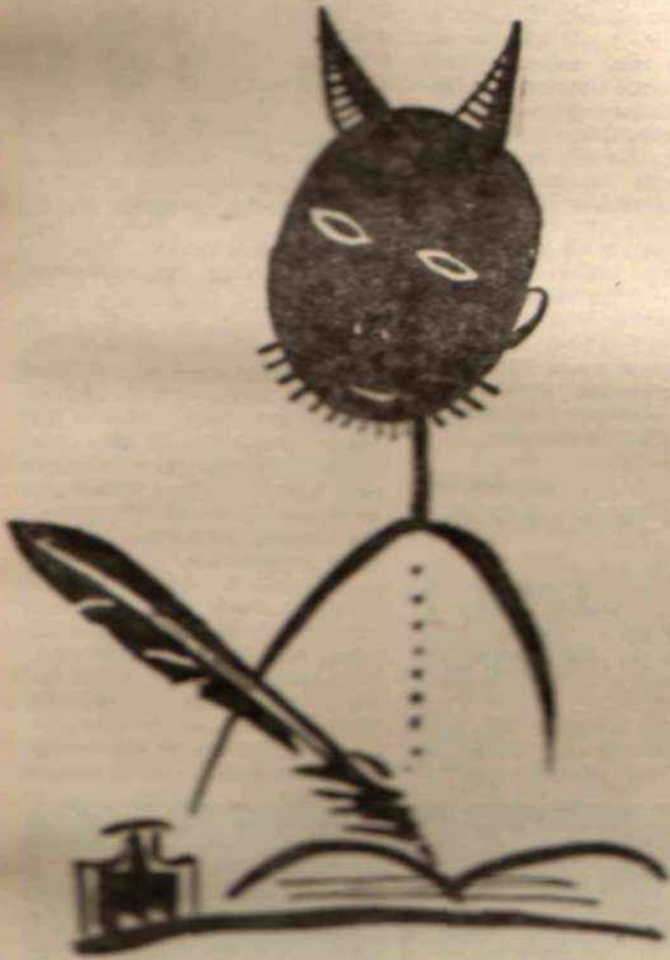
[illegible] «Türkçe bil-[illegible]» değil, «Vatandaşı, [illegible] insanları ta-[illegible]» mış.

(Tercüman'dan)

[illegible] kararına rağmen, [illegible] şirkete vermek [illegible] arar olmuştur! [illegible] günlü mucip ile za-[illegible] Sanayi Bakanlığı Müs-[illegible] Deriner (hâ-[illegible] Bakanı), bir maden yük-[illegible] ile bir topog-[illegible] kurulacak heyetin ba-[illegible] krom alanını in-

[illegible] sağlamıştır. Elde [illegible] kararı olmamasına rağ-[illegible] bu yola neden gidildiği-[illegible] çok güç ise de, [illegible] heyet de 4.1.1966 [illegible] raporunda, Danıştay [illegible] belirtildiğine uy-[illegible], alanın «mekşuf» [illegible] bildirmiştir. [illegible] ilgilileri memnun et-[illegible]. Bu arada Bakan [illegible] Deriner, 6.4.1966 tarihin-[illegible] Maden Dairesinden gelen [illegible] kendi müsteşarlığı zama-[illegible] taşıyan mucip-[illegible] görevlendirilen heyetin ha-[illegible] raporu, «yetkisiz ki-[illegible] hazırlandığı» gerek-[illegible] hükümsüz kılan bir [illegible] hemen aynı gün bir [illegible] ile onaylamış ve ye-[illegible] rapor hazırlanması için [illegible] heyet kurulmasını uygun [illegible]. Bu defa kurulan «İnceleme heyeti» nin başına, evvelce adı geçen Rasih ve İhsan Maden Limited Şirketinde çalışmış ve bu işe ait dosyayı dolduran sayısız pro tokolda şirket adına imzaları bulunan bir mühendis getirilmiştir. Artık, şirket lehine bir rapor elde edilmesi muhakkak gibidir. Nitekim 16.5.1966'da arzu edilen rapor gelmiş, sahanın Danıştay kararına ve kanunlara rağmen şirkete açılması imkânı ortaya çıkmıştır. Ancak, iş o kadar güçtür ki, arkadaşları tarafından uyarılan yeni heyetin iki üyesi zuhule düştüklerini beyan ile ek bir rapor vereceklerini bildirmişlerdir. Şirket lehine olan 16.5.1966 tarihli raporun aslı da ortada yoktur. Ancak, yetkililer bu işi hemen bitirmede o kadar acelecidirler ki, bu «kadı kızı kusuru»nu dikkate almamışlar ve bahis konusu raporun pelür kâğıdına yazılı kopyasını derhal Sanayi Bakanına götürmüşler ve Bakan Deriner de vakit geçirmeden 100 bin tonluk görünür krom sahasını gayri mekşuf (keşfedilmemiş) hâle getiren raporu kabul etmiş ve derkenarını hemen pelür kâğıdı raporun altına yazmıştır.

Bu misli görülmemiş ve «gümrükten mal kaçırırcasına» yürütülmüş muamele sonucunda, kanunlar ve Danıştay kararı hiçe sayılarak millet varlığından 5 milyon liranın özel ellere aktarılma kapısı ardına kadar açılmıştır. Milliyetçiler, petrol gibi, maden zenginliklerimiz konusunda da uyanık olmak zorundadırlar.

«ŞEYTAN BUNUN NERESİNDE?..»

Bizde Bankacılık Dediğin..

YÖN'ün geçen sayısında Türkiye Kredi Bankasının tasfiyesi konusunda bir yazı vardı: 1948 yılında 2 milyon lirayla kurulmuş bankanın 1964 yılında batak parası 53 milyon lirayı buluyordu. Esasen Türkiye Kredi Bankasının tasfiye edilmesi birkaç yıldan beri söz konusuydu. Bankanın tasfiyesini isteyenlerle devamını isteyenler arasındaki çekişme, karar vermeyi güçleştiriyordu. Her iki taraf kendi hesaplarına göre savunmaların içindeydiler. Bankanın devamını isteyenler:

«Bu banka otuz milyon lirayla yüzdürülür, kapatılırsa 400 bankacı ailesi açıkta kalacak» diyorlardı.

Karşı taraf ise:

«Bu banka otuz milyon lirayla yüzdürülemez; çok daha fazla destek gerekir. Şimdi verilecek bir otuz milyon da havaya uçacak ve iki üç yıl sonra daha büyük bir batakla tasfiye edilecektir» diyorlardı.

İki taraftan da söylenenlerin haklı haksız yanları vardı. Tartışmalar hükûmet seviyesinde yürüyordu. Büyük bankaların Genel Müdürleri konuyu enine boyuna inceliyorlar, herbiri temsil ettiği zümrenin hesaplarına göre konuşuyordu.

Gerçekte Türkiye Kredi Bankasının idam fermanının imzalanması salt kendi çerçevesi içinde anlaşılacak bir iş değildir. Türkiye Kredi Bankasının batakta parası elli milyonu geçmiştir. Ama ya öteki bankaların bataktaki paraları ne kadardır? Türkiyede İkinci Dünya Savaşından bu yana *süren han-ı yağmada dağıtılan* toplam kredilerin yüzde kaçı bataktır? İçinde bulunduğu durumun altına gerçekten bir çizgi çekilse iflâs ettiği ortaya çıkacak başka banka yok mudur?

Bütün bu soruların cevapları kapalı salon toplantılarında verilmekte, konuşulmakta, kredi rezaletleri kulaktan kulağa fısıldanmakta, ama kamu oyuna duyurulmamaktadır. Türkiyede bankacılık, Türkiyede kapitalizmin içyüzünü ortaya koyacak ve halk soygunlarını gözler önüne serecek en parlak örnekleri vermektedir. Yalnız iç pazar soygununu değil, Türkiyenin uydulaşmasını, sömürgeleşmesini hazırlıyan kurumların başında bankalar gelmektedir.

Son yıllarda tasfiye edilen bankaların sayısı dokuzu bulmuştur. Bu bankalarla birlikte yüz milyonlarca lira batmıştır. Daha doğrusu yüz milyonlarca lira kanunlara uygun bir soygunla kompradorların cebine inmiştir.

Bu oyun şu biçimde oynanır:

Birtakım tüccar toplanır bir banka kurmaya karar verir. Siyasi iktidara nüfuzu işliyecek siyasî parti kodamanlarından birkaç kişiyi de aralarına alırlar. Ortaya birkaç milyon konmuş görünür. Bu sermayedir. Sonra gazetelerde bol ve parlak ilânlar yayınlanır. Her yüz elli, iki yüz liraya bir kur'a numarası verileceği; talihin vatandaşa gülmek üzere olduğu; bankanın [illegible] ev, apartman, arsa, otomobil, [illegible] dolabı dağıttığı ilân edilir.

Eski [illegible] vatandaş kafasında [illegible] bir inanç vardır: Banka demek devlet demektir, bankaya güvenilir, banka batmaz.

Bu inancın yanısıra hiçbir sosyal güvenliğe bağlanmıyan ve hayatını talihin rüzgârlarına bırakmaya hazır vatandaş, bankaların lotaryasına can ve gönülden koşar. Mütevazı ev kadınları, küçük esnaf, dar gelirli, memur, işçi, ve başkaları, biriktirdikleri ne varsa bankaya yatırırlar. Yüz milyonlarca lira gecekondu bankasının kasasında birikir.

Bu biriken yüz milyonlar, kurucuların paravana şirketlerine, veya kurucuların yakınlarına, açıkgöz iş adamlarına komprador takımına kredi adı altında dağıtılır. Çoğu kere bir koyup on kazanmaya yönelen maceralı işlere kredi açıldığı da olur. Banka hiç yoktan para kazanmak isteyenlerin kulübü olduğuna göre el altından çok yüksek faizle parayı kazıkçı ve batakçı tüccara vermek de işbilirliğinin işaretlerinden sayılmaktadır.

Ne var ki bir zaman sonra işler yürümez olur, ya da yürümez görünür. Çünkü dağıtılan kredilerin üstüne yatanlar aldıkları paraları geri vermek niyetiyle almamışlardır. Yükünü tutan tutmuştur. Sayısı çok kombinezon içinde halkın yüz milyonları deve yapılmıştır. Halktan toplanan para birtakım özel teşebbüsçülerin cebine inmiştir.

Bankanın tasfiyesine karar vermek ise Bakanlar Kurulunun bileceği iştir, ister kararı versin, ister vermesin. Kompradorlar rahattırlar. Çünkü bankanın tasfiyesine karar vermek halkın paralarını *hazinenin ödemesi demektir.*

Böylece birtakım açıkgözler halktan topladıkları paraları paylaşır, sonra da borçlarını devlete ödetirler. Yani halk bankaya yatırdığı parayı gene kendi cebinden kendisine ödemiş olur.

Mekanizma o kadar büyük yüzsüzlük içinde yürür ve kimse gık diyemez. Çünkü bankalar dokunulmazlıkları olan kurumlardır. Babıâli basınını ellerine almışlardır. İlân ve reklâm diye dağıttıkları paralar *Babıâli gazetelerinin başlıca gelir* kaynaklarındandır. Ayrıca Babıâli gazetelerine özel masrafları için kredi açacak olanlar gene bankalardır.

Bankaların Türkiye içinde oynadıkları bir rol de emperyalizmin kaleleri olmaktır. En büyük ve milli diye anılan ve gerçekte gayrımilli olan bankalar yabancı şirketlerle ortaklığa girmişlerdir. Yani yabancı sermaye ile kader birliği yapmışlardır. Bu bankaların elinde tuttukları yüz milyonlarca lira ve her çeşitten reklâm vasıtaları böylece ister istemez yabancı sermaye propagandasının yönüne girer.

Türkiyede özel teşebbüsün, yani kapitalistlerin büyük zararları banka kurup banka batırmak yoluyla devlete intikal ettirilmiş, yani halka ödetilmiştir.

Öte yandan da bankalar çalıştırdıkları küçük memurlara utanılacak kadar az para verirler. Çoluk çocuklarıyla geçim sıkıntısı içinde bunalırlar banka memurları... Çoğu da mekanizmanın içyüzünü bilmez, bilse de sesini çıkaramaz.

İlhan Selçuk

Anayasa Mahkemesi yetkisini aşıyor...

Uygulamasına bir türlü başlanamayan Devlet Memurları Kanunu, Üniversite Öğretim üyeleri ve yardımcılarını kapsamı içine aldığı için, Üniversiteler tarafından dâva konusu yapılarak Anayasa Mahkemesine götürülmüş idi. Yüksek Mahkemenin, hüküm kısmı verildiği zaman açıklanan 4 Şubat 1966 günlü iptal kararı, Resmi Gazetede ancak geçen hafta içinde yayımlandı.

Anayasa Mahkemesi, bu kararında, «Üniversite Öğretim Üyeleri ve yardımcıları, mali *hükümler dışında* Üniversiteler Kanunu ile aynı kanunun ek ve tadillerine tâbidirler» hükmünü taşıyan 657 [illegible] kanunun birinci maddesinin 3 üncü fıkrasındaki [illegible] «mali hükümler dışında» ibaresini iptal etmekle, [illegible] doğru ve yerinde bir iş yapmış, fakat iki [illegible] yetkisini aşmıştır.

[illegible], Anayasaya ve Yüksek Mahkemenin kuruluş kanununa göre, Üniversiteler ve diğer bazı kurullar ancak «kendi varlık ve görevlerini ilgilendiren alanlarda... kanunların ve TBMM. içtüzüklerinin veya bunların belirli madde ve hükümlerinin Anayasaya aykırılığı iddiası ile, Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal dâvası açabilirler.» Üniversite Öğretim Üyeleriyle yardımcılarını Devlet Memurları Kanunun kapsamı içine sokan hüküm, *dâva konusu* yapılan ve sonuçta iptal edilen «mali hükümler dışında» ibaresi değil, birinci maddenin birinci fıkrasındaki «... katma bütçelerden... aylık alanlara uygulanır» cümleciğidir. Anayasa Mahkemesinin kabul ettiğinin tersine, «mali hükümler dışında» ibaresinin *yer aldığı birinci maddenin* 3 üncü fıkrası, Üniversite mensuplarını kanunun kapsamından çıkarmamakta; ifadeden de anlaşılacağı gibi, lehe olarak bu kanunun mali hükümleri dışında onları Üniversiteler Kanununa tâbi kılmakla, statülerini esas itibariyle saklı tutmaktadır.

Şu halde, dâva konusu yapılan «mali hükümler dışında» ibaresi, kendi varlık ve görevlerini zedelemek şöyle dursun, kısmen korumakta olduğundan, Üniversitelerin bu *hükmü iptal ettirmekte* hiçbir menfaati yoktur. Üniversiteler, ancak kanunun birinci fıkrasının yukarıda yazılı cümleciğinin kendilerine lişkin olduğu oranda iptalini isteyebilirlerdi ve Anayasa Mahkemesi de buna hükmedebilirdi.

Öte yandan Yüksek Mahkeme, söz konusu 3 üncü fıkranın tümünü değil de, sadece «mali hükümler dışında» ibaresini iptal ile yetinmekle, önceki kararlarında beliren doğru içtihadın aksine, görev ve yetkisi dışına çıkarak, bir yasama işlemi yapmış durumdadır. Çünkü, bu iptal kararı üzerine yok olan ibare atlanıp 3 üncü fıkra *okunursa, «Üniversite Öğretim* Üyeleri ve yardımcıları, Üniversiteler Kanunu ile aynı kanunun ek ve tâdillerine tâbidirler.» hükmünün ortaya çıktığı görülür. Oysa, 3 üncü fıkranın böyle bir hüküm taşıması, ancak TBMM. nin yapabileceği bir yasama işlemi sonucunda mümkün olur; Anayasa Mahkemesinin iptal kararı şeklindeki yargı işlemiyle gerçekleştirilemez.

Ayrıca, «mali hükümler dışında» ibaresinin iptalinden sonra 3 üncü fıkranın ifade ettiği yeni hüküm, ondan önceki hâkim ve savcılarla, subay ve assubayları kanunun kapsamı dışında bırakan fıkradan farklı olarak, kanun koyucuya sadece bilineni açıklattığı veya mevcudu tekrarlattığı için, bir anlam ve etkiden yoksun sayılır. Bu bakımdan, Yüksek Mahkemenin 4 Şubat 1966 günlü iptal kararına rağmen, Üniversite Öğretim Üyeleri ve yardımcılarının, yukarıda anılan ve olduğu gibi duran birinci maddenin birinci fıkrası hükmü gereğince, Devlet Memurları Kanununun tümünün kapsamı içinde kaldığı veya kapsamına girdiği hukukça söylenebilir. Ne var ki bu kanun, *yalnız Üniversitelere* değil, hiçbir kuruma uygulanmıyacak gibi görünmektedir.

Saadettin Bilgiç ve Süleyman Demirel

DEMİREL'İN TEŞEKKÜR GEZİSİ

M. Hasırşapkalı

Demirel, doğnda, Batıda Nurcuların desteğini kazandıktan sonra, seçim biter bitmez, anasının babasının elini öpme bahanesiyle, kendisine yardımcı olanlara minnet borcunu ödemeye Isparta'ya gitti. Isparta'ya giderken, bir süre önce barış yapmada fayda umduğu Sadettin Bilgiç'i de *yanında götürdü. Bilgiç, Istanbul Milletvekili idi,* amma, Nurculuğun merkezi haline gelmiş yerlerde geniş teşkilât kurmuş, oralarda Demirelden çok sözü geçen biriydi. Varılan barış bu gezide birlikte kutlanmış oluyordu. Bilgiç, 1950 arifesinde Isparta'nın Şarki Karaağaç ilçesinde Demokrat Partiyi kurarak, bu partiye destek oldu amma, kardeşi Sait Bilgiç DP den çıkarılınca, o da partide durmadı ve doktorluğa döndü. Celâl Bayar da, Adnan Menderes de, bir ölçüde yararlandıkları Nurcu ve Milliyetçileri hemen partiden uzaklaştırmışlar ve cinleri dağıtmaya muvaffak olmuşlardı. Fakat, sonradan yine cinleri toplayacaklar, fakat dağıtmaya imkân bulamadan kendileri gideceklerdi. Şimdi Demirel'de hikâyedeki «büyücü çırağı» na benzemektedir. Cinleri toplamış, onlardan yararlanmıştır. Önümüzdeki günler, onun *cinleri dağıtmak isteyip istemediğinin, dağıtıp da*ğıtamıyacağının tartışmaları ile geçecektir.

Demirel ve Bilgiç, Isparta'ya - sözde el öpmeye - gittiklerinde Isparta'ya elli kilometre kala Barla'da saat 13 te sabah kahvaltısı yaptıkları Barla, Said-i Nursi'nin ilk sürgün edildiği yerdi. Said-i Nursi buradaki bir çınarın altında oturduğu için Çınar da oralılarca kutsal sayılmıştır. Barla'nın yolu yoktu eskiden. Said-i Nursi, kimselerle ilişki kurmasın diye böyle yolu, beli olmıyan bir yere sürgün edilmişti. Emirdağ'a nakledilmesi daha sonradır, Zaten Emirdağ'a geldiği zaman da olan olmuş, Said-i Nursi geniş ölçüde taraftarlarını toplamış, zehirlerini saçmıştı.

Demirel'in babası ve kardeşi de Demirel'i Barla'da karşılamışlardı. Buradan topluca kafileler halinde Isparta'ya gidildi. Demirel Bilgiç barışı, seçimde geniş şekilde ürününü vermiş, onları kol kola görenler etkilerini daha iyi almışlardı.

Demirel, doğruca İslâm köye gitti. İslâmköy yüzde doksan beşi ile Nurcu tarikatine girmiş bir köydü. Burada Demirel'in babası Belediye Başkanlığı yapmaktaydı.

Demirel, geziye bir çok bakanları, Kara Yolları Genel Müdürü, Devlet Su İşleri Genel Müdürü gibi Genel Müdürleri de birlikte götürüyordu. Borcunu Devlet kesesini seçim bölgesine açarak *gerçekten ödemek istiyordu. Isparta dolayla*rının elektrik işleri vardı. Bir çok köyler elektrik istiyorlardı. Enerji Bakanlığının bazı kuruluşlarında - işlerin sıraya konduğu, sıra geldikçe elektrik verilmeğe çalışıldığı - belirtildiği halde, Demirel, bu kuruluşların kararlarına rağmen, kendi bölgesini bir an önce ışıklandırmak, suya kavuşturmak suretiyle hizmet etmek istiyordu.

Isparta'da «baba ocağını ziyaret» adı ile yapılan gezi - sanki Isparta'da seçim olmuş gibi - ilçe ilçe dolaşılarak, minnet borcu ödeme ve barış kokteyli şeklinde devam etti. Ankara'ya dönülecekken bundan vazgeçildi ve Isparta'dan doğruca Konya'ya geçildi. Sadettin Bilgiç'in babası, Şarkikaraağaç'ın yaylasına çıkmıştı. Yaylaya gidilip baba Bilgiç'in eli öpüldü. Sadettin Bilgiç eliyle bazlama yapıp, gazetecilere ikramda bulundu. Bakanlar, genel müdürler ve partililerden kurulu kafile tantana ve şaşaa ile Konyaya hareket etti.

KONYADAKİ MÜFTÜ:

Konya'ya programda belirtilen saatten hayli geç gelindi. Konyalılar zaman zaman Belediye binası önünde, zaman zaman hükûmet binası önünde toplanarak, Başbakanı ve yanındakileri beklediler. Konyaya Ankaradan da geniş bir Bakan ve Genel Müdür kafilesi gelmişti. Birlikte götürülen ve Ankaradan çağrılan Bakan ve teknisyen kafilesine ne ihtiyaç duyulduğu akla gelebilir. *Bunların büyük kısmı boşuna gittiler. Fakat* Demirel'in seçim bölgesine katılanlar hariç... Onlar, plâna ve programlara rağmen, Başbakanın destekleyicilerini memnun edecek formüller bulmakla vakit geçirdiler. Ankaradan gidenler de gittikleri gibi döndüler.

Konyaya gelenlerin arasında Diyanet İşleri ile görevli Devlet Bakanı Refet Sezgin de vardı. Inönü'nün «Kabinede Nurcuları koruyan bakan» diye bahsettiği olsa olsa Refet Sezgindi. Konyanın da bir kere adı çıkmıştı. Fakat Konyanın *yalnız* adı çıkmamış, oraya atanan bir müftü - Tahir Büyükkürkçü - aldığı talimatı yerine getirerek, Konyayı bir nur kalesi haline getirmek için hayli çalışmıştır. Tahir Büyükkürkçü, daha önce Isparta dolaylarında gezici vâiz olarak çalışırdı. Konya'daki Müftü görevinden alınıp, yerine *Büyükkürkçü getirilince, Konyalılar bu* gezici vâizin geniş telkinleri altında kaldılar. Devlet Bakanı Sezgin'in Konyada atılacak temelle ne ilgisi olacağını kendi kendilerine soranlar, onun orada kimlerle temas ettiğini bilmiyenlerdi.

TEMEL ATMA TÖRENİNDE:

Konya'da temeli atılacak Ateş Tuğla fabrikası için CHP liler de hemen hemen kadro halinde gelmişlerdi. Demirel de, Bilgiç de, Sanayi Bakanı Mehmet Turgut da, ilk attıkları temelde fazla bir şey söyliyemediler. Çünkü 1965 yılının red*dedilen Inönü bütçesi senatoda görüşülürken,* AP grup sözcüsü yaptığı konuşmada, bu fabrikanın politik amaçlarla Konyaya kurulmakta olduğunu, fabrikanın politik amaçlarla kurulmadığına «Pijama giymiş develerin bile güleceğini..» bağıra bağıra söylemişti.

Demirel, burada *bol bol edebiyat yaptı:* «Konyada gök güzeldir.. Toprak çorak görünür.. Ilerde karlı Toros dağları güzel bir manzara verir insana..» gibilerden ucuz kelimelerle övdü Konyayı. Amma, dertli olduğunu söyledi. Konyanın derdine çare bulunacağını bildirdi.

Ilk temel atma töreni, şaşaalarla başlamıştı. Demirel, takın altından geçirilmiş, yolunun üstünde öküz kesilmiş, koyunlar kesilmişti. (Bu öküz ile koyunların başında celepler vardı. Bir klâsik usulle bunlar kurban diye kesiliyor, sonra mezba*haya gidiyor diyorlardı.*

Demirel Sümerbank'a ait bu fabrikanın temelini atarken, özel sektörü kalkındıracaklarından, bu fabrikanın kazanmaya başladıktan sonra özel sektöre devredileceğinden bahsetmedi. Bu da sürpriz oldu..

Temel atma töreninden sonra hükûmet binası önünde konuştu. Konuşmasını yapmadan önce, hükûmette valinin odasında ateşine bakıldı. Kırk derece idi. Hiç bir şeyi yokmuş gibi indi. Konuşmasını yaptı. Cezbeye gelmiş bir hali vardı...

Basın Enstitüsü ve son mahkûmiyetler

Fikir suçlarından 7,5 yıla varan mahkûmiyetler, Milletlerarası Basın Enstitüsünü de şaşırttı. Enstitüsünün Yönetim Kurulu üyelerinden olan ve son toplantıdan yeni dönen Abdi Ipekçi, Enstitünün tutumu hakkında şunları söylemektedir: «Artık Türkiye'de basın ve fikir hüriryetinin yerleştiğine inanmış bulunan Batılı gazeteciler, son aylarda ajans haberlerinden öğrendikleri iki olay karşısında şaşırmışlardı. Bunlardan biri Babeuf'ten yayınladığı bir tercüme dolayısiyle Bartınlıoğlu'nun, öteki de sosyalizm konusunda yazdığı yazıdan *ötürü Alkılıç'ın yedişer yıl*lık hapis mahkûmiyetleriyle ilgiliydi. Fikir suçlarının bu kadar ağır şekillerde cezalandırılmasına akılları ermiyordu. Enstitü Direktörü, haberleri görür görmez harekete geçmiş, Başbakan Demirel'e Enstitünün üzüntüsünü bildiren bir telgraf çekmiş, fakat hiç bir cevap alamamıştı. Ayrıca Enstitü üyelerinden Isviçreli Hukuk Profesörü gazeteci ve milletvekili Olivier Feverdin'den durumla ilgilenmesi ve bir rapor düzenlemesi istenmişti. Reverdin, bir kaç yıl önce Türk Hükûmetinin dâveti üzerine memleketimize gelen ve basınla ilgili meseleler hakkında incelemeler yapan iki uzmandan biri idi. O zaman verdiği raporda Ceza Kanunundaki bazı maddelerin (bu arada 141 ve 142) fikir hürriyeti ile bağdaşamaz nitelikte göründüğünü belirtmişti. Reverdin bu defa da Avrupa Konseyi *toplantısında* AP.'li ve CHP.'li bazı milletvekilleriyle temas etmiş, evvelce verdiği rapora eklenecek bir durumun bulunmadığını görmüştü.

Türkiye'deki bu gelişmeleri ö*nemli gören* Enstitü Direktörlüğü, giriştiği teşebbüslerden sonuç alamayınca, meseleyi Yönetim Kurulunun toplantısına getirmek lüzumunu duymuştu.»

Abdi Ipekçi, Yönetim Kurulundaki görüşmeler ve alınan kararlar hakkında hiç bir şey söylememektedir. Yalnız Batının iktisadi sistemine büyük hayranlık duyanların, fikir özgürlüğünden hiç, ama hiç hoşlanmadıkları ortadadır. Sovyetler Birliğinde yazarların mahkûmiyeti üzerine, fikir özgürlüğü adına kıyametler koparacaksınız, sonra Türkiye'deki mahkûmiyetleri «adaletin tecellisi» sayacaksınız... Kompradör demokrasi böyle işliyor.

ve İnönü Köy Enstitüleri

Inönü'nün son basın toplantısında, Köy Enstitüleri ile ilgili sözleri, Nurculuk meselesi dolayısiyle kamu oyunun dikkatinden kaçtı. Bir gazetecinin sorduğu soru ve Inönü'nün cevabı şöyledir:

S — Fethi Tevetoğlu Köy Enstitüsü mezunlarını, Tonguç'un veletleri, piç olarak vasıflandırmış ve bu konuşma radyodan yayınlanmıştır. Bu sözler halk ve özellikle öğretmenler arasında korkunç yankılar uyandırmıştır. Köy Enstitülerini kurmuş bir insan olarak, Tevetoğlunun bu saldırışını nasıl karşılıyorsunuz?

C — Bu seçim esnasında yakışıksız çok şey söylenmiştir. Bu münakaşalar esnasında Köy Enstitüleri ve Tonguç için de böyle yakışıksız sözler söylenmiştir. Fikir adamı, millî eğitim adamı Tonguç'un vücude getirdiği eserin zaman geçtikçe nasıl vatansever ve nasıl büyük ölçüde memleket kalkınmasını hedef tutmuş bir çaba olduğu anlaşılmaktadır. Gün geçtikçe itibar kazanmaktadır, memlekette anlaşılmaktadır. Oyuncak mıdır, arkadaşlarım söyleyin. Köy çocuklarını, iptidaî şartlar içindeki köy çocuklarını alıyor. Ilk öğretim sahasında bunları man*dolinle beraber, konser vermeğe* çalışan san'atkârlar haline getiriyor. Bu nasıl ince işlemedir. Ve bir insanı yetiştirmek için nasıl terbiye usullerine vâkıf bir mükemmel eserdir. Onun için kız - erkek beraber Köy Enstitülerinde çalıştılar. Köy Enstitüleri kalktı bütün ilk öğretime bu program girdi. Zamanın gereklerine göre, yeni şartlar geldiği için Köy Enstitüleri için Köy Enstitüsü diye o eski müesseseyi olduğu gibi ihya edemedik. Çünkü eski müessesede maaş vermiyorduk biz.

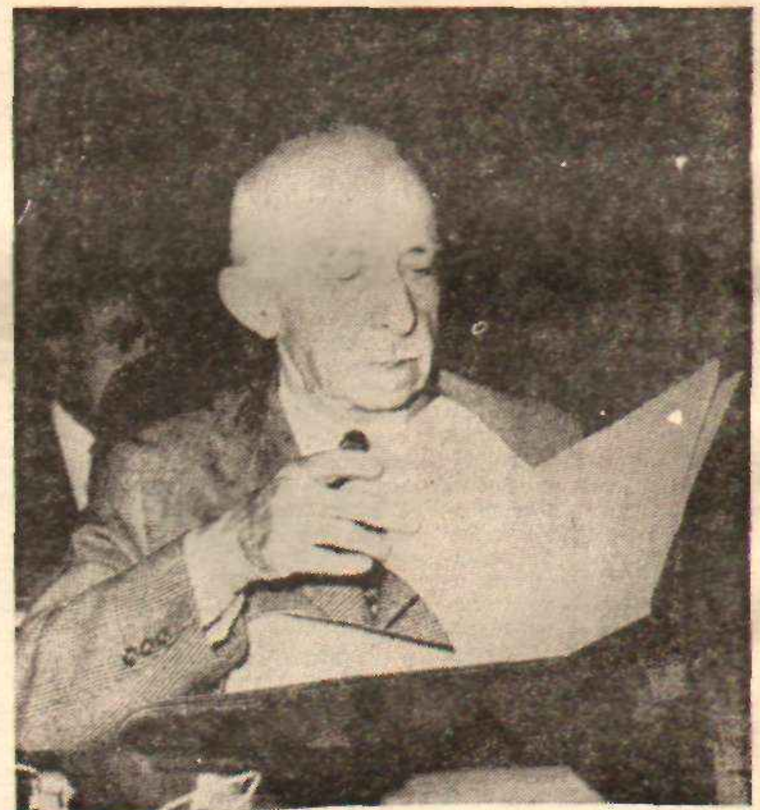
Adam hem çalışıyordu, hem tarlasında veya bahçesinde kendi ekmeğini çıkarıyordu. Zaman ile bu ikisini bir arada yönetmek güç hale geldi. Onun üzerine bunu kendi çalışmasından kurtarıp maaş usulüne bağlamak durumu hasıl oldu. Ve devlet ilk başladığı güne nisbetle daha çok para verecek hale geldi. Ama program köyde ilkokul eğitim programı olarak, esaslarıyla kaldı.

Tonguç'a yapılan isnatlar bugün hepimize yapılanlar kadar, asılsız ve iftiradır.

O'na yapılan isnatlar, seçim zamanının ölçüsüz isnatları olarak değerlendirilmek lâzımdır. Asılsız, insafsız ve mesnetsizdir.»

Kıbrıs

Anglosaksonların ısrarı ile, Türk ve Yunan hükûmetleri, Kıbrıs konusunda üçüncü bir ülkede, şimdilik büyükelçi'ler kademesinde müzakerelere girişmeyi kararlaştırdılar. Müzakereler ne sonuç verecektir? Yunanlılar, «geçici değil, kesin bir çözüme varılmalıdır» demektedirler. Fakat kesin bir çözüme nasıl varılacaktır? Tezlerin uzlaştırılması imkânsız gibidir. Fakat «dostane» müzakereler, Sam Amcaya NATO'da Fransadan sonra ikinci bir «çatlak» derdinden kurtulma imkânını verdiği *gibi,* Atina'yı da *Patrikhane* ve benzeri meselelerdeki sıkıntı-

HAZIR İLAÇ BOLLUGU

Dr. Cavid Başar

On on beş sene öncesine kadar eczacılığın en zor fakat en kârlı tarafı, havan işi denilen ve eczahanelerin lâboratuvarlarında bizzat eczacılar veya yıllar boyu eczahanelerde çalışmış emektar kalfalar tarafından hazırlanan ilâçlardı. O zamanlar hazır ilâçların adedi azdı. Hazır elbise gibi, herkes tarafından iltifat görmezdi. Son 15-20 sene içinde hazır ilâç sanayii, hariçte ve dahilde, hızlı gelişmeler gösterdi; eczahanelerde hazırlanan ilâçların sayısı, bunlara iltifat eden hekimlerin sayısiyle birlikte günden güne azaldı. Durum bu tempo ile devam edecek olursa, öyle tahmin ederiz ki, yakın bir gelecekte eczahanelerin bir kısmını işgal eden lâboratuvarlar tamamen ortadan kalkacak ve yerlerini hazır ilâç raflarına terkedeceklerdir. Neticede de eczahane sahibi eczacılara veya yerine bırakacağı kimselere düşecek iş hekim tarafından yazılan ilâçları raflardan alıp müşterilerine vermekten ibaret kalacaktır.

Hazır ilâçların sayısı bugün o kadar çoğalmıştır ki, bunların hepsini hekim ve eczacının belleğinde tutabilmesine, eczahane ve ecza depolarının raflarına sığdırılmasına nerede ise imkân kalmamıştır. Bu durum bir nevi ilâç enflâsyonu veya anarşisi yaratmakta, hele birbirine benzeyen adlar, anarşiyi daha da arttırmaktadır. Örneğin (Diazinol - Diazinon) da olduğu gibi. Birinci ilâç ateş düşüren bir sülfamid, ikincisi ise hasarat öldüren bir zehirdir. Yazılmada, okumakta, anlamakta yapılacak çok ufak bir dikkatsizlik büyük bir felâkete yol açabilir.

Hazır ilâçların sür'atle çoğalmasının bir çok nedenleri vardır. Bunların başında, kanaatimizce, Türkiyenin ilâç ihtiyaç ve kapasitesi düşünülmeden alınan ruhsatlar gelmektedir. Böylece hekimlerin çok kullandığı ilâçların, ufak farklarla, benzerleri çeşitli firmalar tarafından, büyük propagandalarla piyasaya sürülmekte ve bir kısım hekimlerin reçetelerine girmesi temin edilmektedir. Hekim reçetelerine, kısa bir müddet için de olsa, giren bu ilâçlar eczahaneler tarafından depolardan veya fabrikalarından istenmekte, dolayısiyle her gün eczahane ve ecza depolarının raflarını, birbirine benzeyen yeni yeni ilâçlarla doldurmak zorululuğu ortaya çıkmaktadır.

Devamlı reklâm ve propagandası yapılmadığı takdirde, benzerleri piyasada çok olan bu hazır ilâçların bir kısmı zamanla unutulmakta, eczahane veya ecza depolarının raflarında «Tapon mal» adıyla yığılıp kalmaktadır. Halbuki tapon mal denilen, bozulup atılmaya terkedilen bu ilâçların ham maddesine, gırtlağına kadar borçlandırılmış Türk milleti yüz binlerce lira döviz ödemiş, emek harcamıştır. Hele kullanılma süresi sınırlı olan antibiotik dediğimiz ilâçlar, süresi içinde kullanılamazsa hiç bir işe yaramadıklarından, diğer ilâçlardan daha çabuk çöp kutusuna atılırlar. Böylece serbest rekabet, memleket çapında ilâç tüketimi ve üretimi düşünülmeden yapılan ölçüsüz ithalât, fakir Türk milletinin sayısız dövizlerinin heba olup gitmesine sebep olmaktadır. Bu alanda en güzel örnek kloramfenikol isimli antibiotiktir. Hâlen yerli, yabancı yirmiden fazla firma, bu ilâcı piyasaya sürmüş durumdadır. Belki zamanla başka firmalar da piyasaya sürecektir. Kullanılma süresi iki yıl olan, memleket ihtiyacından fazla imal edilen bu ilâcın muhakkak her yıl mühim bir kısmı zamanında hastaya intikal edemiyecek ve dolayısiyle imha edilerek çöpe atılacaktır. Yahut cahil halka, vicdansız eller tarafından sürülmeye çalışılacaktır.

Bu ilâç enflâsyonu karşısında, son yıllarda bazı ilâç firmaları, ilaçlarının raflarda tapon mal olarak kalmamasını, tercihli olarak reçetelere girmesini sağlamak amacıyla eczacı - hekim ortaklığı şeklinde kurulmakta, veya firmalara ufak hisselerle hekimler ortak edilmektedir. Bunu temin edemiyen bir kısım daha küçük lâboratuvarlar ise, eczahane kalfalarına verdikleri hediyeler karşılığı, ilâçlarının reçetesiz elden satılmasını sağlamağa uğraşmaktadırlar. Muhakkak ki bunlar halk sağlığı açısından çok mahzurlu yollardır. Bu bakımdan hazır ilâç piyasasını bu başıboşluktan kurtarmak, tüketimden çok üretimi önlemek, dolayısiyle milli gelirin heba olup gitmesine mâni olmak gerektir. Bunun için de hazır ilâç sahasında uzman ve görüşü halka eğilimli kimselerin fikirlerinden yararlanarak bu anarşiye bir çare aramalıdır. Bizce akla gelen ilk tedbirler şöyle sıralanabilir.

a) Aynı grup ilâçtan memleket kapasitesi dolana kadar ruhsat vermek, fazlasına müsaade etmemek.

b) Yerli ilâçların itibarını sarsmamak için mevzuata tamamen uygun olmayan ilâç lâboratuvarlarının açılmasını önlemek veya sık sık kontrollarla üretim niteliğini bozanların ruhsatlarını geri almak.

c) Yerli ilâç sanayiinin başarı ile çalıştığı iş sahalarına yabancı firmaların el atmasına müsaade etmemek.

Patrikhanenin genel görünüşü
«Çağlayangil'in garantisi var»

dan kurtaracaktır. Nitekim Yunan Dışişleri Bakanı, Patrikhanenin geleceği konusunda Çağlayangil'den teminat aldığını açıklamıştır. Yokovos Cenapları ise, Patrikhaneye karşı Türk tutumu konusunda bir tahkik heyeti gönderme tertibi peşindedir!

Erdemir temettüleri

Ulus gazetesi, özel teşebbüsün şaheseri diye sunulan Ereğli - Çelik'in temettüleri hakkında şu bilgiyi vermektedir: «Ereğli Demir - Çelik işletmelerince her yıl Nisan içinde pay sahiplerine dağıtılmakta olan temettü, bugüne kadar ödenmediği gibi, temettü dağıtımının dayanacağı kanunun ne zaman Meclisten çıkabileceği de belli olmadığı için, tasarruflarını bu büyük sanayi teşebbüsüne yatırmış olan vatandaşların kârdan paylarını ne zaman alabilecekleri belirsiz hâle gelmiştir.

Ilgililer, temettülerin vaktinde verilmesiyle ortaya çıkan bu garip duruma gerekçe olarak özetle şunları söylemektedirler: Ereğli İşletmeleri Kuruluş Kanunu, garanti temettünün dağıtımı için beş yıllık bir süre öngörmüştür. Bu süre sona erince, dağıtım süresinin uzatılması için bir kanun tasarısı hazırlanarak Meclise verilmiştir. Sürenin uzatılması hükmünü taşıyan tasarı, uzun zaman önce Meclise verildiği halde, bugüne kadar kanunlaşamamıştır. Bu yüzden temettü ödemeleri yapılamamamaktadır. Uzatma hükümleri, Parlâmentoca kabul edilr edilmez, onbeş gün içinde ödeme yapılacaktır.»

Bu sözlerden çıkan açık gerçek şudur: Özel teşebbüs şahaseri, devamlı zarar etmektedir. İlk beş yıl, zarar rağmen, Kuruluş Kanunundaki hüküm dolayısıyle, yüzde 6 oranındaki temettüyü ortaklara Devlet ödemiştir. Şimdi beş yıllık süre sona ermiştir. Fakat işletmeye başlayan şirket, yüksek satış fiyatlarına rağmen, yine de zarar etmiştir. Temettü ödemesi söz konusu değildir. Ama şirketin itibarı bakımından, bir kısım ortaklara, yine de temettü vermek lâzımdır. Temettüyü Devlet ödeyecektir. Bunun için de gerekli kanun tasarısı hazırlanmıştır ve Parlâmentonun himmetini beklemektedir.

Devlet parası ve garantisi ile kurulan özel teşebbüs şirketi, israf ve yolsuzlukları dolayısiyle zarar edecek, Devlet ise hissedarlara kâr dağıtacaktır! Ama yolsuzluklara Parlamento el koymak isteyince, «Bu özel şirkettir, karışılamaz» denilecektir. Erdemir, parayı verenin düdüğü çalmak hakkına sahip olmadığı bir garip özel teşebbüs şaheseridir.

Zarar eden teşebbüsleri Devlete bırakıp kâr edenleri özel sektöre satmak isteyenler, bu konuda prensiplerine sâdık kalarak, zararlarını Devlete yükleyen ve Devletin sırtından kâr dağıtmak isteyen Erdemir'i lütfen devletleştirsinler!

Erdemir'in aceleye getirilip Parlâmentodan geçirileceği anlaşılan temettü kanunu konusunda, muhalefet milletvekilleri uyanık olmalıdırlar.

Nâsır ve çok partili sistem

BBC'den iki muhabirin Başkan Nâsır ile yaptığı bir mülâkat, BBC.'nin dergisi The Listener'de yayınlandı. Ulus'da Fikret Ekinci, bu mülâkattan ilgi çekici ve düşündürücü bir pasajı yayınlıyor:

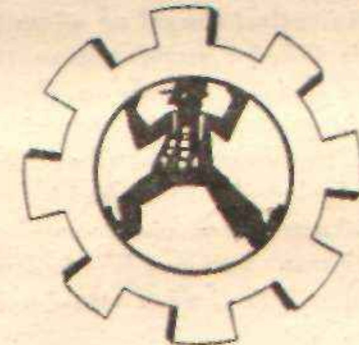
«McKenzie: Bizim partiler hayatına dayanan, parti politikasını neden redettiğinizi, şüphesiz anlıyorum. Çünkü, partilere dayanan bir politika hayatı, Mısır'da geçmişte iyi işlemedi. Fakat, bir kere, organize edilmiş muhalefet partilerinin varlığını red ettiniz mi, biz batı da sizin, halkın arzusunu temsil, edip, etmediğinizi söyleyemeyiz. Son iki yıl içinde Nkrumah, Ben Bellâ, Sukarno, Khrushchev hepsi iktidardan düştüler, ve bize yeni rejimin kamu menfaatını temsil ettiğini söylediler. Nasıl bileceğiz ki, onları düşüren kuvvetler, sizin içinde çalışmamaktadırlar.»

«Başkan Nâsır: Bizim meselemize bakarsak, biz henüz on dört yıllık bir rejime sahibiz. Biz, gericiler ve gerici güçlerin baskısı altında beş yüz yıl Osmanlı işgali altında kaldık. Eğer, biz batı sistemini, sizin sisteminizi kabul edersek, bu şunu ifade etmektedir ki, geçmişin etkisi altında olan ve paraya, araziye sahip olan insanlar bunlara sahip olmayan, fakat geçmişin etkisinde kalmayan halktan, daha iyi durumda olacaklardır. Bazı zamanlar, halkıma şunu söylemekteyim: sizin için konuşmaktayım, fakat beni dinlemiyorsunuz, çünkü radyoya sahip değilsiniz. Radyoya sahip olup, beni dinliyenler ise benimle ayni düşüncede olmayanlardır. Televizyonda konuşmaktayım, fakat yararlarına konuştuğum geniş halk kitleleri, beni dinlemek için radyo ve televizyona sahip değil, çıkarlarına karşı olduğum kişiler bunlara ve beni dinlemek imkânına sahip. Toplumumuzu nasıl organize edeceğiz? Meselemiz budur. Şimdi, biz bunu yapmaktayız. Eğer, bugün politik partiler hakkında konuşursak bir parti olacaktır, Ingiliz ajanı bir parti - Ingiliz entellicans servisi için, onun hesabına oyun oynayacaklardır. Bir parti olacaktır komünist ajanı ve onun hesabına çalışacaktır. Ve, milliyetçiler her şeyi yitirecektir. Bu partiler yerine, aydınlardan, işçilerden, köylülerden, ordudan, milliyetçi iş adamlarından teşekkül eden sosyalist bir grup meydana getirdik. Şüphesiz, sosyalist topluluğun da işçiler ile köylüler ve diğerleri arasında çelişmeler vardır. Fakat, bizim için zamanı değildir. Khrushchev'in ne olduğu ile diğerlerinin şöyle, ya da böyle olduğunu kendimizle karşılaştırmak. Eğer, bugün bir partinin kurulmasına izin versek, eminim ki, Amerikan merkez istihbarat teşkilâtı C.I.A. ajanı olacak bir parti kurulacaktır. Amerikan istihbarat teşkilâtı C.I.A. nin ajanı olan bir parti ile bu memleketi nasıl kalkındıracağım?»

Yabancı sermaye ve sarı sendika

Türkiye Maden - İş Sendikası Bornova Bölge Merkez Şubesi Başkanı Bahtiyar Eckül, şu ilgi çekici açıklamayı yaptı:

«İzmir'de, Kemalpaşa Asfaltı üzerinde yabancı sermayenin iştiraki ile, yeni bir kamyon montaj fabrikası kurulmuştur. B.M.C. Ananonim Şirketi'ne ait olan fabrikada 300 işçi çalışacaktır. Ancak fabrika inşaatı henüz tamamlanmış ve daha işçi alınmasına başlanmamıştır. Şu günlerde, üçyüz kişilik fabrikada, bekçi, odacı, hademe gibi, genel hizmetlerde çalışan 10-12 kişilik personel bulunmaktadır.

Işveren temsilcileri, ileride fabrikada çalışacak işçilerin her türlü zam ve sosyal yardım taleplerini ve grev haklarını şimdiden önleyebilmek için, anlaştıkları bir sarı sendika ile, olmayan işçiler adına toplu sözleşme yapmak yoluna gitmişlerdir. Fabrikanın personel müdürü, sendikalarla pazarlığa girişmiş, tekliflerini ancak bir sarı sendikaya kabul ettirebilmiştir.

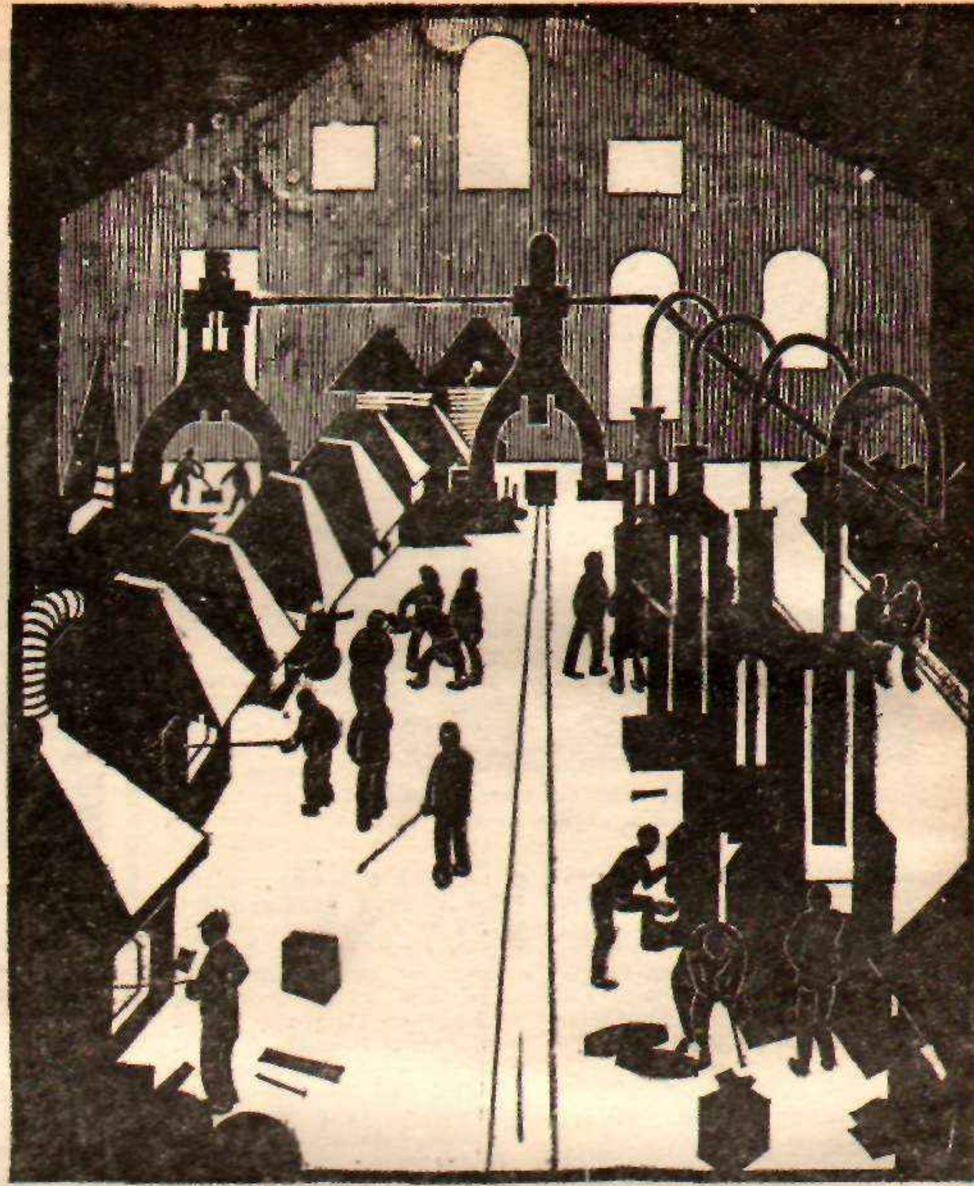
Anlaşma üzerine, fabrika personel müdürü ile işyerine giden Sarı Sendika Başkanı, sayıları 10-12 kişiden ibaret bekçi ve hademeleri üye yazarak, faaliyete geçmiştir.

Henüz toplu sözleşme imzalanmamıştır. Ancak işverenin Sarı Sendikaya kabul ettirdiği şartları şimdiden bellidir. Sosyal yardımlar emsallerinden düşük tutulacak, işçinin yolda geçen zamanı kanuna aykırı olarak işverene bağışlanacak, en kötüsü, üç yıllık bir sözleşme yapılmak suretiyle, ilerdeki işçi talepleri peşinen önlenecektir. Muvazaalı sözleşmede verilecek zamlara gelince, aslında buna zam demek de mümkün değildir. Çünkü işveren, işçi alırken zamlar nisbetinde ilk ücreti düşük tutmak suretiyle, hiç zam vermemek imkânı bulacaktır. Üç yıllık süre içersinde, bu sözleşme ile grev hakkından da mahrum bırakılan işçiler Anayasa teminatı altındaki haklarını kullanamıyacaklardır. Böylece Sarı Sendika üçyüz işçinin alın terini, daha fabrika çalışmaya başlamadan yabancı sermayedarlara satmış olmaktadır.

Türkiye Maden - İş Sendikası, kanuna ve ahlâka aykırı olan böyle bir tertibi haber almış, delilleri toplamış işveren personel müdürünün ifadesini teyple tesbit etmiş bulunmaktadır. İlgili makamlara şikâyetler yapılmıştır.»

Marksist kalkınma görüşü:

Burjuva kalkınma teorilerinin eleştirilmesi I.

İkinci Dünya Harbinden beri, azgelişmiş ülkelerin kalkınma sorunu, kapitalizmden yana iktisatçıların da gündemindedir. Yalnız bu iktisatçılar, genellikle emperyalizm gerçeğini gizlemeye, dış yardımları insancıl amaçlı göstermeye ve azgelişmiş ülkelere kapitalist kalkınma modelini «satmaya» önem vermektedirler. Ne var ki, kapitalist ideolojinin bu ürünleri üniversitelerimizde bilimsel gerçekler diye okutulmaktadır! Halbuki hiç değilse karşı tezlerin de okutulması gerekirdi.. Ciddî Batı üniversiteleri bu yola gitmekte, üniversite dergilerinde kapitalist kalkınma görüşlerine de yer vermektedirler. Nitekim Manchester'de yayınlanan «The Journal of development Studies» dergisinden aldığımız aşağıdaki yazı, kapitalist kalkınma teorilerini eleştirmektedir ve bir Rus Marksisti tarafından yazılmıştır. «The Journal of development Studies» yazı ve yazar hakkında şu bilgiyi vermektedir: «Son yıllarda gelişme hâlindeki ülkelerin sorunları konusunda, Sovyetler Birliğinde ciddî çalışmalar yapılmıştır. Bu sorunların, propaganda basitleştirmeleri sömürgecilik suçlamaları biçiminde ele alındığı artık doğru değildir. Elbette propagandacılar mevcuttur, ama bunun yanı sıra değerli akademik çalışmalar da yapılmaktadır. Batı teorileri ve incelemeleri okunmakta, tahlil edilmektedir. Sovyet bilginleri, çeşitli pratik sorunlarda farklı görüşler dile getirmekte ve bu tartışmalar yayınlanmaktadır. (Partinin çizdiği bir hat) yoktur. Son yıllarda dikkati çeken bilginlerden biri, aşağıda bir bölümünü okuyacağınız kitabın yazarıdır. Amacımız, ön plândaki bir Sovyet yazarı tarafından Batı teorilerinin nasıl görüldüğü ve anlatıldığı hakkında okuyucuya bir fikir vermektedir.

Bahis konusu kitabın adı, (Emperyalizm ideolojileri ve azgelişmiş ülkelerin sorunları)dır ve yazarı N.P. Shmelev' dir. Aşağıda okuyacağımız parça, (Zaman unsuru ve burjuva ekonomisinde azgelişmişliğin ele alınış metodolojisi) adlı ilk bölümden çevrilmiştir. Bu bölüm, gelişmiş ülkelere nazaran azgelişmiş ükelerin durumunu mukayese ile başlamaktadır. Son elli yıl zarfında, Azgelişmiş Dünyaya karşı Batının tutumunda önemli değişiklikler olduğunu ve Batılı iktisatçıların ekonomik kalkınma sorunu ile şimdi çok ilgilendiklerini belirttikten sonra, yazar, Rus ve Batı - Birleşmiş Milletler de dahil - kaynaklarından istatistikler vermektedir. İstatistikler, iki grup ülke arasında, sanayi üretimi ve adam başına millî gelir bakımından uçurumun çok büyük olduğunu göstermeye yönelmiştir. Bölüm başlığındaki (zaman unsuru), mevcut, yahut makul olarak ümit edilebilecek kalkınma hızları ile azgelişmiş ülkelerin sanayi üretimi hacmi ve adam başına millî gelir bakımından gelişmiş ülkeler standartlarına erişebilmeleri için çok uzun süreye ihtiyaç olduğunu belirtmek için konmuştur. Yazar, her iki grup ülkenin geçmişteki kalkınma hızlarını inceleyerek, uçurumun arttığını ileri sürmekte ve gelecekteki kalkınma hızlarıyla ilgili farklı varsayımlara göre, aradaki mesafenin kapanması için geçecek zamanı, bunun çok takribî olduğunu belirterek, hesaplamaktadır. Shmelev, tezini açıklamaya şöyle devam etmektedir:

UÇURUM GENİŞLİYOR

İkinci Dünya Harbi sonrası dönemine ait istatistikler, az gelişmiş ülkelerin sanayi alanındaki şimdiki kalkınma hızlarının, aradaki mesafeyi kapatmak için son derece yetersiz olduğunu göstermektedir. Adam başına üretim, sanayileşmiş ülkelerde nisbî ve mutlak olarak, hâlâ çok daha hızlı artmaktadır. Birleşmiş Milletler hesap ve tahminlerine göre, 1950-65 döneminde iki grup kapitalist ülkede gayri safî millî hasılanın gelişmesi şöyledir:

TABLO: 1 ADAM BAŞINA GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA

	Sanayileşmiş ülkeler		Az gelişmiş ülkeler	
YILLAR	1957 doları ile	1950'nin yüzdesi	1957 doları ile	1950'nin yüzdesi
1950	1113.5	100.0	107.0	100.0
1957	1345.4	120.8	124.6	116.4
1965 (Tahmin)	1713.8	153.9	149.2	139.4

1950 yılında gelişmiş ülkeler grubu bütününde adam başına gayri safi millî hasıla, az gelişmiş ülkeler grubunun 10,4 katıydı (1113/107). 1957'de fark 10,8 olmuştur. 1965 yılında farkın 11,5 kata yükselmesi beklenmektedir. Örneğin ABD de adam başına gelir, 1940 yılında toplam olarak Güney Amerika ülkeleri adam başına gelirinin 6 katıydı. 1957 yılında ise 8 *kata çıkmıştır.*

Harp sonrası dönemde, azgelişmiş ülkeler sanayi üretimi büyüme hızının, sanayileşmiş kapitalist ülkelerininkine oranı azami 1,5/1 olmuştur. Bu ön alış, esas itibariyle, Hindistan, Brezilya, Meksika gibi bazı devletlerin nisbeten hızlı büyümeleri ile gerçekleştirilmiştir. Az gelişmiş ülkelerin çoğu ise, çok daha yavaş gelişmişlerdir. Özel şartlar dolayısiyle, Endonezya ve Birmanya gibi devletler, harp *öncesi üretim seviyesine ulaşmış değiller*dir. Harp yıllarında, ham madde kıtlığı ve ihracat mallarına artan talep dolayısiyle çok olağanüstü şartlar sayesinde yüksek kalkınma hızı sağlayan Güney Amerika ülkelerinde harpten sonra kalkınma durmuştur: 1945-55 döneminde Şili'de adam başına gelir yerinde saymış ve 1956-57'de yüzde 8 oranında düşmüştür. 1956 ve 1958 de Şili sanayi üretiminde düşüş yüzde 12 yi bulmaktadır. Arjantin sanayi ü*retimi, 1956-59 döneminde yüzde 6 azal*mıştır. Harpten sonra, ihtilâle kadar, Küba'da sanayi üretimi ayni seviyede kalmıştır. Tablo: II'de Birleşmiş Milletlerin verdiği rakamlar, kapitalist dünyada 1948-58 döneminde sanayi üretiminde vuku bulan değişikliklerin genel manzarasını ortaya koymaktadır.

ASIL MESELE MUTLAK MESÂFEYI KAPAMAK

Birleşmiş Milletler rakamlarına göre, 1948-58 döneminde, dünya kapitalist sanayi üretiminde azgelişmiş ülkelerin payı, yüzde 9,1 den 10,4'e geçmiştir. Başka hesaplama metodları ile bu pay 1958'de yüzde 12,7, 1960 ta ise yüzde 13,1 olarak bulunmaktadır. Fakat azgelişmiş ülkeler ile sanayileşmiş ülkeler arasında, sanayi üretimi hacminde rakamlarla uçurum hızla genişlemektedir. Zira sanayi üretiminde 1,5/1 gibi önemsiz bir oranda hızlı gelişme, mesafeyi mutlak rakamlarla kapatmak hususunda çok yetersizdir. Az gelişmiş ülkelerdeki her yüzde 1 büyüme, mutlak terimlerle, ileri kapitalist ülkelerdeki yüzde 1 büyümeden kat kat azdır. **(YÖN'ün notu: Farzedelim ki, ileri kapitalist ülkenin (A) sanayi üretimi 1000, azgelişmiş ülkeninki (B) ise, 100'dür. A'da yüzde 1 artış, mutlak rakamlarla 10 birim artış demektir. B'de yüzde 1 artış ise mutlak rakamlarla A'daki yüzde 1 artışın onda biridir.)**

Aradaki mesafeyi yalnız nisbî olarak değil, mutlak olarak da kapatmak için az gelişmiş ülkelerin kalkınma hızı ne olmalıdır? Bu konuda Sovyet iktisatçıları V. Rymalov ile V. Tyagunenko ilgi çekici hesaplar yapmışlardır. Bu iktisatçılar, «1950-60 döneminin ortalarında sanayileşmiş ülkelerle az gelişmiş ülkeler arasın*daki sanayi üretimi oranının 9/1 oldu*ğunu» belirterek şöyle demektedirler: «Az gelişmiş ülkelerin sınaî kalkınma hızları, sanayileşmiş ülkeler kalkınma hızlarından 9 kat yüksek olmalıdır. Ancak bu durumda, azgelişmiş ülkelerdeki üretim hacmi, mutlak terimlerle, gelişmiş ülkelerinkinden fazla olacak ve aradaki mutlak mesafe azalacaktır». Başka bir deyimle, mutlak mesafeyi azaltabilmek için az gelişmiş ülkeler sanayi üretim hacmi hâlen yılda yüzde 27 oranında artmalıdır.

Hesaplar göstermektedir
da devamlı yüzde 15 civarınd
sa ve gelişmiş ve azgelişmiş ü
yüzde 2.2 ve yüzde 1.2 olaral
ülkeler yıllık yüzde 3 artış hı
cü Dünya, gelişmiş ülkelerin
yesine 30 yılda ulaşabilir. Y
ma hızına erişebilmek için,
sisteminde köklü değişiklikle
kilerini kaldırmak, feodalizm
peryalist bağımlılıktan kurtul

Eğer azgelişmiş ülkelerin kalkınma hızları, gelişmiş ve azgelişmiş ülkeler arasındaki gelişme seviyesi katsayısının (9/1) altındaysa, fakat ayni zamanda da gelişmiş ülkelerin kalkınma hızlarının üstündeyse (hâlen bu oran 1,5/1 civarındadır), geri ülkelerin yıllık sanayii üretim artışında mutlak terimlerle eşitliğe erişmesi ve mutlak mesafenin genişlemesi son bulup azalmaya başlaması, onların çok uzun süre sanayileşmiş ülkelerinkinden daha yüksek bir kalkınma hızını sürdürmelerini gerektirecektir.

Bununla beraber, yukarıdaki hesaplar, yalnız iki grup ülkedeki toplam üretim hacimleri arasındaki ilişkiyi gözönünde tutmaktadır. Hesaplarda, adam başına üretim hacmi artış endeksine ve nisbî nüfuz artış hızlarına yer verilmiş değildir. Eğer bunlar da hesaba katılırsa, adam başına sanayi üretiminde mutlak mesafenin

ması aşamasına, Rymalov ve Tyagu-o'nun hesaplarının gösterdiğinden kalkınma hızları katsayıları hesaplanan optimum değerde alınsa dahi) çok daha sonra ulaşılacaktır. Bugünkü 3/4 ve 2/3 oranında değişen kalkınma hızları ve 1/2 oranındaki nüfus artışı hızlarıyla azgelişmiş ülkelerin gerek mutlak terimlerle adam başına yıllık sanayi üretim artışı eşitliği aşamasına, gerekse mutlak mesafenin azalması aşamasına erişmeleri tamamen imkânsızdır.

OTUZ YILDA KALKINILABILIR!

Azgelişmiş ülkeler için başlıca iş, kapitalist üretimin hâlen gelişmiş ve azgelişmiş ülkelerin her ikisinde gerçekleştirdiğinden tamamen farklı yeni kalkınma hızlarına nitelik bakımından (kalitatif) ulaşmak olmalıdır. Bugünkü kalkınma hızları, azgelişmiş ülkeleri çok uzun yıllar boyunca, geriliğe, açlığa ve fakirliğe mahkûm edecektir. Sanayileşmiş ülkelerin bugünkü seviyesine ulaşmak için dahi nesillerin geçmesi gerekecek, fakat hiç bir zaman öndeki kapitalist devletlere yetişemiyeceklerdir.

Azgelişmiş ülkeler halkları, bu tip bir ekonomik kalkınma yarışına, sonuna kadar, herhalde rıza göstermiyeceklerdir. Güney Amerika ülkeleri için, Gelperin'in haklı olarak belirttiği üzere, «Büyük çoğunluğu, uygar yaşayışın ilkel ihtiyaçları şöyle dursun, asgari gıda, giyim ve konut ihtiyaçlarını tatminden yoksun bir halk, en iyimser hesaplarla 50 yıl sonra ABD nin bugünkü üretim seviyesinin yarısına erişmeye imkân veren bir gidişe güçlükle razı olacaktır.»

Ekonomik bakımdan geri ülkeler, eğer sanayi üretim artış tempoları bugün sosyalist ülkelerin gerçekleştirdiği tempoya erişirse, mesafeyi kısa bir zamanda kapayabileceklerdir. Sosyalist sistemi uygulayan ülkelerde, son on yılda sanayi üretimi ortalama artış hızı yüzde 14 olmuştur. Bazı sosyalist ülkelerde artış hızı daha da yüksektir.

Hesaplar göstermektedir ki, eğer azgelişmiş ülkeler yılda devamlı yüzde 15 civarında sanayi üretimi artışı sağlarlarsa gelişmiş ve azgelişmiş ülkelerdeki nüfus artış oranları yüzde 2,2 ve yüzde 1,2 olarak kalır ve *sanayileşmiş kapitalist* ülkeler, yıllık yüzde 3 artış hızını muhafaza ederlerse, Üçüncü Dünya 30 yılda gelişmiş ülkelerin adam başına sanayi üretimi seviyesine ula-

> **...ki eğer azgelişmiş ülkeler, yıl... sanayi üretimi artışı sağlarlar... ülkelerdeki nüfus artış oranları ...kalır ve sanayileşmiş kapitalist ...ızını muhafaza ederlerse, Üçüncü ...adam başına sanayi üretim sevi... böyle yüksek bir kalkınma... gelişmiş ülkelerin ekonomik ...yapmak, kapitalist üretim iliş... kalıntılarını temizlemek ve em... gereklidir.**

şabilir. Ne var ki, böyle yüksek bir kalkınma hızına erişmek için, azgelişmiş ülkelerin ekonomik sisteminde köklü değişiklikler yapmak, kapitalist üretim ilişkilerini kaldırmak, feodalizm kalıntılarını temizlemek ve emperyalist bağımlılıktan kurtulmak gereklidir. Başka bir deyişle, kapitalist olmıyan kalkınma biçimine geçmek zorunludur.

BURJUVA EKONOMİK KALKINMA TEORİLERİNİN GENEL METODOLOJİK TEMELLERİ:

Biraz önce belirtildiği üzere, Batılı burjuva iktisatçıları, dâvanın azametini ve ekonomik bakımdan geri ülkelerin hâlen karşı karşıya bulundukları sorunların ciddiyetini hayli iyi görmektedirler. Bu bakımdan, burjuva iktisatçıların azgelişmiş ülkeler sorununu ele alıştaki genel metodolijisi, özellikle ilginçtir.

Azgelişmiş ülkelerin ekonomik kalkınması için ileri sürülen burjuva teorilerini ve tavsiyelerini *teker teker incelemeden önce*, günümüzün en âcil sorununun çözümüyle ilgili olduğu ölçüde, burjuva ilminin temel teorik ilkelerini tartışmak gereklidir.

V.İ. Lenin, burjuva ekonomi biliminin genel metodunu açık ve sıhhatli biçimde

TABLO: II SANAYİ ÜRETİMİNİN YILLIK ORTALAMA ARTIŞ ORANLARI (1948-1958)

GELİŞMİŞ KAPİTALİST ÜLKELER (Yıllık ortalama büyüme oranları yüzde)

ÜLKELER	Bütün sanayi	İmalât Sanayii	İhraç sanayii
İNGİLTERE	2.8	6.9	0.3
A.B.D.	—	2.8	1.1
KANADA	4.6	3.5	9.7
FRANSA	6.7	6.9	4.7
İTALYA	8.6	8.8	15.8
B. ALMANYA	14.5	15.7	6.9
JAPONYA	16.6	19.2	5.7

AZGELİŞMİŞ ÜLKELER (Yıllık ortalama büyüme oranları yüzde)

ÜLKELER	Bütün sanayi	İmalât sanayii	İhraç sanayii
ARJANTİN	1.8	1.5	4.4
BREZİLYYA	7.2	7.1	7.7
HİNDİSTAN	4.25	4.1	4.6
MEKSİKA	5.0	6.2	2.0
MISIR	5.2	5.7	0.2
VENEZÜELLA	—	14.7	7.4

1951 - 57 KAYNAK Birleşmiş Milletler 1960.

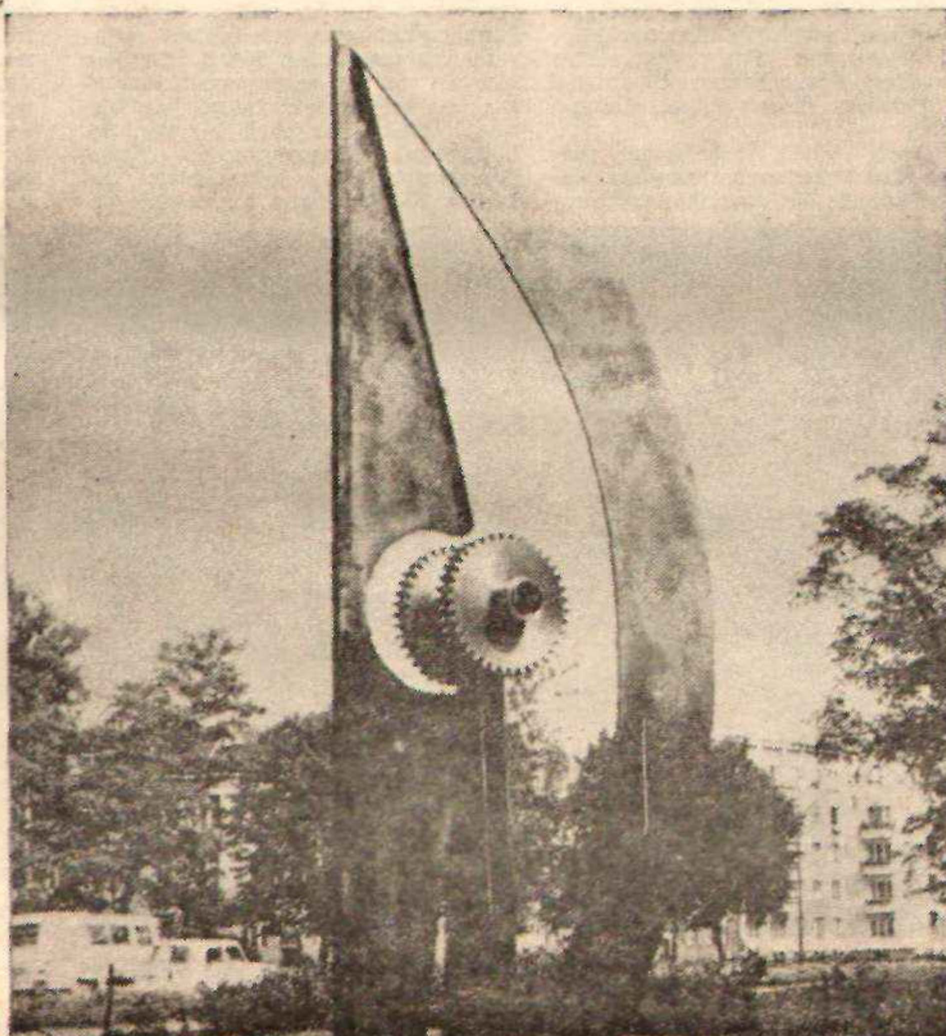
değerlendirmiştir: «... olaylar ve özel araştırmalar alanında en değerli araştırmaları yapmaya *muktedir ekonomi profesörlerinin*, sıra genel ekonomik teoriye gelince, tek bir sözüne dahi güvenilemez. Zira ekonomi, çağdaş toplumda, epistemoloji gibi bir **parti** bilimidir». Burjuva iktisatçılarının azgelişmiş ülkeler sorununu ele alış biçimi, emperyalist sistemin savunucuları olarak, esas itibariyle sınıf çıkarları tarafından tâyin edilmektedir. Burjuva iktisatçıları, genç eğemen devletlerle ilgili ekonomik kalkınma teorilerinde objektif olamazlar. *Zira kapitalist üretim biçiminin varlığı*, geniş ölçüde monopolistlerin geri kalmış ülkelerdeki mevcut sömürme biçimlerini sürdürme ve sanayileşmiş emperyalist ülkelerin imtiyazlı mevkilerini gelecekte koruma hususundaki başarılarına bağlıdır. V.İ. Lenin, sömürge sistemini, «Kapitalizmin çöküşünü sun'î olarak geciktiren nedenlerden biri» saymıştır. Emperyalist monopollerin savunucularının sınıf çıkarları, onları azgelişmiş ülkelerde geriliğin sürdürülmesi teorilerini - bazan açık, bazan kapalı biçimde - kabul ettirebilmek ve emperyalist tahakküm sistemini, esasına dokunmadan bazı değişiklikler ve düzeltmelerle korumak için, yılan gibi eğilip bükülmeye itmektedir.

SAF BİLİMİN ÇIKARCI MEYVALARI!

Geri ülkelerin ekonomik kalkınma teorilerinde, burjuva iktisatçılar, peşin fikirlilik ve taraf tutma suçlamalarını önlemek için *özel çaba göstermektedirler. Aslında* çok açık sınıf karakteri taşıyan burjuva teorileri ve tavsiyeleri, geçici ve arızî olan her şeyden ve çağın somut özelliklerinden arınmış saf bilimin meyvaları olarak sunulmaktadır. Çeşitli ekonomik kalkınma modellerini inşa ederken, emperyalizmin savunucuları, meseleye tamamen teorik plânda ilgi duyuyorlarmış gibi görünmeye çalışmaktadırlar. Örneğin, Amerikan iktisatçısı *H. Leibenstein*, *«geri kalmış ülkelerin* kalkınma sorununu ele alış biçiminin kalmen bilimsel olduğunu» ileri sürerek şöyle demektedir: «... konuya tamamen entellektüel bir sorun olarak bakılmakta, amprik olarak hemen doğrulanma ve hemen kullanılabilecek çözümler bulma ihtiyacı ile ilgilenilmemektedir... Biz geri kalmış ülkelerin ilk mevkilerinde kalıp kalmıyacakları sorununu, ikinci derecede önemli bir konu olarak ele alırız...»

Burjuva iktisatçılar, muhakemelerini sırf mantık plânına dayandırmakta ve bunu ekseriya matematik hesaplar ve gelişmiş *kapitalist ülkelerin tarihindeki örneklerle* desteklemektedirler. Tavsiyelerinin sevkedeceği uygulamaların somut sonuçlarıyla kat'iyyen ilgilenmediklerini iddia etmektedirler. Yalnızca mantığa dayanan şemaların zarif ve tutarlı olmasına önem vermektedirler. Eğer geri kalmış ülkelerde kalkınmanın somut şartları, onların mantığa dayanan boşluktaki modellerine uygun düşmezse, kabahat bu şartlarındır. Milletlerarası Ekonomi Derneğince düzenlenen Güney *Amerika ülkelerinin kalkınması ile il*gili genel teorik sorunlara yönelmiş bir tartışmanın zabıtları arasında Nurkse'nin şu görüşü bulunabilir: «Biz bir prensip meselesiyle ilgiliyiz. Pratikte onu somut uygulama biçimlerine giremeyiz.»

Burjuva iktisatçılarının teorik modelle*rinin soyut skolâstik karakterde oluşunun* iki maksadı vardır: Bir yandan ekonomik kalkınma için burjuva tavsiyeleri, böyle bir «zarf» içinde sunulduğu zaman, çoğu burjuva ekonomi bilimine göre yetişmiş genç ülkeler iktisatçıları ve devlet adamları tarafından, dünyanın ezen ve ezilen milletler arasındaki bölünmesinin ebediyen sürece-

ğini söylemeye nazaran çok daha kolay kabul edilebilecektir. Burjuva bilimi, sınıf tabiatını gizlemek için kendini daima soyut tarafsızlığın elbisesiyle süslemiştir. Örneğin ünlü burjuva iktisatçısı L. Einaudi (Eski İtalyan Cumhurbaşkanı), iktisatçıları «saf estetikçi» kalmaya çağırmıştır. Einaudi, şöyle demektedir: «Ekonominin araştırıcısı, fikirlerinin, teoremlerinin, şemalarının, araştırma araçlarının, bir kaç kişinin mi, yoksa çoğunluğun mu, bir kişinin mi, herkesin mi, yoksa hiç kimsenin mi hizmetinde olup olmadığını bilmez, bilmemelidir ve kendini bununla yükümlü saymamalıdır». Gerçekten bu tarafsızlık daima çeşitli soyut modeller altında, azgelişmiş ülkelerin *geriliğini* sürdürecek açıkça emperyalist teorilerin sunulmasına hizmet etmektedir.

Öte yandan, soyut soklastik metod, kapitalist sistemin daimî olduğunu ve azgelişmiş ülkelerin özel kapitalist kalkınma yolunu seçmek zorunda bulunduklarını ileri süren fikirleri yaymak hususunda büyük imkânlar getirmektedir. Burjuva ekonomi politik'i için Marks şöyle demiştir: «O, kapitalist sistemi tarihî açıdan geçici bir kalkınma aşaması olarak değil, tam aksine *mutlak ve nihaî bir üretim biçimi olarak* görür.» Bu bakımdan tanınmış İngiliz burjuva teorisyeni Arthur Lewis'in bir sözü ilginçtir: «Biz, herhangi bir sosyal sistemin nasıl gelişeceğini söylemenin mümkün olduğuna inanmıyoruz... İnsan neslinin geleceğinin, bizim keşfettiğimiz ya da keşfedeceğimiz değişmez kanunlarla yöneltildiğine inanmıyoruz». Bununla beraber kitabının daha sonraki sayfaları, Lewis'in şüpheciliğinin, burjuva savunucularının alışılmış maskesinden *ibaret kaldığını açıkça göster*mektedir. Zira burjuva teorisyeni, kapitalist üretim biçiminin gerek gelişmiş, gerekse azgelişmiş ülkelerde geçici nitelikte olmadığını savunmaktadır! Arthur Lewis, kapitalist istismar ilişkilerinin devamlılığını teorik kanıtlarla ispatlamak için elinden geleni yapmaktadır.

BURJUVALARIN «YASAK» KONULARI

Objektif ekonomik kanunların inkârı, onlar yerine sosyo - *ekonomik ilişkileri* ve üretim biçimini tamamen hiçe sayan ve belli faktör oranları halinde uygulanabileceği iddia edilen soyut modellerin ikamesi, geri kalmış ülkelere ait burjuva ekonomik kalkınma teorileri metodolojisinin temel özelliğini teşkil eder. Bunun sonucu, burjuva iktisatçılarının eserleri, kapitalist üretim biçiminin çelişmeleri ve kapitalist üretim ilişkilerinin haksızlıkları hakkında bir şey söylemez ve toplumun sınıf yapısını görmezlikten gelir. *Kalkınmaya tarih dışı bir* süreç olarak bakılmaktadır. Kalkınma, genel çizgileriyle, bütün milletler ve sosyal sistemler için aynidir ve sosyal ilişkiler sisteminin değil de kişinin seçebileceği - teknik, psikolojik, doğal - faktörlerin bir araya gelmesiyle belirlenmektedir. Sosyal gelişmenin temel itici gücü olan - üretim biçimi, üretim ilişkilerinin karakteri - burjuva ekonomi biliminin, özellikle az gelişmiş ülkelerin kalkınma sorununu araştıran kolunun, tamamen *uzak kaldığı bir konudur.* S. Kuznets, bu konuda şöyle demektedir: «Ekonomik kalkınma, bir sanayi sisteminin yaratılması, gerek sosyalist, gerekse kapitalist ülkelerde genellikle aynı temel özellikleri taşır». Burjuva iktisatçılar, kalkınmayı kalitatif (niteliksel) değil de, özünde *tamamen* kantitatif (niceliksel) bir süreç olarak görmektedirler.

Sosyo - ekonomik ilişkiler, üretim araçlarının mülkiyet biçimi, azgelişmiş ülkelere ait burjuva *ekonomik kalkınma* teorilerinde bir cins «yasak konu» haline gelmektedir. Bu susuş, tamamen açık bir sınıf karakteri taşımaktadır. Azgelişmiş ülkelerin kalkınması ile ilgili ekonomik sorunlar arasında, millî ekonominin birikim (yatırım) oranı, ekonominin çeşitli kollarının sermaye - hasıla oranı, tarım ve sanayiin kalkınma hızları, sanayileşme yolları, v.s. gibi konuları araştırmak, fakat kalkınmanın temel sorunu olan - mülkiyet biçimleri, genç eğemen *devletlerin kalkınma hız*larında kalitatif bir değişiklik hasıl etmek için kapitalist üretim ilişkilerini tasfiye etme zorunluluğu - konularını tamamen yok saymakla, burjuva ekonomi bilimi, millî rönesansları için çaba gösteren ülkelerde, geri ve eskimiş üretim biçiminin muhafa*zası fikrini gizlice* ihraç etmektedir.

GELECEK YAZI

Rostow, Harrod, Fourastié, Kindleberger, Meier, Allais, Baldwin, Nurkse gibi Batılı iktisatçıların kalkınma görüşlerinin eleştirisi.

Bir geziden izlenimler

ARAP DÜNYASI UYANIYOR MU?

XII - Cezayir ihtilâli

Niyazi Berkes

DİNE DEĞİL, DİLE SALDIRILDI.

Fransız sömürgeciliği bir yandan Cezayir halkını vatanının ırgadı, yabancısı, muhacırı yaparken, tarihini, dilini, dinini, kültürünü yokederken öbür yandan da Fransızların «evolué» dedikleri köksüz sapsız batılılaşmış bir okumuşlar kütlesi yetiştiriyordu. Lâik Fransız etkisi, protestanlar gibi, yerli halkın dinine değil, diline saldırdı ve burada dil, dinden etkili bir Fransızlaştırma aracı oldu.

Fransızca her yere yerleşti, Arapça geri ve cahil çevrelere sürüldü. Benim kaldığım otelde yerleri silen kadından sokaktaki dilenciye kadar çok kişi Fransızca konuşuyor. Fransızca öğretimi okullara bir yabancı dil öğretimi olarak konmuyor; anadil öğretimi olarak konmuş. Yıllarca süren baskılar karşısında Arapça okullara alındığı zaman da, yabancı dil olarak alınıyor ve haftada iki saat için. Hani size Mısırda Taha Hüseyin'in Mısırlıların aslında Avrupa medeniyetine dahil oldukları yollu bir tezi vardı, demiştim ya. Fransız eğitimi, Cezayirde bu tezi Ceyazirli okumuşların kafasına başarı ile yerleştirmiş. Cezayirlilere okutulan Fransızca kitaplar ve Fransız öğretmen Fransadan anavatan, Fransızlardan ecdadımız diye söz edermiş. Fransız irfanı, özellikle ik şeyi kafalardan kazımağa muvaffak olmuş: biri, Cezayir'in geçmişte siyasi bir varlığı olduğu. Bunun için de Türklerin orada sömürgeci olduğunu işlemişler. İkincisi, Ceyazirli bir millet ve onun bir kültürü olduğu.

Bunda, elhak, çok muvaffak oldular. Halâ bugün bile Cezayir okumuşlarının çoğu Cezayirli olmaktan çok Fransızdır. Hatta ihtilâli yapanların kendileri bile Fransızlıktan kurtulmuş değil. Onun için benim Cezayirdeki Fransız idaresi hakkında söylediklerimi onların iftiraları sanmayın. Cezayirliler çok terbiyeli, efendi adamlar. Fransız medeniyetine imanları sarsılmamış. Dincilik kolunu temsil eden Tevfik al - Medeni, Malik Bennabi gibi zatlar bile Fransız kültürü almış kimseler. Meselâ, bu ikinci zat adını yukarıdaki gibi Arapça şekliyle değil, Fransızca şekliyle yazar, yazılarını yalnız Arapça yayınlamaz, Fransızca olarak ta yayınlar. Bilmiyorum, belki önce Fransızca yazar da sonra Arapça'ya çevirir. Hindistan'da müslüman eğitim hayatında çok etkili ve oldukça da müslümanlık taslayan bir profesör ahbabım vardı; yıllarca sonra öğrendim ki, bu zat eserlerini katiyen Urdu dilinde yazamazmış. Önce İngilizce yazar, sonra ya kendisi ya başkası Urdu diline çevirirmiş. Sonra gene kendisinden öğrenmiştim, ömründe hiç müslüman okulunda okumamış. İlk ve orta eğitimini frerlerde, yüksek eğitimini de Cambridge'de yapmış. Burada da böyle tipler çok. Hatta burada Fransızca konuşma, Hindistan'da İngilizce konuşmaktan çok daha yaygın, çok daha esaslı. Bugünün ilerici Cezayir yazar ve edipleri bile eserlerini Fransızca yazarlar, ve anladığıma göre Cezayirden çok Fransa'da okunurlar. Genç kuşak düşünürleri de, Yön'de geçen yıl yayınlanan bir edebiyat ve milli kültür tartışmasında da görüldüğü gibi, kendi sorunlarının tartışmasını da bir Fransız yöneticinin idaresi altında yapıyorlar.

ÖRNEK BATILI AYDIN

Şimdi, hem bu yanı Cezayir savaşında rol almış bi riki tipi göstermek, hem de başlıca düşün akımlarına misal vermek üzere bir iki zatı anlatacağım, öğrenebildiğim kadar.

Evvel söylemiştim, Cezayir'de yeni düşün hayatının ilk kımıldanışları birinci cihan savaşından sonra başlamıştı. Bunda bizim kurtuluş savaşımızın da, daha birçok sömürgeleşmiş toplumların aydınlarında olduğu gibi, bazı etkileri olmuştur. İlk alacağım kişi Cezayir'in düşün ve siyaçet alanında daha düne kadar rol oynamış olan Ferhat Abbastır.

Ferhat Abbas, «evolué» denen batılılaşmış aydın türünün belki ideal tipi. Bugün 67 yaşında. İhtilâle kadar sarıldığı Fransızlaşma davasını kahramanca bir inatla, fakat her dönemde bunun daha da boşluğunu göre göre savunmuş; en sonunda ihtilâl patlayınca yıllarca güttüğü davanın iflâsını kabul ederek savaşa katılmış, ilk muvakkat hükûmette ve ilk mecliste önemli yer almış, fakat bir türlü uyamadığı devrim tarafından tasfiye edilmiş, şimdi bir köşede oturuyor.

Büyük babası işgalden sonra toprakları elinden alınan bir ağa. Babası, Türk zamanından kalma bir ünvanla başağa. Fakat hararetli bir Fransız taraflısı olmuş. Légion, d'Honneur nişanı bile almış. Evinden Arapçayı kaldırmış. Onun için Abbas'ın anadili Fransızca. Bugün bile Arapçayı güçlükle konuşur, sıkışınca Fransızcaya çevirir. Cezayirde Fransız Lisesinde okuyor, sonra Fransız ordusuna yazılıyor, sıhhıye onbaşısı oluyor.

Fakat yavas yavaş bir Fransız sömürgesinde müslüman olmanın ne demek olduğu meselesi kafasını kurcalamağa başlıyor. Dediğine göre, bir gün L'Afrique Latine adlı gazetede okuduğu bir yazı kendisini çok düşündürmüş. Yazıda bir Cezayir vatanı veya milleti olduğu tezi çürütülüyordu. Askerlikten çıkarak Cezayir üniversitesinde kimya okumaya başlıyorsa da düşün ve politikaya girmeğe başlıyor. Ne kendisi, ne arkadaşları dinle, müslümanlıkla ilgili değillerdir. Şeriata değil de Fransız hukukuna bağlı bir Fransız vatandaşı olmakta bir mahzur yoktu ve bu Cezayirliler için en hayırlı şey olacaktı. Fransa'daki ve Cezayir şehrindeki medeniyet, batı medeniyetinin üstünlüğünün çürütülemez hücceti idi. Fakat gel gelelim Fransızlar, Fransızlaşmış Cezayirliyi bile Fransız olarak kabul etmiyorlardı.

Abbas, bütün çabalarına rağmen, yerli müslüman olmakla, kabul edilmemiş bir Fransız olmak arasında ezilmeğe başladı. Büyük Fransız yazarlarını, Victor Hugo'dan Anatole France'a, Michelet'den Jean Jaures'e kadar okudu. Müslümanlığı tanımak için, Arapça bilmediğinden, Fransızca kitaplar okudu. Acaba Batı fikirleri ile İslâmlık uzlaştırılabilir miydi?

Üniversitede «müzülman öğrenciler derneği» ne başkan oldu. 1920 de 21 yaşında ilk yazısını yazdı. Kullandığı takma ad ilginç: Kemal Abancerage. Kemal, Mustafa Kemal yani Atatürk. İkinci adı Chateaubriand'ın bir eserindeki kahramanın adından almış. Bu, saadetini vatan uğruna feda eden bir kahraman.

Üniversiteyi bitirdikten sonra Fransaya gitti. Paris'te. Batı medeniyetinin söz götürmez üstünlüğüne bir kere daha kanaat getirdi. Faslı ve Tunuslu milliyetçilerle tanışmasına rağmen, onca ideal Fransız olmaktı. Fransızcayı çok iyi konuşuyor, Fransızlarla kolay tanışıyordu. Genç yaşında evlendirildigi karısını boşayarak, Cezayir'de memleketi olan Constantine'de Fransızlar arasında yaşamağa karar verdi; ora ile Cezayir şehri arasındaki Sétif şehrinde bir eczahane açtı. Orada Fransız doktorun karısı ile sevişerek onunla evlendi. Fransız taraflısı zümrenin temsilcisi olarak belediye meclisine seçildi.

FRANSANIN PARÇASI OLMAK

Fakat, Tunus ve Fasta olduğu gibi Cezayir'de de milliyetçilik fikirleri kıpırdamaya başlamıştı. Batılılaşmamış aydınlar İslâmiyetin bir milliyet olduğunu düşünüyorlardı. Suriye ve Arap nasyonalistlerinin etkisi altında 1930'larda bazı aydınlar İslâm milliyetçiliğine dönmeğe başlamışlardı. Bunların çoğu Cezayir'in Arap dili ile konuşmak suretiyle Arap kalan ailelerinden gelme. Cezayirde Arap ve İslâm eğitimi bulamadıklarından Mısır'a veya Suriye'ye gidip oralarda okuyorlardı. O zaman bunları Türkiye'ye çekecek hiç bir sebep yoktu. Onun için Araplık, onların anladığı İslâm milliyetçiliğini teşkil ediyordu.

Buralarda iki fikirle tanıştılar. Biri, Muhammed Abduh'dan gelen İslâmlığın akli esaslara göre modernleşebileceği fikri; diğeri adını bir kaç kere andığım Reşid Rıza'nın selefilik görüşü olan İslâmlığın bir devlet temeli olduğu fikri.

Ferhat Abbas'a bu fikirler hiç bir etki yapmadı. Ne Araplıkla ne de İslâmlıkla bir ilgisi vardı. Hattâ Cezayirlilik te bir şey ifade etmiyordu ona. La Jeune Algérie adlı eserindeki derdi de bu. Cezayirlilik diye bir şey var mı? Fikirleri aşağı yukarı şöyle: Milliyetçilik, gerçekte ekonomik ve politik serbestleşmemiz (emancipation) için savaşmak olabilir. Biz, bu ülkedeki geleceğimizi Fransız medeniyetine sıkı sıkıya bağlamak amacıyla eski hülyalarımızı ebediyen söküp atacağız. Eğer Cezayir milleti diye bir millet bulunduğuna inanabilsem, tereddütsüz milliyetçi olurum. Vatan ideali için ölen insanlar ün ve saygı kazanırlar. Ama ben bir Cezayir vatanı için ölemem. Çünkü yok böyle bir şey. Bulamıyorum. Yaşayanlardan, ölülerden soruşturdum. Mezarlıkları dolaştım. Hiç biri bana bir Cezayir vatanı olduğunu söylüyemiyor. Havada binalar kurulamaz. Dışarıda kimse bizim milliyetçiliğimize ciddi olarak inanamıyor.

Abbas'ın zamanında mezarlıklardan, marabutlardan, Ticani şeyhlerinden, verem yatağı Kasbah'dan, iptidai kabilelerden ve sefil köylülerden başka bir Cezayir'lilik kalmamıştı zaten. Onun için bu hülyaları bırakmak gerekti. Bir eşitsizlik varsa ortada o, sömürge idaresinin yarattığı Avrupalı - yerli ayırımı idi. Bir İspanyol, bir İtalyan, bir Maltalı Fransız oluyor da bir müslüman neden olmasındı? Yapılacak şey sömürge statüsünden kurtulmak; Fransanın bir parçası olmaktır. Müslümanlık açısından Fransız olmağa hiç engel yoktur. Buna engel olan Fransızların sömürgecilige. müslümanların dine yapışmasıydı.

Bizdeki Meşrutiyet dönemi batıcılarının fikirlerinin daha imbikten geçirilmiş bir çeşidi!

ÖRNEK MUSLÜMAN AYDIN

Şimdi, ikinci bir tipi ve onun temsil ettiği diğer bir görüşü ve akımı alacağım. Bu zat şeyh Abdülhamid Ben Badis adlı bir zat. O da Constantine'li. 1889 da doğmuş, yani Abbas'ın yaşıtı. Fakat bir Fransız üniversitesinde değil, Tunus'un Zeytuna medresesinde okumuş. Oraya vaktiyle bir seyahat yapmış olan Muhammed Abduh'un fikirlerinin etkisi altına giriyor. Yurduna döndükten sonra, Constantine'deki camide özel dersler veriyor, daha sonra gazeteciliğe giriyor ve 1925 te al-Muntakid adında, sonra al-Şihâb adında bir dergi çıkarmağa başlıyor.

Ben Badis 1931 de Cezayir Ulema Cemiyeti adlı bir cemiyet kuruyor. 1940 da ölümüne kadar dergisi ve cemiyetin başkanlığı devam etti. Açtığı akımın sloganı: «Dinimiz İslâm, dilimiz Arapça, Yurdumuz Cezayir.» Ben Badis'in yazılarında bu üçü yer tutar. Bunlarda sosyalizm fikri filân diye bir şey yoktur. Bu, Garuady'nin bir «hüsnü kuruntusu». İslâmcılık ideolojisinde Abduh ve Rıza'dan öteye orijinal bir fikir de yok. Fakat Cezayir için önemi iki nokta üzerinde durması: biri din eğitiminin milli kültür için önemi, diğeri Arapça'nın eğitim dili olarak diriltilmesinin kültürel kalkınmadaki zorunluğu. Onun açtığı çığır sayesinde, bir yandan marabutlara ve tarikatçılara karşı bir savaş açıldı; onun anladığı İslâmlık tarikat İslâmlığı veya resmi ulema gelenekçiliği değildi; bir yandan da birçok selefi «ulema» özel olarak camilerde ya da özel din okullarında din dersleri ve Arapça okutuyorlar. Öte yanda, tarikatçılarla savaşmak için şimdiye kadar sözünü etmedigim ve İslâmlığın ilk çıkışı zamanındaki Hariciliğin Afrika'ya yayılmış kolu olan, o zamana kadar ve halâ hem sünniliği, hem şiiliği, hem tarikatçılığı reddeden İbadîlerin Cezayirdeki parçası olan Mzabilerle birleşmesi oldu. Bunlar resmi müslümanlığı reddettikleri gibi Ticanilerin hilâfına Fransızlara da şiddetle düşmandılar. Hristiyanlarla kat'iyyen alış veriş etmiyen, medeniyet denen şeyleri istemiyen, fakat gayet çalışkan, tüccar adamlar. Bir nevi müslümanların Kalvinist kapitalistleri. Ben Badis bunları içine almakla başına iş açtı. Ulema Cemiyetine Tica-

Kurtuluş hareketinin başarıyla sonuçlanması nın Cezayir'de yara'tığı sevinç

nilerden madaki tarikatçıları da aldığından, çok geçmeden bunlar İbadilerin alınışını müslümanlığa aykırı görmeye başladılar. *Ben Badisi de* İbadi olmakla suçladılar. Gerçekte, Selefiler gibi, İbadiler de İslâmlığın ilk saf haline çevrilmesi fikrinde. İkisi de mezhep ve tarikatlara parçalanma aleyhinde. İkisi de zaviyelere, tekkelere, marabutlara düşman. İkisi de sultanlara, padişahlara, müftü ve ulemaya aleyhtar. Fakat İbadiler sıkı mı sıkı. Kadınlar peçe altında olacak. Dans, müzik, çalgı, sigara, kahve yok. İslâmlığın ilk zamanına ait kıyafetle gezilecek. Fransızca öğrenmek, Avrupalı ile temas etmek neûzu - billah haram.

Ben Badis'in teşkilâtı böyle ıvır zıvır şeyler içinde yuvarlandı gitti. 1940 da öldükten sonra fikirlerini yukarıda adı geçen Malik Bennabi devam ettiriyor, halâ bugün konferanslar vererek yeni rejimin İslâmlığa döneceğini savunuyor. Benim anladığıma göre bugün için cim karnında bir nokta.

Ben Badis'in önemi, Ferhat Abbas'ın *fikirlerine karşı gelmesi oldu.* Onun, yukarıda yazdığım fikirlerine karşı şöyle diyordu: Bizim tarihimiz de, bugünümüz de inkâr edilemez şekilde bir Cezayir müslüman milleti olduğunu gösteriyor. Biz de, Dünyanın bütün diğer milletleri gibi bir milletiz. Bu milletin bir tarihi ve kültürü var, çünkü onun din ve dil birliği var. Kendine özgü kültürü ve gelenekleri var. Dünyanın bütün diğer milletleri gibi, iyi veya kötü özellikleri olan bir milletiz. Bu millet, bu Cezayir milleti Fransız milleti değildir. Cezayir ne Fransız olabilir, ne de olmak ister. Hatta olmak istese de kaynaşmak istese de olamaz. Onun bugünkü sınırlarıyla çizilmiş Cezayir olan değişmez bir toprağı var.

BIR HALK LİDERİNİN AKIBETİ

Alacağım üçüncü tip hem Ferhat Abas'ın, hem Ben Badis'in tam zıddı olan bir zat. Ve Cezayir ihtilâline Cezayirlileri hazırlamakta ikisinden de fazla etkili olan bir adam. Hayatı oldukça fırtınalı ve zigzaglı geçmiş bir adam. Bu, Mesali Haj adı ile tanınan Hacı Abdülkadir isimli bir zattır. Mesali adındaki hacılığa rağmen ne ulemadan, hatta ne de bir din adamı. Ne de Abbas gibi bir zengin çocuğu aydın. İşçi sınıfından gelme bir işçi.

O da Fransız ordusunda askerlik etmiş. Birinci Cihan Savaşında O da bir Fransız bayanla evlenmiş. Kendisi gibi fakir bir bayan. Paris'te hayatını fabrika işçiliği ile kazanıyor. Arasıra panayırlarda seyyar *satıcılık ta yaparmış. Nihayet, Fransız* Komünist Partisinin yetiştirme okuluna giriyor. 1930 da Moskova'da enternasyonalin kongresine katılıyor. Paris'e dönüşünde al-Umma (Ümmet) adında bir gazete çıkarmağa başlıyor, fakat polis derhal kapatıyor. Etoile Nord-Africaine adında bir cemiyet kuruyor, o da kapatılıyor.

1936 da iktidara gelen Blum ve Front Populaire hükûmeti Ferhat Abbas'ın fikirlerine uygun ıslahat yapmağa karar vermişti. Cezayir müslümanlarına, şeriat statüsünden çıkmamak şartıyla Fransız vatandaşı *haklarını verecek bir* kanun tasarısı hazırlıyor. Ancak, bu tasarı bütün Cezayirlilere şamil değil, ha. Fransızlaşmış olmanın vasıflarını taşıyan 21 bin kadar Cezayirli bu kanundan faydalanabilecek. Gerisi zamanla, safha safha gerçekleştirilecek.

Ferhat Abbas'ın alkışladığı bu tasarıya Mesali Haj şiddetle hücum etti. Blum tasarısının Cezayirde halkla batılılaşmışları birbirinden ayırma amacını güden yeni bir sömürgecilik oyunu oldugunu ileri sürdü. Bununla beraber, Blum hükûmeti Mesali'nin Cezayir'e gitmesine izin verdi. Mesali Cezayir'e geldiği zaman bir kahraman gibi karşılandı. Onun tarafını tutan halk ile Abbas'ın taraftarları arasında çarpışmalar başladı. Fakat, Abbas ta, Mesali de boşuna döğüşüyorlardı. Çünkü Blum'un bu tasarısı bile Fransız Senatosundan geçemedi, rededildi. Çok geçmeden Blum hükûmeti de devrildi. Cezayirde yeni bir terrör dönemi başladı. Mesali müteaddit kereler hapislere girdi, çıktı. Kurduğu cemiyetler, çıkardığı gazeteler kapatıldı.

İşte bu sıralarda Mesali Fransız solcularından ve komünistlerinden nefret etmeye başladı. Bir aralık,

Ferhad Abbas

komünistlikten faşistliğe geçen Jacques Doriot'nun etkisi altına girdi. 1937 de kurduğu Cezayir Halk Partisi, halk arasında büyük rağbet kazandı, bu yüzden iki yıl hapiste yattı. Gene aynı sıralarda Ferhat Abbas ta Cezayir Halk Birliği adında bir parti kurdu. Platformu, Fransız idaresi çerçevesi içinde siyasi eşit haklar kazanma davası. Fakat Cezayirlileri Fransızlığa alma fikirleri artık tamamiyle suya düşmüştü. Cezayir'e o kadar gerici kuvvetler hâkim olmakta idi ki, Abbas ta tevkif edilerek içeri tıkıldı. Mesali, *Fransız solcularına karşı hayâl* kırıklığına uğramıştı; fakat Abbas'ın Fransızlara imanı halâ sarsılmamıştı. İkinci Cihan Savaşı başlayınca Fransız ordusuna girdi.

1940 da Fransa'nın çökmesi üzerine Cezayir'e döndü ve bu defa ümidini Vichy'ye bağladı. Fakat, Vichy'nin gözü Mesali'nin üstünde. Taraftarlarının yüzlercesi içeri tıkıldı. Mesali de 16 yıl ağır hapse mahkûm edildi.

O zaman Ben Badis ölmüş, ulemacıların da bir rolü ve etkisi kalmamıştı. Onun icin Ferhat Abbas ortada kalan yegâne milli lider durumuna geldi. Özgürlüklerine kavuşturulmak şartıyle müslümanların Fransa'nın kurtuluşu davasına katılacağını ilân etti.

1943 te De Gaulle'cüler Mesali'yi serbest bıraktılar. Ama, kısa süre sonra bir daha içeri atıldı. Abbas ise, anayasa ve self-determination, Arapçanın Fransızca yanında res*mi dil olmasını, toprak reformu ve* din - devlet ayırımı istiyen bir beyanname yayınladı. Fakat Abbas'ın Cezayir devletinden söz etmesi hem sağcı, hem solcu Fransızları kızdırıyordu. Cezayir'in Fransa'nın bir parçası olmak için çalışmak çada bir mütearife haline gelmişti.

Fransızların meram anlamazlığı Abbas ile Mesali Haj'ı nihayet birbirine yaklaştırdı. 1944 te birleşik bir cephe kurma üzerinde anlaştılar, aralarına dinciler de girecekti. Cephenin amacı halk arasında milliyet bilincini yaymak, anti - koloniyalist yeni bir Fransız cumhuriyetinin bir parçası olmak için çalışmak için çalışmak olacaktı. Fakat bu sırada Arap Birliği'nin kurluması bu işleri bozdu. Dincilerle Mesalistler arasında kavgalar çıktı. Fransa ile federe olmak meselesinde de Mesalistler ile Abbas taraftarları arasında anlaşmazlıklar. çıktı. Mesalistler Cezayir'in gerçek liderinin Mesali Haj *olduğunu ileri sürüyorlar. Gerçekten* de Abbas'a karşı halk yığınlarını arkasında sürükliyecek adamın Mesali Haj olduğu meydana çıkıyordu.

Bunlar bu işler üzerinde çekişirken, ortaya öyle bir olay çıktı ki, Mesali'nin de Abbas'ın da liderliğine son verdi. Bu, 1945 te Sétif şehrinde patlak veren bir isyandı.

FRANSIZ KOMÜNİSTLERİ VE CEZAYİR

Sétif isyanına karşı Fransızlar o kadar şiddetle karşı geldiler ve isyanı öyle bir vahşetle bastırdılar ki bu, artık Cezayir ihtilâlinin ilk safhası olması mukadderdi. Öldürülen insan sayısını 18.000 den 50.000 e kadar tahmin edenler var. Bundan sonra gelen gelişmeler asıl Cezayir ihtilâlini yürüten FLN (Front de Libération Nationale) in kurulmasına doğru dört nala gidecektir. Mesalistlerin çoğu bunun içinde eridiler. Sétif katli-amları, Ferhat Abbas'ı da uyardı ve fikirlerinin sökmediğini ona da nihayet anlattı. İlk defa olarak, Fransızlaşma ve federasyon fikirlerini bırakarak, bağımsız bir Cezayir isteme yoluna girdi.

1947 de Fransızların da ayağı suya ermeye başladı; fakat iş işten geçtikten sonra, müslümanların Fransız vatandaşı olmasını sağlayan bir kanun yapıldı, fakat bu ihtilâlin kaçınılmazlığını önleyemedi.

Sétif olayları, Mesali'nin komünist düşmanlığını daha da şiddetlendirmişti. İsyanı kanlı şekilde bastıran milislerin organizatörleri arasında komünistler yer almıştı. İsyanı bastıran hükûmetin kabinesinde Komünist Partisi Başkanı Thorez Başbakan yardımcısı! Diğer bir komünist kabine üyesi hava kuvvetlerine emir veren Hava Bakanıydı! Olay, Fransa'da da birçok solcu Fransız aydınlarını Komünist Partisinin aleyhine çevirdi.

Fakat, Sétif olaylarının belki en önemli sonucu Cezayir ihtilâlini yapacak olan genç bir kuşağı harekete getirmesi oldu. Bundan sonraki savaş döneminde *ne dincilerin, ne* Abbas'ın, ne de Mesali'nin liderliğinin önemli bir rolü oldu. İşin garip bir yanı hem Mesali'nin, hem komünistlerin bu ihtilâli reddetmeleri, Abbas Ferhat'ın ise az sonra ona katılması oldu.

İHTİLÂL

Bütün bir milletin ayaklanacağı zamanın geldiğini gösteren alâmetler çoktu. Fakat sömürge sistemi hergün daha da aklını, idrakini kaybediyor; hiç bir şeyden ders almıyor; hiç bir makûl fikir kabul etmiyor. Ve kaçınılamazı artık iyice hakediyordu.

Cezayir'liler yıllarca şikâyet et*tiler; tazallüm ettiler; yalvardılar;* umutlara kapıldılar; efendileri tarafından temessül edilmeyi bile kabul ettiler; ufak haklar, biraz insanca hayat istediler; hayır! Çaresiz, ok yaydan fırlayacak ve artık onu, sonuna kadar kimse durduramıyacaktı. Artık söz ne şu; ne bu liderin; ne şu, ne bu partinin; ne şu ne bu sınıfın. Söz, şimdi bu sistemin tek anlayacağı bir dille olacak; bu söz, sessizce hazırlanmanın, gizli teşkilât kurmanın sözü; bu söz, ateş ve kanın sesi olacaktı. Liderler şimdiye kadar bol bol beyanname, memorandum, proje kanun tasarısı, beyanat protesto ile vakit geçirmişti. Artık bunların zamanı geçmişti; hiç bir faydaları olmadığı görülmüştü.

Ok yaydan fırlayınca sözler boğuldu, sesler kesildi. Yüzyıldır karşılıklı konuşma, yüzyıldır iki tarafın bildiği şey üzerine tartışma artık sona erdi. Cezayir ihtilâlinin en *önemli özelliği, bu ihtilâlin neden* ve kime karşı olduğunun şuurlu olarak bilinmesiydi. Her ihtilâl böyle şuurlu olmaz; birçok ihtilâller bir bahane ile başlar, ilerledikçe kendini anlamağa, hatta rengini bulmağa başlar. Cezayir'de öyle olmadı. Çünkü hemen hemen bütün Cezayir biliyordu ki, karşıdaki düşman şu veya bu Fransız kişisi, hatta hükûmeti değil; karşıdaki düşman bir sistem, sömürge sistemidir. Bu, kendine özgü ekonomik ve politik müesseseleri olan bir sistem. Bu sistem kendini islah edemiyecek; söz ve meram anlayamıyacak bir sistem. Bu sistem artık mantık denen şeyin yokolma sınırına gelmiş bir sistem. Halbuki, ta 1863 de Cezayir topraklarına yeni bir düzen getiren Senatus Consulte kararı'nın ilân edildiği zamandan beri, bu sistemin ne olduğunu, onun hedef tuttuğu toplum kadar onu uygulayacak olan adamlar da şu*urlu olarak biliyorlardı. Fransız* sosyologu Pierre Bourdieu, Sociologie de l'Algerie adlı güzel eserinde bunu anlatıyor. Bütün Cezayir'liler, daha o zamandan, bu kararın kendilerinin idam kararı olduğunu anlamışlardı. Bir ihtiyar, bir Fransız seyyahına bunu şöyle demiş: «Fransızlar Sbikha savaşında bizi yendiler. Delikanlılarımızı öldürdüler. Topraklarımızı işgal ettikleri zaman, savaş masraflarını bize ödettiler. Bunlar, bu şimdiki kararın yanında hiç kalır. Bunlar, zamanla kapanabilecek yaralardı. Fakat burada özel toprak mülkiyeti kurmak, kişilere toprağını satma yetkisini vermek. Bu, bizim için bir idam hükmü vermektir. Bunlar bir uygulansın, yirmi beş yıl sonra biz yoğuz demektir.»

Fransızlar da, Bourdieu'nün «Truva Atı» na benzettiği bu kanunun ne iş göreceğini gayet şuurlu olarak biliyorlardı. Gene aynı yazar bize, bu kanunun savunucularından A. de Broglie'nin bunu o zaman nasıl açıkladığını anlatır. Bu kanunun, demiş, iki amacı var: Biri, Cezayir topraklarının genel tasfiyesi; bunların bir parçacığını yerlilere bırakıp, geri kalanı kolonlara vermek. İkinci amacı, Fransanın Cezayir'e nüfuzuna karşı en büyük engel olan sosyal yapıyı yoketmek.

İhtilâl esnasında, ihtilâlci liderler tekrar tekrar açıkladılar. Bu savaş Arabın Fransıza, müslümanın hiristiyana, Cezayirlinin Kolon'a karşı savaşı değildir. Bu savaş, bir cihat değil, bir özgürlük savaşıdır. Bu savaş bir kin ve intikam savaşı değil, mazlûm milletlerin yaşama hakkını isteme uğruna yaptığı bir savaştır. Ünlü Cezayir yazarı Muhammed Dib, Cezayir'in yerli halkın sömürgeciler tarafından bir ırk ve kast ayırımına uğratılmış olmalarının yarattığı bir tepkinin eseri olup olmadığını soranlara bir basın konuşmasında şöyle diyor: «Bizim her şeyimize karşı bakışlarında bir ırkçılık ayırımı vardı, şüphesiz. Bizi hiçe sayan o boş, anlamsız bakış. Fakat biz, bu bakışlara alışığız, onun bir sistem sonucu olan bir bakış olduğunu düşünmeye alışığız. Bizim şimdi yoketmeğe, koğmağa çalıştığımız şey, bu bakış değil. O bakışın arkasındaki sistemin bütündür.»

Bunun sonucudur ki, Cezayir ihtilâlinin bir özelliğini daha tesbit edeceğiz: Bu ihtilâl kişilerin, sınıfların, çıkarların, hattâ ideolojilerin yönettiği bir savaş değildi. Bunu bizler çok iyi biliriz; çünkü bizde de böylesi olmuştur. Bu, sadece varolmak -veya- *varolmamak savaşı.* Onun için bu ihtilâli, kindarların, çıkarcıların, kızılların, gâvur düşmanı müteassıpların, toprak veya para ağlarının kışkırttığı yollu iddiaları boşunadır. O zamanki Fransız hükûmetinin, ihtilâlcilerin komünist oldukları yollu ısrarlı iddiaları belki kısa süre çok insanı aldattı. Ama eninde sonunda buna kimse inanmadı. Bugün Vietnam'daki,da öyle. Ve böyle zamanlardadır ki, insanlar, binbir günah ve iğvanın esiri olan insan oğlu, kutsallaşabilmenin en yükseğine çıkar. Sınıf ve çıkarlarını unutur. Kurtuluş savaşlarının çoğu çıkarcı azınlıkların dalaveresi değildir, bu hale düşmüş olanları asla sonuçlanamamıştır; sonuçlanmayanlara da, zaten bunun için, kurtuluş savaşı demeyiz. Cezayir ihtilâli bunun en güzel örneklerinden biridir.

Bu ihtilâl bize aynı zamanda aynanın karşıt tarafını da apaçak gös*terdi. Mazranı millet kampında kalan*lar nasıl yediden yetmişe zenginden fukaraya kadar silâha sarılmış, kutsal bir dava için kenetlenmişse, zalim milletin tarafı da en kara ayaklı kolonundan, en kızıl başlıklı komünistine kadar kenetli bir cephede toplaştı. Bu, çok şaşılacak şey Cezayir ihtilâlinin en ıztırap verici, fakat gerçek olan bir olayıdır.

Savaş, sistemin gerçek çehresini olduğu gibi meydana çıkardı. Bütün maskeler, bütün müphem lâkırdılar; bütün oyalamalar ve sahte sempatiler bir yana düştü. Sevdiğimiz ideal Fransa ile bilmediğimiz reel Fransa arasındaki çelişme ve uyuşmazlık pırıl pırıl meydana çıktı. Fransa'yı, durumu insanca bir çözümle sona erdirecek kişiler çıkıncaya kadar, en zalim sömürgeci devletlerden biri olarak bütün Dünyaya teşhir etti. Fransız komünistleri bile, üstüne projektör çevrilmiş bu sahnede teşhir ediliyor. Onlar bile *bu sistemin çelişiklerinin* ta kendilerine kadar uzandığını görememişlerdir. Ve o gün bugündür, Cezayir ihtilâlcileri komünistlere karşı olan derin güvensizliklerini kaybedememişlerdir.

İHTİLÂLİ YAPAN İSİMSİZLER

Kimlerdi bu ihtilâli yapanlar? Bunların çoğunun adı sanı bile bilinmiyor. Binlercesi öldü, yüzlercesi bugün şurada burada bir işin başında. On veya onbeş tanesinin savaş yıllarında adı ün aldı. Bunların bile çoğu bugün yok. Ya öldüler, ya öldürüldüler, ya da dört beş tanesi savaş sonrası liderlik boğuşmasında tasfiye edildiler. Hatta en meşhur olanı bile bugün ortalarda yok. Bir yere hapsedilmiş, nerede

→

olduğunu da, bir kaç mütecessis müstesna, merak eden bile yok. İhtilâllerin merhametsiz anonimliği liderlerinin üstünden bile silindir gibi geçiyor. O kuşaktan en tepede tek kişi kalmış; o da sessiz, mütevazi, âdeta mahçup. Bu sayede kendini bu merhametsiz kanuna belki unutturacaktır.

Bunlar, Ferhat Abbas kuşağının bilmediği yeni bir kuşağın çocuklarıydı. Çoğu genç, bazıları âdeta çocuk. Pek kazı yüksek bir tahsil görecek vakit bulabilmiş. Gençlik çağlarının zevklerini bile tadamadan, kimi Fransız ordusunda askerlik etmiş, kimi Fransız fabrikalarında işçilik. K'mi gizli cemiyetlere girmiş, kimi silâh taşımasını, bomba atmasını öğrenmiş. İçlerinde bir iki doktor, bir avukat, bir Arap edebiyatı öğrencisi ya var ya yok. Çoğu fakir ailelerden gelme. Fakat hepsinde müşterek olarak şu var: hepsi de toplumundan bir ağaç gibi sökülmüş, ortada kalmış, yalnız maddi anlamda değil, manevi anlamda, Hepsi de vaatlerden, demeçlerden, şeflerden, projelerden ve yüksek lâkırdılardan bıkmış. Ve hepsi de artık hiç bir umut kalmadığına inanmış. Ne Abbas burjuvazisinin yüksek liberal hüzmanizmine, ne Ben Badis'in müslüman reformculuğuna, ne Mesali Haj'ın komünizmle faşizm arası radikalizmine bağlı. Belki hepsinden bir gerçek parçası çıkarıp kafalarına koymuşlar. Bunlar ne köylü, ne işçi, ne sendikacı, ne aydın, ne ulema, ne toprak ağası. Hiç bir sınıfa, hiç bir ideolojiye bağlanmamış delikanlılar. Sadece kendilerine bir vatan istiyorlar!

Böyle bir durumun kusurlu yanları da kendini gösterecek elbet. Ama, bunları bir mantık çerçevesi içinde eleştirmek mantıksızlık. Durumda bizim anladığımız anlamdaki mantık her zaman, her işte yürümüyor. Cezayir komünist partisinin çoğunluğunu teşkil eden Avrupalı üyelerinin sömürgeciler safına katılarak ihtilâle karşı savaştığı, Mesali Haj'ın ihtilâli tel'in ettiği, bir katolik rahibi Abbé Berenguer'in Tlemsen'deki zaviyesinden çıkarak, katolik urubasını atıp silâhı ile ihtilâlcilerin yanına koştuğu böyle ana baba günlerinde mantık olur mu?

Fakat bazı amaçlar var ki, bunları hepsi biliyor, üzerinde hepsi birleşik: F.L.N. Milli Kurtuluş Cephesi, bunları şöyle ortaya koydu:

a) Ulusal bağımsızlık; kayıtsız şartsız ulusal bağımsızlık!

b) Demokratik ve sosyal devlet olarak Cezayir devletinin diriltilmesi,

c) Irk ve din farkı olmaksızın özgürlüklerin sağlanması.

Ayrıca, ulusal egemenliğin kayıtsız şartsız kabul edilmesi şartıyle, Fransa'nın kültürel ve ekonomik çıkarlarına riayet edileceği; kişi ve ailelere dokunulmayacağı vadediliyor. Eşitlik içinde Cezayir ve Fransa arasında anlaşmalar yolu ile bağların devamı isteniyor.

Bu kadar insanca, bu kadar makûl şartlara Mendes - France'in Başbakanı bulunduğu sistem uçak bombaları, mitralyöz, ve Fransız alayları ile cevap verdi.

Cezayir ihtilâlinin en yüz kızartıcı, en ıztırap verici sahneleri başladı. Durum mantıktan işte bu kadar uzaktı.

İHTİLÂL DEVAM EDİYOR

Onun için Cezayir ihtilâlcilerinin geleceğe ait o zamandan söylediklerindeki tutmazlıkları veya birbirinden farklı oluşlarını da anlamalıyız. Ferhat Abbas gibi olanlara göre çok partili, liberal, parlâmenter lâik bir demokrasi kurmak içindi bu ihtilâl. Tevfik al-Medeni gibi İslâmcı düşünenlere göre, bu ihtilâl gerçek İslâmiyet rejimini kurmak içindi. İslâmlık, esirlik ve sömürmenin karşıtı idi; toprak altı servetlerin ve büyük malikanelerin millileştirmesini emrederdi İslâm hukuku; o, murabahacılığa karşıydı ve bu yüzden sınıf savaşına lüzum bırakmaz, özel mülkiyeti korurdu, ve hepsinin üstünde Tanrıya inancı savunurdu. Bazıları, Nasır sosyalizmi cinsinden bir Cezayir sosyalizmi istiyordu. En realist olanlara göre, bu ihtilâl, onun kopmasının asıl nedenini, toprak davasını ve köylünün sefilleşmesini ortadan kaldırmak içindi. Fakat, hangisi olursa olsun, hepsi bir noktada, istenileni yapabilmek için sömürge sistemini yoketme zorunluğu noktasında birleşiyordu.

Bundan sonraki olaylar daha dün olmuş şeyler; gazetelerde okuya okuya bellemişsinizdir. Tekrarlamaya lüzum görmüyorum. Yalnız, buradaki kısa ziyaretimde ilk farkına vardığım şeyi şimdi tekrar edeyim: bu ihtilâlin yukarıda anlatmağa çalıştığım çeşitli anlayışlarının halâ yanyana yaşadığı. Demek ki, devrim henüz bitmemiştir, son şeklini alıncaya kadar çeşitli görüş unsurları yanyana duracak. Bunlar ya bir senteze ulaşacak, ya zamanla deneyler karşısında biri, ikisi silinip gidecek; ya da Cezayir'in ana davasının çözümlenmesini engelleyen şartlar içte ve özellikle dışta devam ederse bu hali ile gidecek. Bunun için de toplumu zapturapt altında tutacak bir kuvvet daima lâzım olacak. Bu da ordudur.

Zannımca bugünkü durum bu sonuncudur. Bunun gerektirdiği sükûnet ve durgunluk içinde, görebildiklerimin bana anlatabildiği kadar, Cezayir devriminin yalnız Cezayir için değil, biz de dahil olmak üzere, birçok başka müslüman milletler için taşıdığı meselelerin anlamlarını tartışmak isterim.

TÜRKİYE'DE SOSYALİZM VE İŞÇİ HAREKETİ

Adil Aşçıoğlu

Türkiye işçi hareketi sosyalist düşüncenin hemen hemen hiç etkisi altında kalmamıştır. Şimdi olduğu gibi bundan yıllarca önce de işçilerin tek tek çeşitli sosyalist partilere üye oldukları şüphesiz bir gerçektir. Fakat işçi sınıfı bir tüm olarak henüz Türkiyede sosyalist düşünceye katılmamıştır. Son birkaç yıldanberi memleketimizde bir işçi partisinin bulunması da bu durumu değiştirmemiştir.

Sosyalizm işçi sınıfının yararına bir dünya görüşü, bilimsel bir metod ve kendini sömürenlere karşı yaptığı savaşta en mükemmel bir ideolojik araç olduğu halde, Türk işçi sınıfının sosyalist düşünceye bu derece yabancı kalması elbette bir çelişme teşkil etmektedir.

Sosyalist düşüncenin yerleşip gelişmesi bakımından aslında Türkiyenin içinde bulunduğu maddi şartlar en elverişli şartlardır. Türkiyede bir kerre yüz yıldanberi bir endüstrileşme hareketi vardır ve işçi sınıfı Türkiye için son birkaç yıldır ortaya çıkmış yeni bir sosyal unsur değildir. Bundan başka, gerek endüstri alanında gerekse tarım alanında sadece emeğini satarak gelir sağlayanların sayısı özellikle son 10-15 yılda bir hayli yükselmiştir. Türkiye İşçi Partisi Genel Sekreteri Rıza Kuas'ın ifadesine göre, bu sayı beş milyonu bulmuştur. Faal nüfusu 12 milyon etrafında olan bir ülkede emekçilerin sayısının bu derece yüksek olması - bu sayıda endüstri işçileri oranının düşüklüğüne rağmen - önemli sosyal ve ekonomik bir gelişme sayılmalıdır.

Türkiyede emekçilerin sayıca artması olayına karşılık, ücretlerin düşüklüğü çalışma şartlarının kötülüğü ve yüz yıllarca en ilkel ihtiyaçlarını karşılıyamamış milyonlarca insanın gittikçe artan istekleri Türkiyeyi ekonomik ve sosyal değişikliklerin yapılmasına en elverişli bir hale getirmektedir.

Gerçekten ezilmiş halk yığınlarını ve başta emekçileri, sermayenin ve ekonomik baskının etkisinden ve esaretinden kurtarmayı ve toplumun bütün fertlerinin madî ve mânevî ihtiyaçlarına cevap vermeyi ve onu içinde bulunduğu kısıtlayıcı bağlardan kurtarıp tam özgürlüğe kavuşturmayı amaç edinen sosyalizmin en çok işçi sınıfı için «çekici» olduğu açıktır. Fakat olaylar mantık bakımından doğru görünen bu yargıyı yalanlamaktadır. Gerçekte, yukarıda da belirttiğimiz gibi, bugün Türkiyede sosyalist düşünce ile işçi sınıfı arasında sosyalist düşüncenin yalnız politik yanı için değil bütün yanları için doğrudur. Türkiye İşçi Partisinin üyeleri ile bu partiye oy verenler arasında işçiler önemsiz bir azınlık teşkil etmektedirler. Sosyalist yayınları ve fikirleri izleyenler arasında da işçilerin sayısı son derece azdır.

Türkiyede endüstrileşmenin geç başlamış olmasını işçi sınıfının sosyalist düşünceye karşı ilgisizliğinin bir nedeni olarak göstermenin doğruluğu biraz şüphelidir. Gerçekten İngiltere ve diğer kapitalist ülkelere oranla endüstrileşmenin daha geç başladığı İtalya ve Japonya gibi ülkelerin genç işçi sınıfları örneğin İngiliz işçi sınıfına oranla çok daha çabuk ve geniş bir şekilde sosyalist düşünceyi benimsemişlerdir. Günümüzde ise endüstri bakımından olduğu kadar genel ekonomik şartlar bakımından da Türkiyeden çok daha geri olan bir çok Orta ve Güney Amerika ülkelerinde sayıca önemsiz olan işçi sınıfları sosyalist düşünceye kuvvetle bağlanmışlardır. Üstelik bu ülkelerle bazı Asya ülkelerinde köylü sınıfı da sosyalist düşünceyi benimsemek bakımından işçilerden geri kalmamıştır. Bu yüzdendir ki, sosyalist düşüncenin Türk işçi sınıfı üzerinde etkili olmamasını, Türkiyede endüstrinin geç başlamış olmasına, işçi sınıfının diğer sınıflara oranla sayıca zayıf olmasına ve ülkemizin az gelişmişliğine bağlamak pek yerinde olmasa gerektir.

Sosyalist düşüncenin işçi sınıfı «dışında» ki sınıflara mensup aydınlar ve düşünürler tarafından başlatılıp geliştirildiği dün olduğu gibi bugün de doğrudur. Sosyalizm, işçi sınıfının ihtiyaçlarına cevap veren bir düşünce şekli ve sosyal bir düzen olmakla beraber, işçi sınıfı sosyalizmi kendiliğinden benimsememiştir. Bilimsel bir nitelik taşıyan sosyalizmin bir bilgi, düşünme metodu ve sosyal sistem olarak işçi sınıfı tarafından anlaşılması, ancak öğretim ve eğitimle mümkün olabilmektedir. Her düzen gibi kapitalist düzen de kendine özgü bir üst yapıya yâni sanata, bilime, ahlâka ve ideolojiye sahiptir. Yine her düzen gibi kapitalist düzen de üretim alanındaki ilişkilerini bu üst yapı ile meşrulaştırmakta ve savunmakta ve bütün topluma, üretim alanında ilişkilerini olduğu kadar üst yapının kurallarını da kabul ettirmeğe çalışmıştır ve bugün de durumdan bu yolda çalışmaktadır.

Üst yapının doğrudan doğruya alt yapının ve özellikle üretim ilişkilerinin bir «yansıma» sı olduğu düşüncesi doğru değildir. Alt yapı kadar üst yapının da kendi başına gerçek bir varlığı olduğunu ve zaman zaman alt yapıyı ve özellikle üretim ilişkilerini etkilediği görülmektedir. Esasen sosyalist düşünürler gayri maddî olan üst yapının yâni san'at, hukuk ahlâk, din ve diğer şekillerin «gerçek» varlıklarını hiç bir zaman inkâr etmiş değillerdir.

Bütün bunlar bilinen şeyler olmakla beraber, tekrarlamaktaki amacımız sosyalist düşüncenin işçi sınıfı ile ilişkiler kurması bakımından bu fikirlerin bize yardımcı olup olmayacaklarını denemektir.

Gerçekte Türkiyede sosyalist akım, teoriyi bu şekilde anladığı takdirde işçi sınıfı ile olan ilişkilerinin düzenlenmesinde kendine belki bugünkünden daha olumlu bir porgram çizebilecektir.

Şurası bir gerçektir ki sosyalist düşünce ne kadar güçlü olursa olsun, toplumun kapitalist yapısını değiştirecek güce sahip değildir. Genel olarak ekonomik ilişkileri düzenleyen ve koruyan üst yapıda bir değişiklik yapmadan alt yapının bugünkü durumunu değiştirmeğe imkân yoktur. Nitekim yüz yıldan fazla bir süreden beri sendikaların yaptığı ekonomik mücade, işçi sınıfının hayat seviyesinde nisbi bir yükselme sağlamış olmakla beraber, bu mücadele kapitalist düzenin sosyalist bir düzen haline gelmesini sağlayamamıştır. Aksine kapitalizm gelişmekte devam etmiş ve bu gelişmeden çalışan sınıflara da bir miktar «pay» vermesini başardığı ölçüde işçi sınıfını sosyalist düşünceden ayırmayı bile becermiştir. Bugün ileri kapitalist ülkelerin bazılarında işçi sınıfının bazı bölümleri «sosyalist bir mücadele» yerine «kapitalizm içinde daha iyi bir hayat» savaşı yapmaktadır.

Kapitalizmin işçi sınıfı ile sosyalist düşünce arasında ilişkiler kurulmasını önleyebilmesi şüphesiz kapitalist sınıfın toplumun bütün maddî güçlerini elinde tutması sayesinde mümkün olmaktadır. Fakat bundan önemlisi, kapitalist sınıfın bu maddî imkânlara dayanarak toplumun üst yapısını yâni din, san'at, ahlâk, hukuk ve nihayet Devlet'i koruyabilmesi ve üst yapıyı toplumun bütün sınıflarına kabul ettirebilmesidir. Bunun sâdece «zor» yolu ile yâni Devlet gücü ile sağlandığını iddia etmek doğru değildir.

Bu, üst yapının toplumun kişileri üzerindeki etkilerini iyi bir şekilde kullanmaktan, ideolojik savaşa önem vermekten ileri gelmektedir.

Kapitalist düzenin kendi içindeki çeşitli çelişmeleri çözmeğe çalışacak yerde, sosyalist düşüncenin temsilcileri olan bir avuç aydınla uğraşması ve baskının en ağırını onlara karşı kullanmasının sebebi de budur. Kapitalist sistem, işçi sınıfından çok, sosyalist düşünceden çekinmektedir. Çünkü pek iyi bilmektedir ki, sosyalist düşünce ile bağ kuramamış olan işçi sınıfı, kendi başına kapitalist düzen için bir «tehlike» değildir.

Türkiyede de sosyalist düşünce, dünyanın heryerinde olduğu gibi, başlangıçta işçi sınıfı dışında gelişmektedir. Bu duruma bakarak Türk işçi sınıfının sosyalist düşünceye karşı olduğu sonucunu çıkarmak yanıltıcı olur. İşçi sınıfı sosyalist düşüncenin varlığını ve doğruluğunu birdenbire ve kendiliğinden anlayıverecek değildir. Üstelik sosyalist düşünce ile işçi sınıfı arasına konmuş sayısız engeller vardır ki, bunlar alt yapıdan çok üst yapıda yer alan engellerdir. Sosyalist düşünce bu engelleri ortadan kaldırmak zorundadır. Şüphesiz bu, işçi sınıfının da görevidir. Ancak işçi sınıfı bu görevini anlayıncaya kadar gerekli çalışmalar ve mücadeleler işçi sınıfı dışındaki sosyalistler tarafından yapılacaktır. Sosyalist düşüncenin işçi sınıfı arasında ve dışında daha çabuk ve daha geniş bir şekilde yayılabilmesi, genel olarak memleket, özel olarak da işçi sınıfı sorunları üzerinde derinlemesine araştırmaları gerektirmektedir. Başka ülkelerde cereyan etmiş olan olayların kopyalarının Türkiyede de cereyan etmesi sosyalist düşünceye aykırıdır. Belirli yerlerde ve zamanlarda yer almış oayar ancak insanlığın denemelerini zenginleştirme ve karşılaştırma imkânlarını çoğaltmak bakımından değerlidir. Sosyalist düşüncenin Türkiyedeki olayları çok zaman aydınlatamaması ve teori ile pratik arasında görülen aksaklıklar aslında sosyalist teorinin iyice anlaşılmamış ve maddî şartların da tam olarak incelenmemiş olmasından ileri gelmektedir. Türk sosyalistleri, sosyalist düşünce ile Türkiyenin alt ve üst yapıları hakkında derinlemesine araştırmalara dayanan çalışmalara hız verdikçe teori ile pratik arasında görünürdeki uyuşmazlıklar kolayca ortadan kalkacak ve sosyalist düşünce bir azınlığın malı olmaktan çıkıp işçi sınıfının ve bütün toplumun malı hâline gelecektir.

olduğunu da, bir kaç mütecessis müstesna, merak eden bile yok. İhtilâllerin merhametsiz anonimliği liderlerinin üstünden bile silindir gibi geçiyor. O kuşaktan en tepede tek kişi kalmış: o da sessiz, mütevazi, âdeta mahçup. Bu sayede kendini bu merhametsiz kanuna belki unutturacaktır.

Bunlar, Ferhat Abbas kuşağının bilmediği yeni bir kuşağın çocuklarıydı. Çoğu genç, bazıları âdeta çocuk. Pek kazı yüksek bir tahsil görecek vakit bulabilmiş. Gençlik çağlarının zevklerini bile tadamadan, kimi Fransız ordusunda askerlik etmiş, kimi Fransız fabrikalarında işçilik. K'mi gizli cemiyetlere girmiş, kimi silâh taşımasını, bomba atmasını öğrenmiş. İçlerinde bir iki doktor, bir avukat, bir Arap edebiyatı öğrencisi ~a var ya yok. Çoğu fakir ailelerden gelme. Fakat hepsinde müşterek olarak şu var: hepsi de toplumundan bir ağaç gibi sökülmüş, ortada kalmış, yalnız maddi anlamda değil, manevi anlamda. Hepsi de vaatlerden, demeçlerden, şeflerden, projelerden ve yüksek lâkırdılardan bıkmış. Ve hepsi de artık hiç bir umut kalmadığına inanmış. Ne Abbas burjuvazisinin yüksek liberal hüzmanizmine, ne Ben Badis'in müslüman reformculuğuna, ne Mesali Haj'ın komünizmle faşizm arası radikalizmine bağlı. Belki hepsinden bir gerçek parçası çıkarıp kafalarına koymuşlar. Bunlar ne köylü, ne işçi, ne sendikacı, ne aydın, ne ulema, ne toprak ağası. Hiç bir sınıfa, hiç bir ideolojiye bağlanmamış delikanlılar. Sadece kendilerine bir vatan istiyorlar!

Böyle bir durumun kusurlu yanları da kendini gösterecek elbet. Ama, bunları bir mantık çerçevesi içinde eleştirmek mantıksızlık. Durumda bizim anladığımız anlamdaki mantık her zaman, her işte yürümüyor. Cezayir komünist partisinin çoğunluğunu teşkil eden Avrupalı üyelerinin sömürgeciler safına katılarak ihtilâle karşı savaştığı, Mesali Haj'ın ihtilâli tel'in ettiği, bir katolik rahibi Abbé Berenguer'in Tlemsen'deki zaviyesinden çıkarak, katolik urubasını atıp silâhı ile ihtilâlcilerin yanına koştuğu böyle ana baba günlerinde mantık olur mu?

Fakat bazı amaçlar var ki, bunları hepsi biliyor, üzerinde hepsi birleşik: F.L.N. Milli Kurtuluş Cephesi, bunları şöyle ortaya koydu:

a) Ulusal bağımsızlık; kayıtsız şartsız ulusal bağımsızlık!

b) Demokratik ve sosyal devlet olarak Cezayir devletinin diriltilmesi,

c) Irk ve din farkı olmaksızın özgürlüklerin sağlanması.

Ayrıca, ulusal egemenliğin kayıtsız şartsız kabul edilmesi şartıyle, Fransa'nın kültürel ve ekonomik çıkarlarına riayet edileceği; kişi ve ailelere dokunulmayacağı vadediliyor. Eşitlik içinde Cezayir ve Fransa arasında anlaşmalar yolu ile bağların devamı isteniyor.

Bu kadar insanca, bu kadar makûl şartlara Mendes - France'in Başbakanı bulunduğu sistem uçak bombaları, mitralyöz, ve Fransız alayları ile cevap verdi.

Cezayir ihtilâlinin en yüz kızartıcı, en ıztırap verici sahneleri başladı. Durum mantıktan işte bu kadar uzaktı.

İHTİLÂL DEVAM EDİYOR

Onun için Cezayir ihtilâlcilerinin geleceğe ait o zamandan söylediklerindeki tutmazlıkları veya birbirinden farklı oluşlarını da anlamalıyız. Ferhat Abbas gibi olanlara göre çok partili, liberal, parlâmenter lâik bir demokrasi kurmak içindi bu ihtilâl. Tevfik al-Medeni gibi İslâmcı düşünenlere göre, bu ihtilâl gerçek İslâmiyet rejimini kurmak içindi. İslâmlık, esirlik ve sömürmenin karşıtı idi; toprak altı servetlerin ve büyük malikanelerin millileştirmesini emrederdi İslâm hukuku; o, murabahacılığa karşıydı ve bu yüzden sınıf savaşına lüzum bırakmaz, özel mülkiyeti korurdu, ve hepsinin üstünde Tanrıya inancı savunurdu. Bazıları, Nasır sosyalizmi cinsinden bir Cezayir sosyalizmi istiyordu. En realist olanlara göre, bu ihtilâl, onun kopmasının asıl nedenini, toprak davasını ve köylünün sefilleşmesini ortadan kaldırmak içindi. Fakat, hangisi olursa olsun, hepsi bir noktada, isteniIeni yapabilmek için sömürge sistemini yoketme zorunluğu noktasında birleşiyordu.

Bundan sonraki olaylar daha dün olmuş şeyler; gazetelerde okuya okuya bellemişsinizdir. Tekrarlamaya lüzum görmüyorum. Yalnız, buradaki kısa ziyaretimde ilk farkına vardığım şeyi şimdi tekrar edeyim: bu ihtilâlin yukarıda anlatmağa çalıştığım çeşitli anlayışlarının halâ yanyana yaşadığı. Demek ki, devrim henüz bitmemiştir, son şeklini alıncaya kadar çeşitli görüş unsurları yanyana duracak. Bunlar ya bir senteze ulaşacak, ya zamanla deneyler karşısında biri, ikisi silinip gidecek; ya da Cezayir'in ana davasının çözümlenmesini engelleyen şartlar içte ve özellikle dışta devam ederse bu hali ile gidecek. Bunun için de toplumu zapturapt altında tutacak bir kuvvet daima lâzım olacak. Bu da ordudur.

Zannımca bugünkü durum bu sonuncudur. Bunun gerektirdiği sükûnet ve durgunluk içinde, görebildiklerimin bana anlatabildiği kadar, Cezayir devriminin yalnız Cezayir için değil, biz de dahil olmak üzere, birçok başka müslüman milletler için taşıdığı meselelerin anlamlarını tartışmak isterim.

TÜRKİYE'DE SOSYALİZM VE İŞÇİ HAREKETİ

Adil Aşçıoğlu

Türkiye işçi hareketi sosyalist düşüncenin hemen hemen hiç etkisi altında kalmamıştır. Şimdi olduğu gibi bundan yıllarca önce de işçilerin tek tek çeşitli sosyalist partilere üye oldukları şüphesiz bir gerçektir. Fakat işçi sınıfı bir tüm olarak henüz Türkiyede sosyalist düşünceye katılmamıştır. Son birkaç yıldanberi memleketimizde bir işçi partisinin bulunması da bu durumu değiştirmemiştir.

Sosyalizm işçi sınıfının yararına bir dünya görüşü, bilimsel bir metod ve kendini sömürenlere karşı yaptığı savaşta en mükemmel bir ideolojik araç olduğu halde, Türk işçi sınıfının sosyalist düşünceye bu derece yabancı kalması elbette bir çelişme teşkil etmektedir.

Sosyalist düşüncenin yerleşip gelişmesi bakımından aslında Türkiyenin içinde bulunduğu maddi şartlar en elverişli şartlardır. Türkiyede bir kerre yüz yıldanberi bir endüstrileşme hareketi vardır ve işçi sınıfı Türkiye için son birkaç yıldır ortaya çıkmış yeni bir sosyal unsur değildir. Bundan başka, gerek endüstri alanında gerekse tarım alanında sadece emeğini satarak gelir sağlayanların sayısı özellikle son 10-15 yılda bir hayli yükselmiştir. Türkiye İşçi Partisi Genel Sekreteri Rıza Kuas'ın ifadesine göre, bu sayı beş milyonu bulmuştur. Faal nüfusu 12 milyon etrafında olan bir ülkede emekçilerin sayısının bu derece yüksek olması - bu sayıda endüstri işçileri oranının düşüklüğüne rağmen - önemli sosyal ve ekonomik bir gelişme sayılmalıdır.

Türkiyede emekçilerin sayıca artması olayına karşılık, ücretlerin düşüklüğü çalışma şartlarının kötülüğü ve yüz yıllarca en ilkel ihtiyaçlarını karşılıyamamış milyonlarca insanın gittikçe artan istekleri Türkiyeyi ekonomik ve sosyal değişikliklerin yapılmasına en elverişli bir hale getirmektedir.

Gerçekten ezilmiş halk yığınlarını ve başta emekçileri, sermayenin ve ekonomik baskının etkisinden ve esaretinden kurtarmayı ve toplumun bütün fertlerinin madi ve mânevi ihtiyaçlarına cevap vermeyi ve onu içinde bulunduğu kısıtlayıcı bağlardan kurtarıp tam özgürlüğe kavuşturmayı amaç edinen sosyalizmin en çok işçi sınıfı için «çekici» olduğu açıktır. Fakat olaylar mantık bakımından doğru görünen bu yargıyı yalanlamaktadır. Gerçekte, yukarıda da belirttiğimiz gibi, bugün Türkiyede sosyalist düşünce ile işçi sınıfı arasında sosyalist düşüncenin yalnız politik yanı için değil bütün yanları için doğrudur. Türkiye İşçi Partisinin üyeleri ile bu partiye oy verenler arasında işçiler önemsiz bir azınlık teşkil etmektedirler. Sosyalist yayınları ve fikirleri izleyenler arasında da işçilerin sayısı son derece azdır.

Türkiyede endüstrileşmenin geç başlamış olmasını işçi sınıfının sosyalist düşünceye karşı ilgisizliğinin bir nedeni olarak göstermenin doğruluğu biraz şüphelidir. Gerçekten İngiltere ve diğer kapitalist ülkelere oranla endüstrileşmenin daha geç başladığı İtalya ve Japonya gibi ülkelerin genç işçi sınıfları örneğin İngiliz işçi sınıfına oranla çok daha çabuk ve geniş bir şekilde sosyalist düşünceyi benimsemişlerdir. Günümüzde ise endüstri bakımından olduğu kadar genel ekonomik şartlar bakımından da Türkiyeden çok daha geri olan bir çok Orta ve Güney Amerika ülkelerinde sayıca önemsiz olan işçi sınıfları sosyalist düşünceye kuvvetle bağlanmışlardır. Üstelik bu ülkelerle bazı Asya ülkelerinde köylü sınıfı da sosyalist düşünceyi benimsemek bakımından işçilerden geri kalmamıştır. Bu yüzdendir ki, sosyalist düşüncenin Türk işçi sınıfı üzerinde etkili olmamasını, Türkiyede endüstrinin geç başlamış olmasına, işçi sınıfının diğer sınıflara oranla sayıca zayıf olmasına ve ülkemizin az gelişmişliğine bağlamak pek yerinde olmasa gerektir.

Sosyalist düşüncenin işçi sınıfı «dışında» ki sınıflara mensup aydınlar ve düşünürler tarafından başlatılıp geliştirildiği dün olduğu gibi bugün de doğrudur. Sosyalizm, işçi sınıfının ihtiyaçlarına cevap veren bir düşünce şekli ve sosyal bir düzen olmakla beraber, işçi sınıfı sosyalizmi kendiliğinden benimsememiştir. Bilimsel bir nitelik taşıyan sosyalizmin bir bilgi, düşünme metodu ve sosyal sistem olarak işçi sınıfı tarafından anlaşılması, ancak öğretim ve eğitimle mümkün olabilmektedir. Her düzen gibi kapitalist düzen de kendine özgü bir üst yapıya yâni sanata, bilime, ahlâka ve ideolojiye sahiptir. Yine her düzen gibi kapitalist düzen de üretim alanındaki ilişkilerini bu üst yapı ile meşrulaştırmakta ve savunmakta ve bütün topluma, üretim alanında ilişkilerini olduğu kadar üst yapının kurallarını da kabul ettirmeğe çalışmıştır ve bugün de durumdan bu yolda çalışmaktadır.

Üst yapının doğrudan doğruya alt yapının ve özellikle üretim ilişkilerinin bir «yansıma» sı olduğu düşüncesi doğru değildir. Alt yapı kadar üst yapının da kendi başına gerçek bir varlığı olduğunu ve zaman zaman alt yapıyı ve özellikle üretim ilişkilerini etkilediği görülmektedir. Esasen sosyalist düşünürler gayri maddi olan üst yapının yâni san'at, hukuk ahlâk, din ve diğer şekillerin «gerçek» varlıklarını hiç bir zaman inkâr etmiş değillerdir.

Bütün bunlar bilinen şeyler olmakla beraber, tekrarlamaktaki amacımız sosyalist düşüncenin işçi sınıfı ile ilişkiler kurması bakımından bu fikirlerin bize yardımcı olup olmayacaklarını denemektir.

Gerçekte Türkiyede sosyalist akım, teoriyi bu şekilde anladığı takdirde işçi sınıfı ile olan ilişkilerinin düzenlenmesinde kendine belki bugünkünden daha olumlu bir porgram çizebilecektir.

Şurası bir gerçektir ki sosyalist düşünce ne kadar güçlü olursa olsun, toplumun kapitalist yapısını değiştirecek güce sahip değildir. Genel olarak ekonomik ilişkileri düzenleyen ve koruyan üst yapıda bir değişiklik yapmadan alt yapının bugünkü durumunu değiştirmeğe imkân yoktur. Nitekim yüz yıldan fazla bir süreden beri sendikaların yaptığı ekonomik mücade, işçi sınıfının hayat seviyesinde nisbi bir yükselme sağlamış olmakla beraber, bu mücadele kapitalist düzenin sosyalist bir düzen haline gelmesini sağlayamamıştır. Aksine kapitalizm gelişmekte devam etmiş ve bu gelişmeden çalışan sınıflara da bir miktar «pay» vermesini başardığı ölçüde işçi sınıfını sosyalist düşünceden ayırmayı bile becermiştir. Bugün ileri kapitalist ülkelerin bazılarında işçi sınıfının bazı bölümleri «sosyalist bir mücadele» yerine «kapitalizm içinde daha iyi bir hayat» savaşı yapmaktadır.

Kapitalizmin işçi sınıfı ile sosyalist düşünce arasında ilişkiler kurulmasını önleyebilmesi şüphesiz kapitalist sınıfın toplumun bütün maddi güçlerini elinde tutması sayesinde mümkün olmaktadır. Fakat bundan önemlisi, kapitalist sınıfın bu maddi imkânlara dayanarak toplumun üst yapısını yâni din, san'at, ahlâk, hukuk ve nihayet Devlet'i koruyabilmesi ve üst yapıyı toplumun bütün sınıflarına kabul ettirebilmesidir. Bunun sâdece «zor» yolu ile yâni Devlet gücü ile sağlandığını iddia etmek doğru değildir.

Bu, üst yapının toplumun kişileri üzerindeki etkilerini iyi bir şekilde kullanmaktan, ideolojik savaşa önem vermekten ileri gelmektedir.

Kapitalist düzenin kendi içindeki çeşitli çelişmeleri çözmeğe çalışacak yerde, sosyalist düşüncenin temsilcileri olan bir avuç aydınla uğraşması ve baskının en ağırını onlara karşı kullanmasının sebebi de budur. Kapitalist sistem, işçi sınıfından çok, sosyalist düşünceden çekinmektedir. Çünkü pek iyi bilmektedir ki, sosyalist düşünce ile bağ kuramamış olan işçi sınıfı, kendi başına kapitalist düzen için bir «tehlike» değildir.

Türkiyede de sosyalist düşünce, dünyanın heryerinde olduğu gibi, başlangıçta işçi sınıfı dışında gelişmektedir. Bu duruma bakarak Türk işçi sınıfının sosyalist düşünceye karşı olduğu sonucunu çıkarmak yanıltıcı olur. İşçi sınıfı sosyalist düşüncenin varlığını ve doğruluğunu birdenbire ve kendiliğinden anlayıverecek değildir. Üstelik sosyalist düşünce ile işçi sınıfı arasına konmuş sayısız engeller vardır ki, bunlar alt yapıdan çok üst yapıda yer alan engellerdir. Sosyalist düşünce bu engelleri ortadan kaldırmak zorundadır. Şüphesiz bu, işçi sınıfının da görevidir. Ancak işçi sınıfı bu görevini anlayıncaya kadar gerekli çalışmalar ve mücadeleler işçi sınıfı dışındaki sosyalistler tarafından yapılacaktır. Sosyalist düşüncenin işçi sınıfı arasında ve dışında daha çabuk ve daha geniş bir şekilde yayılabilmesi, genel olarak memleket, özel olarak da işçi sınıfı sorunları üzerinde derinlemesine araştırmaları gerektirmektedir. Başka ülkelerde cereyan etmiş olan olayların kopyalarının Türkiyede de cereyan etmesi sosyalist düşünceye aykırıdır. Belirli yerlerde ve zamanlarda yer almış oayar ancak insanlığın denemelerini zenginleştirme ve karşılaştırma imkânlarını çoğaltmak bakımından değerlidir. Sosyalist düşüncenin Türkiyedeki olayları çok zaman aydınlatamaması ve teori ile pratik arasında görülen aksaklıklar aslında sosyalist teorinin iyice anlaşılmamış ve maddi şartların da tam olarak incelenmemiş olmasından ileri gelmektedir. Türk sosyalistleri, sosyalist düşünce ile Türkiyenin alt ve üst yapıları hakkında derinlemesine araştırmalara dayanan çalışmalara hız verdikçe teori ile pratik arasında görünürdeki uyuşmazlıklar kolayca ortadan kalkacak ve sosyalist düşünce bir azınlığın malı olmaktan çıkıp işçi sınıfının ve bütün toplumun malı hâline gelecektir.

Onemli sosyal bunalımlardan geçiyor toplumumuz. Ulusal Kurtuluş Savaşlarının şavkları vuruyor yüzümüze. Onemli bir tarih *yaşıyoruz çünkü «Ozgürlükleri Koparıp Alma» çağımızın adı.* Beraberinde yeni ozanlarını da getirecektir. Bu çağın, yeni değer yargıları getirdiğini, ergeç edebiyatımızı da yeni baştan inceleyip, yeniden kıymetlendirmek zorunluğunda olduğumuzu anlamalıyız.

DEGER YARGILARI DEGİŞTİ

Ömer Faruk Toprak

İkinci Dünya Savaşı ile, ilkin usul usul, sonraları hızla yeni bir çağa girdiğimiz gerçek artık. Yeni bir uygarlık düzeyinde, bilim yapıtlarının yanı sıra, insana yeni değerler getiren, yeni bir görüş açısı kazandıran sanat ürünleri çıkıyor ortaya. Dünyaya bakmayı yeni baştan öğreniyoruz. 1935 lerdeki dünya, ilkel geliyor bize. Son otuz yıl içinde, hiçbir çağda görülmedik değişiklikler, olgular yaşadık. Yeni yazarlar, yeni ozanlar gelirken, beraberlerinde eskilerden çok farklı, başka değer ölçüleri getirdiler. Bu farklı görüş adesesinden bakarsak, liselerin «Edebiyat Tarihleri»nde yer alan değer yargıları altüst olur. Çağına göre, zaten eskiydi onlar. Hele şimdi, büsbütün eskidiler. Bu şu demek: Yanlış bilgiler, yanlış kıymetlendirmeler getiriyorlar gençlerimize. Bugün okutulan tarihlerin çoğunluğu, İsmail Habib'in «Edebi Yeniliğimiz» kitabındaki ölçülerden bile yoksundur, «Edebi Yeniliğimiz» bir kenara atılmıştır ama, yerine konulanlar, edebiyatımızın toplumsal yapısından, ozanlarımızın, romancılarımızın kişiliklerini açmaktan, epeyce geride dururlar. Ilımlı bir görüşle gelen Cevdet Kudret'in Edebiyat kitabı, gerici bir öğretmenin etkisi ile okullardan kaldırılmıştır. Bugün bazı liselerde olumlu sonuçlar veren edebiyat eğitimi yapılabiliyorsa, aydın kişiliği olan değerli edebiyat öğretmenleri *sayesinde oluyor bu. Oysa ki*şilere bağlı olmamalı eğitim. Çağımızın değerler sistemine paralel olarak düzenlenmeli Edebiyat Tarihlerimiz. Cumhuriyet döneminin edebi kişileri, kitaplara alınmıyor daha. Çünkü gerçekci ozanlarımız, ileri yazarlarımız 1939 dan beri, ülkemizin yöneticilerinin karşısında dururlar. Bu anlaşmazlık 1939 ile 1960 arasında en ağır baskı koşulları içinde devam etmiştir. Ozanlarımız özgürlükten yana, yöneticiler baskıdan yana, özgürlüğe karşı idiler. Fakir halkımızın yanı başında *yer alan ozanlarımız, yürekli* yazarlarımız, «ağır halk aşkı yeter bize» diyorlar. Bütün içtenlikleri ile bu dayanmada buluyorlar sanat güçlerini. Hiçbir uğraşta göremezsiniz, bu karşılıksız çalışmayı.

Yakın Osmanlı döneminin olgularını, Cumhuriyet yıllarının toplum kesitini kimler yazıyor? Ülkemizin ulusal tiplerini kimler getiriyor kitaplarıyla? İnsanlarımız karanlık mağaralarından, toprak konutlarından ağır ağır çıkıyorlar gün ışığına. Gün ışığına çıkıyor gece kondula*rımızın çalışan insanları.* Sosyolojik etütlerden önce geldi romancılarımız, ozanlarımız, hikâyecilerimiz. İlkin enstantaneler getirdiler karşımıza. Şimdilerde derinlemesine kesitlere giriyoruz onlarla. Ama gene yöneticilerle savaşımız devam ediyor. Oysa karşımızdakiler bilmiyorlar, bizden ülkemize zarar değil, yarar gelir. Türkiyemiz, hiçbir çıkar beklemeden, aydınların, öğretmenlerin, ozanların, yazarların elleri üzerinde yükselir. Bu gerçeği öğrenmek istemiyorlar. Türkiyeyi değil, daha çok kendi çıkarlarını seviyorlar çünkü. Onun için, bu ortamda yaşama hakkını, tırnakları ile koparıyorlar sanatçılarımız.

Az gelişmiş ülke koşulları içersinde böyle olur aydınların savaşları deyip geçmeyin. Ben de biliyorum, geri kalmış ulusların koşullarını. Ama biz kırkbeş yıl önce başladık, Ulusal Kurtuluş Savaşımıza. Kağnılarla çıktık, karanlıkta doğrularak, koparıp aldık bağımsızlığımızı. Yani kolay olmadı saldırganlara karşı savaşımız. Tekrar aynı dağın yamacındayız. Tekrar «dayan ey dizlerim, dayan» diyoruz.

Yirminci yüzyılın birinci yarısına oranla değer yargılarımız önemli değişiklikler geçirdi dedik. Geniş insan toplulukları, uzak ülkeleri yakından tanımak için uzun yolculuklara çıkıyorlar. Oralarda ilişkiler kuruyorlar. O ülkelerin nasıl doğrulduklarını, özgürlük savaşına nasıl başladıklarını, nasıl sürdürdüklerini bir bir okuyoruz. Aslını ararsanız, Türk aydınları nasıl dünyayı, yeni bir açıdan bakarak tanımaya başladılarsa, yurdumuzu da değişen değer yargıları ile yeni baştan analiz etmeğe çalışıyorlar. Türk düşünce ve sanat erleri, Avrupa kültürüne, Cumhuriyet döneminde girmiştir. Cumhuriyetten önce, çok az kimse, bu bileşimin farkında idi. O sıralar bir özenti çabası gösteriyorduk. Şimdilerde daha yoğun bir yaratma dönemine girdik, giriyoruz. Başlangıçta sanat çalışmaları bir süre, Avrupa özentisi içinde buruşuk kopyalarla geçti. Yeni yeni bileşimler bulma çabalarımız başladı artık. Özentiden, kopyadan sıyrılarak, ulusallaşma *çalışmaları, bütün yayın ala*nını kaplıyor bugün. 1960 dan sonra yetişen kuşakların itici kuvveti, hep toplumculuk paralelinde görünüyor. Toplumculuğa karşı görüşlerin birer fosil oldukları, iyice anlaşılmıştır, bir yaşamları yoktur artık. Toplumcu fikir ve düşünce kitaplarını açmağa başlarken, bağnazlığa kapılmamalıyız. Sekter görüşler, başlangıçta sağlam inançlar gibi görünürler. Ama onların taşlaşmış bir yapıları vardır. Toplum koşullarını tanımak, onlara uymayı göstermek istemezler. Ülkemizin so*runlarını öğrenmeli, gerçekle*rimizi anlamakta, çözmekte, yoğun bir eğitim çalışmasına girmeliyiz.

«Ulusal Edebiyat» ürünleri, bugün geniş bir alanı kaplamıştır. Fakat bu sanat yapıtlarının yanıbaşında yozlaşmış Avrupa şiirinin, ya da başka sanat türlerinin kemirici, çürütücü etkisini görmezlikten gelemeyiz. Bu çeşit sanatçılar, insansal değerleri yıkmakla koyulurlar işe. Değişen dünyamızdan bizi koparacaklar, daha sağlam görüşlere götürecekler sanırsınız. Aslında *sadece* yıkıcıdırlar, yeni değerler, yeni yapıtlar getirmezler.

Değer yargıları değişti derken, bir yadsıma dönemine girelim anlamında söylemiyorum bu sözü. İster yüzyıllık edebiyatımızı alın, ister kırk yıllık cumhuriyet edebiyatını analiz edin, humanist bir dünya görüşünüz varsa, şiirin ya da romanın bir uygarlık çizgisi getirdiğine inanıyorsanız, bizim de eskiyen yazarlarımız vardır. Övgülerle baş köşelere oturtulan ozanların gerçek yerlerini göstermek zamanı gelmiştir. Bugün Abdülhak Hâmit, Ahmet Haşim, Yahya Kemal, Edebiyat Tarihlerinin eksik tanıtmalarının sınırı içinde bilinmektedir. Monoğrafileri, ya da şiir değerleri geniş açıklamalarla yazılmamıştır. Orhan Veli'yi içinde bulunduğu sosyal koşullarla inceleyen, şiirlerinin yanıbaşındaki yaşamını ayrıntıları ile tahlil eden hacimli bir kitap, ya da etüt bulamazsınız. 1940 - 1960 ağır baskı döneminde ilgi ile karşılanan beş şiir kitabı yayımlamış Rıfat Ilgaz, bunun niçin öfkeli bir konuşma ile o dönemin yazarlarını, sanatçılarını suçluyor? Unutturmak, ya da yadsımak yerine, o dönemin eleştirmesine girmeliyiz. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın, son şiirleri ile sanatının grafiğini nasıl yükselttiğini incelemek, bu noktaya nereden geldiğini yorumlamak, şiirimizin 1960 dan sonra geçirdiği bütün bunalımlara rağmen gayet ilginç olur. Antolojiler, seçkin bir beğeni de getirse, bu değerlendirmeyi yapamıyorlar.

Şimdi şöyle bir soru koyuyorum ortaya: Şiirimizde yeni ozanlar var mı? Yeni ozanlar geliyor mu? Şöyle çarpıcı şiirlerle gelen, yoğun bir şiir bileşimi kuran ozanlar buluyor musunuz dergilerde? İsim yapmış ozanlarımız arasında yenileşen, şiirini yeni baştan inşa edenler var. Ama yeni ozanlardan, bir yanıp bir sönen umut ışığının *dışında bir kımıltı göremiyo*ruz daha. Önemli sosyal bunalımlardan geçiyor toplumumuz. Ulusal Kurtuluş Savaşlarının şavkları vuruyor yüzümüze. Önemli bir tarih yaşıyoruz çünkü. «Özgürlükleri Koparıp Alma» çağımızın adı. Beraberinde yeni ozanlarını da getirecektir, Bu çağın yeni değer yargıları getirdiğini, ergeç edebiyatımızı da, yeni baştan inceleyip, yeniden kıymetlendirmek zorunluğunda olduğumuzu anlamalıyız.

NİCE'YE BİR BİR

Açılacak onurlu kapıları
Haziran sabahlarının
Ağırdan
Yer gök deniz nasıl bak
Birbirine karışacak
Çiçekler başı çekecek her Nice
Sonra çocuklar
Balonlar uçurtmalar bulutlar ellerinde
Ardından
Beyazlar kırmızılar kayıklar
Haydii
Yeşilde mavilikte

Ayak sesleri var başka işiteceksin
Bizlerin ayak sesinden
Toprağın var suların var ağaçların var
Günlerin gecelerin
Sözlerin biçimlerin ayak sesleri
Ayak sesleri elele
Ayak sesleri kıyamet gibi
Işığın ayak sesi
Gölgenin ayak sesi
Seslerin ayak sesi

Çocuğum ilk ağızda bunları belle

Arif Damar

Gelecek Sayıda
1938 HARP OKULU OLAYI VE NAZIM HİKMET
Yazan:
A. KADİR

KİTAPLAR

samih emre

ŞEYH BEDREDDİN

Edebiyat dünyasının iyi tanıdığı iki genç eleştirmenin, Konur Ertop'la Doğan Hızlan'ın, kurdukları Eti yayınevi ilk kitabını çıkardı. Bir yeni yayınevinin ilk kitabı olarak «Sımavna Kadısıoğlu Şeyh Bedreddin», umulanın da, beklenin de, âdet olan alışılmış aceleciliğin de üstünde yepyeni değerler ve özenli bir çalışma toplamı ile geldi. Prof. Dr. İsmet Sungurbey'in önsözü ile ,I-IX) sunulan eser; yüzyıllardanberi süregelmiş yanılgıları da, iyi bilmemekten doğan yakıştırmaları da, yanlış ve düzme, eksik ve aktarma kaynakların ilettiği bulanık suçlamaları da kökünden silen br araştırma doğruluğu ile birçok amaca birden hizmet edecektir.

Kitabın ikinci bölümü, Abdülbaki Gölpınarlı'nın etraflı araştırı emeği ile yepyeni bilgiler ve gerekli prensipler vermektedir. «Bedreddin'in hayatı ve eseri hakkında bu kitabı sunarken şunu da söyliyeyim ki şimdiyedek Bedreddin hakkında yazılanları tekrardan bilhassa çekindim; yalnız düzme Manâkıb'a uymak suretiyle hakkında yapılan tenkitleri haklı olarak reddettim... Tek sözle şimdiyedek bilgi âlemine sunulmamış belgeleri vermeği diledim.» diyen Abdülkadir Gölpınarlı, Bedreddin vesilesiyle bu konuda kendisinde birikmiş bütün belge gözlemlerini, karşılaştırmalı değerlendirmeleri, *tasavvuf ve tarikatlar konusunda* en güvenilir destek olan uzmanlık bilgisini kullanmakta, özellikle bu alanlarda hemen hiç bir şey bilmeyen yeni kuşaklara - gerçi biraz tasnifsiz ve yorucu görülen - bilgi hazinesini iletmektedir. Bütün bu noktaları ile bu son eser, büyük şiirin, Nâzım Hikmet'in ünlü eserinin, yarattığı geniş ilgi alanında duyulan bütün meraklara gerçek cevaplar vermektedir. Ayrıca baskı, klişe, emek masraflarının hiçbirini karşılamıyacak kadar ucuza satışa çıkarılan bu eserin, bütün aydınlarla meraklıların müracaat kitabı olacağını söylemek zor bir tahmin değil. (Sımavna Kadısıoğlu Şeyh Bedreddin - inceleme: Abdülbaki Gölpınarlı - önsöz: Prof. İsmet Sungurbey - Eti Yayınevi, İstanbul 1966, IX, XXIX, 127 sayfa, resimli, bibliyografyalı, 7,5 lira)

Bırakalım eskileri; Cumhuriyet gençliği ne bilir Bedreddin hakkında? Şerafettin Yaltkayanın eski yazılı, nüshası bulunmaz kitabını (1924) mı, Babinger'in almanca incelemesini mi, Bezmi Nusret Kaygusuz'un nisbeten yeni eserini mi, (1957), Vak'anüvis tarihlerinin özet nakillerini mi?... Şüphesiz hiç birini. Belki ancak sanatın soluğu ile canlanmış o büyük şiirin, Nazım Hikmet'in bu yılın ilk ayında yeni baskısı yapılabilmiş tam otuz yıl önceki ünlü eserinin izlenimlerini. (Sımavne Kadısıoğlu Şeyh BEDREDDİN DESTANI, Ataç'ın incelemesiyle, Dost yayınları, Ankara 1966, 60 sayfa 4 lira).

«Sedirde al, yeşil, dal Bursa ipeklisi - Duvarda mavi bir bahçe gibi Kütahyalı çiniler... Öz kardeşi Musayı ok kirişi ile boğup - Yâni bir altın leğende kardeş kanı ile abdest alarak - Çelebi Sultan Mehmet tahta çıkmış hünkâr idi- ... Velhasıl hünkâr idi, tımar idi, rüzgâr idi, ahüzâr idi-...Sıcaktı, sıcak, sapıkanlı demiri kör bir bıçaktı sıcak - Sıcaktı, bulutlar doluydular - Bulutlar boşanacak, boşanacaktı... O kımıldanmadan baktı-... Orda en yumuşak, en sert- En tutumlu, en cömert- En seven, en büyük, en güzel kadın: Toprak- Nerdeyse doğuracak, doğuracaktı-... Yağmur çiseliyor- Korkarak, yavaş sesle- Bir ihanet konuşması gibi- Yağmur çiseliyor- Bevaz ve cıplak mürted ayaklarının- Islak ve karanlık toprağın üstünde koşması gibi- ... Yağmur çiseliyor.- Serez çarşısı dilsiz- Serez çarşısı kör- havada konuşmamanın, görmemenin kahrolası hüznü- Ve Serez çarşısı kapatmış elleriyle yüzünü- Yağmur çiseliyor.»

Bu, büyük şey. Ama bir şiirin yarattığı kuruntu ve sanıların, toplumculuk açısından ne reye kadar doğru ve inanılır olduğunu bilmek de gerekli. Bu bilgi, şiirin dünyasını, o büyük değeri değiştirmiyecek. Ama yeni başlamış, geçmişi sıhhatle arama, emekli araştırmalara girme, evrensel dünya görüşlerinin kendi toprağımızda uyanan ilk ip uçlarını bulma gibi tabii bir görevin gereklerini karşılıyacak. Sayın İsmet Sungurbey'le Abdülbaki Gölpınarlı Hocanın aydınlık istikametleri, işte bu yönden vazgeçilmez bir ihtiyacın doğru cevaplarıdır. Muhakkak bilinmesi gerekli bir kitap bu.

Neler var içinde?

Tanıtıcı ön sözden sonra Bedreddin olayı ile ilgili bütün tarih kaynaklarının asılları: İbni Arabşah'ın, Dukas'ın, Aşık Paşazâde'nin, Tevârih-i Âl-i Osman'ın, Tâb-ı Cihannüma'nın, Behçet üt Tevârih'in, Lütfi Paşa'nın F. Babinger'in, Vahit Lütfi Salcı'nın, Osman Sümer'in bu konuda verdiklerinin özü. Menâkıpname'nin sonundaki Hakiyri'nin özgün şiiri ve ilgili resimler. *Sonra: Abdülbaki Gölpınarlı*'nın inceleme sonuçlarının hepsini toplayan Bedreddin yazısı. Burada eserin sunduğu bir kaç yeni bilgide özellikle durmak gerektiğine inanılıyor: Bedreddin; Cefr ve vefk uzmanı sayılan Abdurrahman-ı Bistami'den geleceği bilme diye tanımlıyabileceğimiz, ulûm-ı garibe okumuş, Bistami'nin eserinde Bedrüddin adlı birinin hurûcuna işaret edilmiştir. Konya'da Somuncu baba ile görüştüğü tespit edilen Bedreddin'in kızı İvas Hatun'un mezarı Akşehir'de bulunmuş, idamından sonra oğlu Ahmed'e paşalık verilmiş (Seyyid Paşa), onun da mezarı Bistami'nin mezaır yanında ele geçmiştir.

Batınilik bölümünde sayın Gölpınarlı bu konuyu derinliğine incelemekte: Sayfi ibni Umar la ona dayanan Tâberi'nin kaynak olarak güvensizliğine işaret edeek Şia'nın bâtınîlik olmadığını belirtmekte, Gaaliyya (aşırı gidenler) dan başlıyarak yirmibeş bâtınî kolunu saymakta, bâtıni inançların özelliklerini sıhhatle özetlemektedir.

Bâtınîliğin kaynaklarını, ilkelerini, âhiret ve iki kıyâmet anlayışını, rütbelerini, teşkilât ve davet derecelerini, te'vil yollarını, batıniliğin tesirlerini — bugünkü bazı kuruluşlara da tesir eden özünü açıklıyarak *vâridat'a geçen Gölpınar'lı*, bu eserin sanılanın aksine yazılmış değil toplanmış sohbetler olduğunu ispatlıyor ve bu 28 sayfalık eserin özelliklerini ayrı ayrı belirttikten sonra tefsirleri hakkında bilg vererek tam tercümesini sunuyor. Arada Vâridat'ın ifade ettiği Bedrettin kişiliğinin son yargısı: Bedreddin bâtınî âkidelere mütemayil, hakîmane tasavvufa taraftar bir zat olmakla beraber hiçbir vakit bâtınî sayılamaz.» (39). Akılla duygunun, realizmle mistisizmin çatıştığı, felsefeye muarız bu akılcı kişilik, sanrılara da - çelişmeyle - önem verir. Bedreddin «Herhalde bir inkilab yapmak emelindeydi; fakat bu hususta şeriatı iptal değil, kendi görüş ve anlayışına göre ihya etmek emelini gütmekteydi ve Mehdi hadislerini gözönünde tutarak kendisini bir sahib - zaman sayıyordu.» (40) Umudu, eylemi, bugünkü ocakçıları, Vâridat çevirileri, aleyhindeki iftiralar, çelişmeli açıklamalarla fetva örnekleri bu bölümün sonundadır. (50)

Vâridat çevirisiyle birlikte kitabın en ilginç yanı uydurma menâkıp kitapları hakkında bilgi verdikten sonra (89-100), yeni ele geçmiş torununun yazdığı manzum Menakıbnâmenin yorumlu özetini verişidir. Eserin doğru konuşunu tespit eden *Gölpınarlı - aslının ilerdeki basılışına kadar* - şimdilik mahiyetini tanıtıcı bir incelemeyle yetinmiştir.

Böylece iki ilim adamının bir birine destek saygılı çalışmalarıyla ortaya bütün ihtiyaçları karşılayan olgun ve etraflı bir kaynak çıkmış oluyor. Araştırıp bulana, inceleyip yorumlayana, karşılaştırıp değerlendirene, basıp yayanlara teşekkürler.

Geçen yıl içinde **«Türk Dili»** dergisinde yazdığı şiirlerle *yeni aşamalara yöneldiğini sezdiren Gülten Akın'ın şiirimizin* ünlü öncüleri arasında yer alma yarışına girdiği iyice belli oluyor. Aşağıda bir örneğini verdiğimiz bu yeni şiirlerinde önemli olan, olayları, düşünce akımları, yayınları ile hızlı bir tempoda evrilmekte olan çağımız Türkiyesinde, şairlerin de bu harekete katılmalarıdır. Bir zamanlar küçük hikâyemizde görüldüğü gibi, bugünkü şiirimizde de, yazarların, hangi sanat anlayışında olurlarsa olsunlar, çağımız Türkiyesinin gidişini yansıttıkları, arama ve denemelerinde sanat endişesiyle olduğu kadar **«çağ»** endişesiyle de edebiyatın dar çerçevesini aşma, onu bilinç ile, sürekli denemeler ile yenileme çabasında oldukları artık iyice belli olmaktadır.

Gülten Akın, 1933 yılında Yozgat'ta doğdu. Orta öğrenimini Ankarada yaptıktan sonra, **«Ankara Hukuk Fakültesi»** ni bitirdi. Önce Ankara'da çeşitli memurluklarda çalıştıktan sonra, kocası ile birlikte şimdi Doğu Anadolu ve Karadenizin nahiyeden kazaya çevrilmiş küçük kasabalarında dolaşıyor. Şiire başladığı sıralarda kendini engelleyen şartlara baş kaldırıyor, içine çöken yoksulluklara karşı şiirlerinde bir çeşit direnme dengesi kurmaya çalışıyordu. Ama şimdi, birkaç yıldır, yurdunun kadınlarının daha acı ve bağışlamaz yoksulluklar içinde yaşadıklarını görmekten gelen bir bilince yöneliyor, **«Kendi mutluluğunu arayan şair»** olmaktan çıkıyor yavaş yavaş **«çağını yaşaması ve yansıtması gereken şâir»** olma yolunda yolunda görgülerini ve eğitimini tamamlıyor.

Gülten Akın, Oktay Tuncer, Turgay Gönenç, Ergin Sander, Kemal özer gibi yeni öncülerle birlikte şiire girmişti. **«Varlık»** dergisinin 1955'te açtığı şiir yarışmasında birinciliği Teoman Karahun ile bölüşmüştü. İlk kitapları **«Rüzgâr Saati»**, **«Kestim Kara Saçlarımı»**, son kitabı **«Sığda»** ile yaşama özlemi ve susuzluğu içinde her şeyi denemek, tatmak, biraz da kendisine **«doğa»** gibi görünen töreleri aşma çabası ile yüklüydü. Kadının bir yerde baş kaldırmasını, düşünüp yarışmasını, özgürce yaşamada, erkeklerin dünyasında önüne dikilen engelleri aşma tutkunluğu içindeyidi. Bu şiirlerinde, Gülten Akın, kendinden öncekilerin Türk şiirine getirdiği anlam, dil ve ses zenginliklerini bir süre dolaştı. Yaşama dramını ortaya koyarak tutuklu bir saplantıyla çağdaş şairlerde kendisiyle birleşen unsurları aradı ve onları kullandı.

Şimdi bir kaç yıldır, bir başka, artık denemeleri ve yoklamaları aşmış yeni bir Gülten Akın beliriyor: Anadolu kadınını, sürüp gelen büyük ezilmişliği içinde, yeni bir dil anlayışı, halk edebiyatı zevkinden aşılanıp gelen bir ses zenginliği ile veriyor. Gülten Akın, Anadolu insanının yaşamında kendi bencil, küçük sıkıntılarını aşan yüce ve soylu bir direnmeyi bulmuş, bunu kendi direnmesi olarak kabullenmiş görünüyor.

GÜZ

Güz geldi. Gözlerim karmakarışık. Körüm ben.
Güz geldi. Bunu saçlarımın döküldüğünden
Derler ki yaylada doğmuşum. Denizin ardında
İniştir yokuştur geçer dizlerimden.

Gazel düştü derelere ay yarim
Kavga bitti silâhlarını duvara as
Başladı ocağın krallığı ormana git.
Baltanı al köşeden. Çocuklarımızı öp.

Uçurtma salıvermiş göğe aşağdakiler. Havasıdır
Çocuklar aşağıdakileri okuyor. Ben körüm.
Ne güzel kokuyor gazeteleri kitapları
İnsem bir koklasam kendileri nasıl.

Ben burda bağlıyım ay yarim
Körüm ve yaşlıyım otuz yaşında
Çocukları al in aşağıya
Dileğimdir. Onlar görsünler.

Güz geldi. Açıksın yarim yarim
Ben neyse. Ben körüm. Dereden öteyi bilmedim.
Ama bilirim bir koca yaz çapaladığımız
Patatesin sana bir parça şayak etmediğini.

Sor bakalım adam diye kaydımız var mı
Ben körüm. Biz eski. Çocukları yazdır.
Patatesi alıcıya götür ver yirmibeşe
Eşeğine bir türkü söyle dönüşte.

Dünyalık şeylere dünyanın parası gerek
Oysa topraktan çıkardık yirmibeş liracık
Kefenimizi al. Sabununu lifini unutma
Bir cennet ayırt hoca parasıyla birlikte.

Bu güz öleceğim. Bütün işlerimi bitirdim.
Derede yıkandım cevize tırmandım kuş ürküttüm
Kaçırdılar. Oniki çocuk doğurdum beledim gözledim.
Oğlan everdim, kız yetirdim. Otuzuma vardım.

«Ağlama kız» deme incinirim yar yar
Ben ağlamasam dağlar taşlar ağlar
Körüm. Celimsizim. Göğnüyüm. Hastayım
Sebep olanları nerde bulayım
Adamdan içerli kuşlar ağlasın.

Gülten Akın

Prof. Joan Robinson'un bir konferansı

ÇİN'DE KALKINMA

Mehmet Selik

Yön okuyucularına Cambridge'de dinlendiğimiz bir konuşmayı, herhangi bir katkıda bulunmadan aktarmaya çalışacağım.

Konuşma Cambridge Hümanistler Derneği'nin düzenlediği tartışmalı konferanslar serisinin birinde, dünyaca tanınmış Cambridge Üniversitesi İktisat Profesörü Joan Robinson tarafından yapılmıştır.

Prof. Robinson, geçen yazdan beri Çin'de bulunuyordu. Bu ilk ziyareti değildi. Daha önceki yıllarda da Çin'de bulunmuştu. «Gerçek ve insan sever» düşünür, şimdiye kadar Çin üzerinde edindiği bilgileri, yaptığı gözlemleri yenileri ile zenginleştirmiş, Çin'in ulaştığı en son aşamayı yerinde görüp gelmişti. Jonan Robinson'un Cambridge'li hümanistlerin aracılığı ile dünyaya duyurmak istediği çok şey vardı.

Çin, uzun bir tarihi, kalabalık bir nüfusu olan büyük bir ülkedir. 15 yıl öncesine değin içerde dirlik - düzenliği, dışa karşı bağımsızlığı yoktu, açlık ve kıtlık felâketlerinden hiç bir zaman kurtulamamıştı.

Çin 15 yıl önce, uzun bir savaş sonucu, kendini iç ve dış sömürücülerden kurtardı. Tarihinde ilk kez bugün dışa karşı bağımsız, içte güvenlik ve adaleti yerleştirmiş bulunuyor. Bitip tükenmez derebeyi dalaşmaları, ağa ve patron sömürmesi sona erdirilmiştir. Halk, ilk kez bugün kaderine kendisi sahip bulunuyor. Aydınlık ve mutlu bir yarın yaratmanın heyecanı ile güçlü bir çaba içinde.

15 yıllı sistemli çabaların sonucu olarak her alanda göz alıcı bir gelişme görülüyor. 700 milyon nüfusun beslenmesi daha şimdiden eski ve ezeli bir felâket olma niteliğini yitirmiş bulunuyor.

EKONOMİK DURUM

Ekonomik gelişmenin ilk temel hedefine varılmıştır. Halkın en zorunlu temel ihtiyaçları sağlanmaktadır. Yaşantı düzeyi, Batı ölçülerine göre hayli düşük olmakla beraber, diğer Asya halklarına ve kendilerinin kurtuluş öncesi (1949) yıllarına oranla görünür biçimde yüksektir. 1959-61 yıllarının, kötü ürün alınması sonucu olan, ekonomik güçlükleri geride bırakılmıştır. Halk, köylüsü - şehirlisi, kol işçisi - kafa işçisi, hummalı bir çalışma içindedir. Her gün yeni iş alanları açılmaktadır. Her üretim alanında çalışanların sayısı, iş-gücü verimliliği ve bunların sonucu üretim miktarı hızlı ve kesiksiz bir tempo ile artmaktadır.

NÜFUS ARTIŞI

Çin dünyanın en kalabalık ülkesidir. Nüfus 700 milyon çevresindedir. Buna her yıl yeni doğanlar eklenir. Kurtuluşu izleyen yıllarda Parti, nüfus artışının ekonomik gelişmeyi engelleyen bir etken olarak görülmesi tezini benimsememişti. Komünizmin nüfus sorununa bu açıdan bakamıyacağı görüşü yaygındı. Fakat daha sonra ekonomik gelişmeyle aşırı nüfus artışı arasındaki ters yönde etki doğuran ilişki kabul edilmiştir. Doğum denetlemesini sağlayacak bilgilerin yayılmasına, yöntemlerinin öğretilmesine önem verilmiştir. Nüfus her yıl bir tek bile fazlalık vermese, şu andaki miktar yeteri derecede büyüktür. Ayni zamanda bugünkü nüfusun yarısı kadarı 18 yaşın altındadır. Başlı başına bunun ne büyük bir sorun ve güçlük olduğu açıktır.

TOPLUM YAPISI VE SINIFLAR

Çin bugün sınıfsız bir toplumdur. Bütün üretim araçları topluma mal edilmiştir. Köylü ve işçi bunları kullanır. Yaratılan değer, halkın görünür bir biçimde iyileşen tüketimi ve daha güvenli, daha güzel bir yarın yaratmak için her alandaki toplum kalkınmasına harcanır. Daha 15 yıl öncesinin derebeyleri, toprak ağaları, şehirli kapitalistleri, bunlarla işbirliği halindeki yüksek yönetmenler sınıf olarak tarihe karışmışlardır.

EĞİTİM

Çin'in en titizlikle ve önemle ele aldığı konuların başında eğitim yer almaktadır. Hiç bir ayırım ve fark gözetilmeden herkesin (Köylü, işçi, kadın, erkek, şu ya da bu ırk ve dinden oluşuna bakılmaksızın) mevcut eğitim olanaklarından yararlanması sağlanmaya çalışılmaktadır. İlk okuldan üniversiteye değin her yerde okul yapımı ve öğretmen yetiştirme, en başta yürütülen bir eylemdir. Eğitime çok önemli görevler yüklenmiştir. Sistem, insanların aydınlanmasına dayanır. Bilgili insanların elleri ile ve kafaları ile kurulabilir. Ve toplumcu ahlâk, toplumla birlikte duyulan mutluluk bilincine ulaşmış insanlarla savunulabilir. Bu insanı yaratmak, eğitimin görevidir. Yüz yıllardır süre geldiği gibi, artık köylünün çocuğu salt toprak işçisi, işçinin çocuğu salt fabrika işçisi, kadın salt erkeğin kölesi kalmamaktadır. Toplumun her batından değerli ve yetenekli çocuklara, yükselerek topluma daha yararlı olmanın yolları açılmıştır. Kadın bir araç olmaktan çıkarılmış, toplumun her kesiminde erkek kadar saygıdeğer ve yararlı bir varlık haline gelmiştir. Bu amaca ulaşmada, bunu bilinçli olarak yerleştirmede en etkin araç eğitim olmuştur.

BÜYÜK KÜTLENİN YAŞANTI DÜZEYİ VE SOSYAL HİZMETLER

Çin'de en düşük gelir ile en yüksek gelirler arasında 10 kat bir fark vardır. Fakat bu durum, en düşük gelir sahiplerinin oldukça iyi bir beslenme, giyinme ve barınma sağlayabilmesine engel değildir. Besin ve gerekli ihtiyaç maddelerinin fiyatları çok düşük tutulmaktadır. Mesken kiraları çok aşağıdadır. Bunun yanında çok geniş bir sosyal hizmetler sistemi geliştirilmiştir. Hastalık, kaza, yaşlılık ve analık sigortaları, bedava sağlık ve diğer sosyal hizmetler herkesin yararına açıktır. Bunu yalnız şehirlerde değil, tarım bölgelerinde de görüyoruz. 1959-61 yılları arasındaki sürede tarım ürünleri üretiminde karşılaşılan *azalma bile, temel tüketim mal*larını halkın daha az tüketmesi sonucunu doğurmamıştır. Karneleme yolu ile herkes fiyatları sabit tutulan başlıca ihtiyaç maddelerini sağlayabilmiştir. Daha az gerekli malların fiyatları yükseltilmiş, eldeki gelir artıkları bu yoldan yutulmuştur. Ücretleri düşürme yoluna gitmemekle bu gibi durumlarda izlenmesi en uygun yol bulunmuştur. Nitekim güçlüklerden kurtulundukça bir yandan karnelemeye son verilmiş, bir yandan da fiyatları yükseltilen mallar ucuzlaştırılarak halkın daha yüksek bir tüketim düzeyine çıkması sağlanmıştır.

AHLÂK VE MORAL YÜKSEKLİĞİ

Çinde bir Batılının dikkatini ilk çekecek şeylerin başında Çin insanının ve toplumunun yüksek ahlâklılığı gelir. Batılı için bu, kolay anlaşılır bir şey değildir. Çinlinin, belki de geleneksel üstün ahlâk anlayışı sosyalizmle de yoğrularak toplumsal bir bilinç kazanmış, toplumsal ilişkilerin altında sarsılmaz bir temel olmuştur. Hırsızlık, aldatma, haksız çıkar sağlama, karaborsa ve bunlara benzeyen şeyler Çin insanına ve toplumuna yabancı olan şeylerdir. Örneğin, karneleme süresince kimse kendisine tanınandan fazlasını, ahlâklı olmayan yollardan sağlayıp tüketme çabası göstermemiştir. Hep birlikte tüketim kısılmasına razı olunmuştur. Yabancı temsilciliklerinin bulunduğu çevreler dışında karaborsa olaylarına rastlanmamıştır. Oysa karaborsayı yaratıp besleyecek koşullar yok sayılmazdı. Yüksek gelirliler, toplumun çoğunluğu ile birlikte tüketim kısılmasına uymuşlardır. Çinde kamu malına bilerek zarar verilmesi diye bir şey yoktur. Aksine herkes kamu malını korumayı bir görev bilir. Kamunun kullanımına açık yerlerde, bizim Batıda görmeye pek alışık olduğumuz soydan, «Bırakılan eşyanın kaybolmasından sorumluluk kabul edilmez», «Kirletmeyiniz» v.s. gibi ihtalara rastlanmaz. Her taraf pırıl pırıldır. Bir şey alır ve öderken aldatılmıyacağınıza, fazla para ödemiyeceğinize, kaybolan bir şeyinizin çok büyük bir ihtimalle gelip sizi bulacağına yüzde yüz yakın bir güven duyabilirsiniz. Bütün bu söylenenlerin zorla bir ilgisi yoktur. Ancak okullarda çocuklara en başta dürüst, saygılı, çalışkan, topluma yararlı insan olmaları telkin edilir. Başkalarına ve topluma karşı iyi olmanın en üstün erdem olduğu öğretilir. Bizde de çocuklar pazar günleri rahip - öğretmenlerin din ve ahlâk dersleri verdiği okullara gönderilir. Batıda da biraz evvel belirtilenlere benzer şeyler söylenir çocuklara. Ne var ki, bizde çocuk, etrafında gördükleri ile rahip - öğretmenin söylediklerinin birbiriyle bağdaşmıyan şeyler olduğunu göre göre büyür ve toplumda yerini alır. Çin'de bunu göremezsiniz. Okulda öğretilen ile dışarda yaşanan aynı yaşantıdır. «Olması gereken», ya da «istenen» ile «olan» ikiliği yoktur. Ve bu, yeniden sınıflanma tehlikesine karşı en etkin korunma araçlarından biridir.

YÖNETEN - YÖNETİLEN İLİŞKİLERİ VE DEMOKRASİ

Batının klâsik siyasal demokrasi anlayışı ile yetişmiş kimseler için Çinde demokrasi olduğu söylenmez. Çıkar ayrılığı olmadığı için siyasal partiler, siyasal partiler olmadığı için de Batı tipinde demokrasi yoktur. Ama farklı bir açıdan bakıldığında demokrasi geniş ölçüde uygulanır. En küçük yerleşim ya da üretim biriminden itibaren adım adım en yükseğine değin bütün ve her düzeydeki yönetici ve temsilciler doğrudan doğruya yönetilen ve temsil edilenler tarafından seçilir. Bütün kararlar tartışılarak ve oy çoğunluğu ile alınır. Sık ve kesiksiz bir denet, günlük yaşantının bir parçasıdır. Söz gelişi, komün üyeleri kendilerini temsil edecek, komünün işlerini düzenleyip yürütecek kimseleri, kimsenin karışması olmadan, kendi aralarından seçerler ve istedikleri zaman değiştirirler.

Halkın duygu, düşünce ve özlemlerini izleyip öğrenmeye çok önem verilir. Pek dikkatle üzerinde durulan bir nokta da yüksek öğrenim görmüş, el işi dışındaki çalışma kollarındaki kimselerin halktan uzaklaşmalarını, halka yabancılaşmalarını önlemek sorunudur. Bu iki amacı birlikte sağlamanın ilginç bir yolu bulunmuştur. İşin özelliği sonucu halktan uzak kalmak durumunda olan kimseler zaman zaman belli sürelerde halkın içine karışmakta, onlarla birlikte tarlalarda ve fabrikalarda çalışmaktadırlar. Aynı şey orduda da uygulanmaktadır. Subaylar belli süreler başka birliklerde aşağı rütbeli personel ve erler arasında görev görmektedirler. Böylece, sınıf biçimindeki kutuplaşma şöyle dursun, objektif koşulların zorunlu kıldığı bir ayrılmanın bile katılaşmasına negel olmaya çalışılır. Böyle olduğu için de, en üst düzeydeki karar alma işi, kütleye yukarıdan indirilme ve kabul ettirilme olarak değil, fakat aşağıdan gelen özlemleri bir biçime koyma, onlara bir gerçeklik kazandırma, bunları bil ilkeye bağlama işi olarak yorumlanmaya uygun görünüyor.

DİN VE ULUSAL AZINLIKLAR

Çin'de çok çeşitli ulusal azınlıklar vardır. Bununla birlikte farklı ulusal kültür, dil ve dinler mevcuttur. Hiç bir azınlık üzerinde herhangi bir baskı yoktur. Dine karışılmamaktadır. Ancak siyasal etkilerinden çekinildiği için katolik kilisesinin Roma ile ilişkisi kesilmiştir. Ulusal bir kurum haline sokulmuştur. En yaygın din olan Budizmin gerek rahiplerine gerekse inanan ve izleyenlerine en küçük bir karışma söz konusu değildir. Dinlere ve azınlıklara karışma, o denli söz konusu değildir ki, Devlet, Müslümanların olduğu yerlerde onların inanış ve yasaklarına son derece saygılı davranmaktadır. Müslüman işçilerin de yemek aldıkları iş yeri mutfaklarında domuz eti pişirilmesi yasaktır. Budist rahipleri, en azından, tarihsel bir değer olan tapınakları temizleyen, koruyan insanlar olarak topluma yararlı işler gören insanlar arasında yer almaktadırlar. Şunu da eklemek gerekir ki, genç kuşak arasında dine karşı duyulan ilgi herhalde eskisi kadar güçlü değildir.

ÇİN VE BATI KAMU OYU

Kamu oyu her yerde radyo, televizyon, basın gibi üç etkin etkileme aracının durumuna göre biçimleniyor günümüzde. Amerikan basınından bir derece iyi olmakla beraber, İngiliz basınına bu konuda görevini yapıyor diyemeyiz. (Profesöre «İngiliz basını iyi değilse, Amerikan basını nasıl» sorusu yöneltilmiş, o da buna tek kelime ile «Feci» diye cevap vermiştir.) Çinde olup bitenler hakkında çıkan haberler kasten yalan olmasa bile, çok kez yanlıştır. Ben bunlardan iki örnek üzerinde durmak istiyorum.

Kurtuluşu izleyen yıllarda Çin'de 5-6 milyon varlıklı insanın aileleri ile birlikte yok edildiği yazılmıştır. Katiyen böyle bir şey olmamıştır. Çinde gereksiz güçlük ve sorun yaratmak yoluna gidilmemiştir. Duygulara kapılıp topluma yararı olmıyacak imha ve yok etme yoluna sapılmamıştır. Toprağa ve sermayeye dayanan sınıflar «tasfiye» edilmiş, (likidasyon) toplum bu sınıflardan temizlenmiştir, Bunu Batı haber araçları kelimenin «imha», «yok etme» anlamıyla çevirip kamu oyuna sunmuşlardır. (Profesör, bu bilgileri, bir öğrenci dinleyicinin sorusu üzerine vermiştir). Gerçekte, olanın, «yok etme» nin, öldürme anlamı ile hiç bir ilişkisi yoktur. Devrim hareketine karşı çıkmıyan kimsenin kılına dokunulmamıştır. Kimsenin geliri ertesi gün sıfıra indirilmemiştir. Aksine uzunca bir süre eski zengin mutlu azınlık üyelerine oldukça yüksek bir gelir elde etmeleri olanağı verilmiştir. Yalnız bu süre sonunda kendilerini toplumun yeni yapısına ve isteklerine uydurmaları istenmiştir. Bu arada gerek yetişkinler ve gerek çocukları yeni bir yönlemeye tâbi tutulmuşlardır. Alınan sonuçlar olumludur. Toplum işe yarar insanlar kazanmıştır. Yok etme, yerine var etme yolu, doğruluğunu göstermiştir. Bugün pek çok eski toprak ve sermaye zengini, diğer sade insanlarla bir arada hayatını kendi emeği ile kazanmakta, ilk defa bunun tadını duymaktadır. İmparator ailesinden gelen bir prens bahçıvanlık yaparak yaşamakta ve hayatından hiç de şikâyetçi olmadığını yayınladığı anılarında belirtmektedir.

Dokunmak istediğim bir ikinci yanlış bilgi, doğum denetlemesi ile ilgili olarak evli kadın ve erkeklerin ayrı ayrı yatakhanelerde yatmaya zorlanmakta olmalarıdır. Burada da bir çeviri hatası yapılmıştır. Daha fazla üzerinde durmayıp böyle bir şeyin asla ve hiç bir zaman söz konusu olmadığını belirtmekle yetineceğim. Baştan başa bütün ülkede yeni yeni meskenler var olanlara katılmaktadır. Bunlar üç tip olarak yapılmaktadır: Evliler ve çocuklar, bekâr erkekler ve bekâr kız ve kadınlar için... Şurasını da ekliyeyim ki, bunlar hoş ve hayli konforlu olan meskenlerdir.

ÇİN, SOVYETLER VE AMERİKA

(Prof. Robinson, «Çin her geçen gün biraz daha yalnızlaşmıyor mu? Bunun sonuçları hakkında ne düşünüyorsunuz?» anlamında bir soruya, aşağıdaki cevabı vermiş ve konuşmasını bitirmiştir. Konuşma sonunda profesörün uzun uzun alkışlandığını belirtmek isterim):

Kruşçov, gittikçe saldırganlığı artan Amerikan devinin azmanlaşmasını önlemek için tâviz yolunu seçti. Bundan biz, yâni İngiltere ve Batı Avrupa, yararlandık. Ama Çin, Amerikanın karşısında yalnız bırakıldı. Sâde Çin insanı kendisini Amerikanın korkunç yok etme güçleri ile karadan, denizden ve havadan durmadan tehdit altında tutmasını hiç anlamıyor. Çin yalnız bırakılırsa ne olur? Bu gerçekten bizim kendimize sormamız gereken bir sorudur.